

A KÖNYVTÁROS

1953 NOVEMBER * III. ÉVFOLYAM * 11. SZÁM

A Zalaegerszegi Ruhagyár könyvtárának kölcsönző helyisége

TARTALOM

	Oldal
MIKÓ ZOLTÁN: Néhány szó a könyvhét tapasztalatairól.....	1
VARJAS BÉLA: A szófiai Vaszil Kolarov Könyvtár 75 éves	4
DEVECSERI GÁBOR: Gondolatok az Ünnepi Könyvhét után.....	6
BERÉNYI ANDRÁS: »Boldog vagyok, hogy jobbnál-jobb könyveket olvashatok«.....	7
A Bibliotekar 8. száma magyarul.....	8
GYÓRI GYÖRGY: Beszélgetés Gerhardt Steinerrel.....	9
DEZSÉNYI BÉLA: Megyei könyvtárak hírlap- és folyóirat előfizetése.....	11
SZÓLÓSSY TIBOR: Előjegyzés kölcsönzés a miskolci Megyei Könyvtárban.....	14
NOVOBÁCZKY ANDORNÉ: Az olvasók egyéni ízlésének kialakításáról.....	15
BARABÁS TAMÁS: Regényekből filmek.....	17
Kérdezz—Felelek: Podonyi András a folyóiratok tárolásáról.....	19
Pellengér: Gy. Gy.: Ahol a könyvtáros leváltásával csökkentik az önköltséget — Leloczký Ferencné: Mi történik az olvasók bírálatával.....	21
Levelezőink írják	22
Bibliográfiák	26
Eseménynaptár	27
Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke.....	28

Irodalmi tájékoztató

Kalinyin: A kommunista nevelés kérdései (Remsey Sándorné).....	29
Li Csen Von: Korea rövid újkori története (Nagy Géza).....	30
A klerikális reakció a Horthy-fasizmus támasza (Katona Jenő).....	30
A mi szövetségeseink (Varga Domokos).....	31
Műsziintterv (Aba Iván)	32
Móricz Zsigmond: Kivilágos kivirradtig — Üri-muri (Vidor Pálné).....	33
Zalka Máté: Doberdo (V. V.).....	34
Gábor Andor: Válogatott cikkek (Lékay Ottó).....	35
Sütő András: Emberek indulnak (K. M.).....	35
Hegedűs Géza: Az aranypecsét (Szávai Nándor).....	36
Victor Hugo Válogatott Versei (Réz Pál).....	37
Vanda Vasziljevskája: Égnek a folyók (Lóránd Lajos).....	38
Alekszandr Bek: A nyíltszívű Tyimofej (P. L.).....	38
Mihail Beniuc Válogatott Versei (Pók Lajos).....	39
Ali Szabahattin: A malom (Török Bálint).....	40
André Kédros: Felséges nép (László Anikó).....	40
Illyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese (Vargha Kálmán).....	41
Palota! Boris: Sztálinvárosi gyerekek (Szilágyi Lilla).....	42
V. M. Zimenko: A szovjet arcképfestészet (Murányi-Kovács Endre).....	42
Győri György—Szabó László: A budapesti MÁVAG története (Maár Gyula).....	43
Hírek	44
A népművelési miniszter utasításai	45

A KÖNYVTÁROS

Példányszám: 6100

A Népművelési Minisztérium lapja — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő
 Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és
 kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi
 Hírlap Iroda O. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlet-
 helyiség — Telefon: 183-022, 185-850 — Postatakarékpénztári csekk száma: 47.087 — Régi számok a Posta
 Központi Hírlap Irodánál, V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 2.— Ft. — Előfizetés
 negyedévre: 6.— Ft.

A KÖNYVTÁROS

KÖNYVTÁROSOK HAVI TÁJÉKOZTATÓJA

1953. November

III. évfolyam

11. szám

Néhány szó a könyvhét tapasztalatairól

Szükséges és fontos az Ünnepi Könyvhét gazdag tapasztalatainak felhasználása a könyvkiadás, a könyvterjesztés területén. de ugyanilyen fontos a könyvtárak munkájában és az irodalmi ismeretterjesztés javításának érdekében.

A Nemzeti Múzeumban »A Magyar Könyv« című kiállítás látogatóinak nagy száma, a debreceni, miskolci, bajai, kecskeméti, szegedi, szolnoki, hódmezővásárhelyi, stb. könyvkiállítások iránt megnyilvánult nagy érdeklődés azt mutatta, hogy a könyvpropagandának ez a módja fontos része kulturális eredményeink szemléltetésének. Különösen az ötletes, kellő gondtal készített, jól válogatott könyvekből rendezett kiállítások keltették fel dolgozóink érdeklődését.

Az irodalmi estek sok helyen arattak nagy sikert. Kaposvárrott, Sztálinvárosban, Debrecenben, Diósgyőrött, Karcagon, Tatabányán, Sátoraljaújhelyen, Békéscsabán százak és ezrek tapsoltak lelkesen, s kifejezést adtak annak, hogy mennyire szeretik az irodalmat, íróinkat. Különösen a magyar klasszikus irodalom és az új szocialista-realista irodalom iránt érdeklődnek. Százával tartottak megyei, járási és falusi könyvtáraink olvasómegbeszéléseket, a könyvesboltok vevőértekezleteket. A Fejér megyei Cecén és Sárkeresztúron Illyés Gyula »Puszták népe« c. művét ismertették, s a cecei idősebb dolgozó parasztok meleg szavakkal beszéltek Illyés gyermekkoráról és életéről. Erdőháton Móra Ferenc elbeszéléseiből olvastak fel s az ismeretetés után szinte minden könyvet elvittek a könyvtárból. Várpalotán Zsurba: »Alexandr Matroszov« c. művéről tartottak ismertetést és sok olvasó számolt be arról, hogy mit kaptak a könyvektől, miért szeretik: az érdekes, lebilincselő könyveket. A Komárom megyei Keszthelyen 300-an, Süttőn 250-en vettek részt könyvismertetésen. Különösen emlékezetes a tatabányai VIII-as akna könyvkiállítása és könyvismertetése.

A Borsod megyei összes járási könyvtárak kultúrműsorral egybekötött olvasó megbeszéléseket tartottak. A mátranovádi olvasóértekezleten Horváth Bálint lakatos arról számolt be, hogy amióta megszerette a könyveket, és amióta a szakmájába vágó szakkönyveket rendszeresen tanulmányozza, azóta két újtását fegdták el. A salgótarjáni könyvesboltban hangos-híradón keresztül szólaítatták meg a könyv vásárlókat. A Somogy megyei Csokonyavisontán az Ünnepi Könyvhét alatt 2000 Ft értékű könyvet vásároltak. A somoskőújfalui népkönyvtáros a könyvhét alatt 207 könyvet kölcsönzött. Az állandó olvasók száma az Ünnepi Könyvhét alatt és után jelentősen emelkedett. Könyvtárosaink megértették a könyvhét jelentőségét és szelencsénen kapcsolták össze a könyv propagandáját, az irodalom propagandáját azzal, hogy felkeltsék az érdeklődést a könyvtár munkája iránt, hogy újabb dolgozók százaikat kapcsolják be az olvasók táborába.

Kiskunfélegyházán és az ottani Dózsa tsz-ben mintegy 100, Kalocsán 86, Tiszakécskén 60, a Nógrád megyei Zabaron 36-an, Esztergomban 116-an, stb. iratkoztak

be az állandó olvasók közé. Ezek a számok azonban csak nagyon kis részét mutatják meg annak a felfokozott érdeklődésnek, ami dolgozó parasztságunk, üzemi munkásaink és ifjúságunk részéről megnyilvánult. Budapesti nagyüzemekben, kerületi Szabó Ervin könyvtár fiókokban olyan nagy a könyvek iránti érdeklődés, hogy annak kielégítése, különösen a magyar klasszikusok és az ifjúsági irodalom vonatkozásában már komoly nehézségekre ütközik.

Ezek a jelenségek rendkívül biztatók. Különösen akkor mérhetjük fel jelentőségüket, ha a sok tapasztalat alapján megpróbáljuk elemezni az olvasók részéről megnyilvánuló kívánságokat, elhangzott kritikákat.

Általános panasz az olvasók, a könyvtárosok és a könyvesboltok dolgozói részéről, hogy a könyvek példányszámának, a könyvek elosztásának megtervezése gyenge. Nagy a hiány szépirodalmi művekben. Kiderült pl., hogy Jókai, Móricz, Móra, Tömörkény, Mikszáth, Gárdonyi műveiből igen nagy a kereslet, hogy a 25.000 példányban kinyomtatott »Hetvenhét magyar népmese« már néhány hét alatt kevésnek mutatkozik. Szabó Pál, Illés Béla, Veres Péter, Déry Tibor, Illyés Gyula és mások műveiből nincs még a legfontosabb könyvtárakban sem elegendő példány, nem is szólva arról, hogy a könyvesboltok csak előjegyzésekre szorítkoznak és teljesen bizonytalanok, hogy mikor tudják kielégíteni a szükségletet. Szinte közhelyé vált már: de egyre követelőbb az igény a gyermekkönyvek, elsősorban a képeskönyvek frontján. A fiatalok, de a felnőtt olvasók is Verne-könyveket, Mark Twain, Gajdar, Dickens könyveinek új, nagyobb példányszámú kiadását követelik. Általános kívánság, hogy pl. Petőfi-kötetet, József Attila- és Ady-kötetet állandóan lehessen vásárolni. Az orosz klasszikusok közül Tolsztoj, Puskin, Scsedrin, Gogol műveit keresik.

Nemcsak a példányszám-politikánál mutatkozik aránytalanság. Hanem a könyvelosztásnál is. Gyakori panasz, hogy sok falusi, járási, székhelyen lévő könyvesboltban jóval több szakkönyvet kapnak, mint szépirodalmat, holott az igény nem nyilvánul meg a szakkönyvekkel kapcsolatban olyan mértékben. Sátorlajújhelyen például több mezőgazdasági szakkönyvet kérnek és kevesebb szótárra, vagy üzemi szakkönyvre van szükségük. Sok a panasz a brosrúak mennyisége miatt. Ugyanakkor igénylik például a bányavidékeken, vándorutazó iskolákban a kisterjedelmű, érdekes szépirodalmi műveket. Ez a tanulság nemcsak a könyvterjesztő munkája szempontjából fontos, nemcsak a könyvkiadás figyelmét kell hogy felhívjuk rá, de nagyon lényeges, hogy könyvtárosaink, elsősorban a megyei könyvtárak, a könyvek általános könyvtár-közi cseréjének megszervezésével az olvasóknak ezeket a véleményeit vegyék figyelembe.

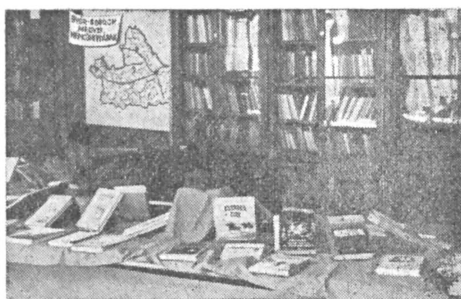
Könyvtárosaink és könyvpropagandistáink figyeljenek fel az olyan kezdeményezésre, mint a kecskeméti bábjátékkal egybekötött mesedélután. Gyerekkönyveink, mesekönyveink ismertetése, széleskörű terjesztése, mesekönyvek iránti érdeklődés fokozása érdekében ez a kezdeményezés példamutató és követésre méltó. Helyes, ha könyvtáraink ifjúsági részlegei ilyen módon is segítik, hogy a kevés rendelkezésükre álló gyerekkönyv minél több gyermekolvasó nevelését segítse. Hozzátehetjük, hogy ezeken a mesedélutánokon feltétlenül nagy sikere lesz a diavetítés alkalmazásának is, pl. a »János vitéz« c. színes diafilm levetítésének.

A könyvtárak által szervezett olvasómegbeszélések számtalan tanulságából levonhatjuk azt a következtetést is, mennyire igénylik olvasóink üzemben, városban és falun egyaránt a könyvek alkotóival, írókkal, könyvkiadók munkatársaival való találkozást. Különösen nagy hatása volt az írók és olvasók személyes találkozásának. Szinte minden megyéből befutottak olyan kérések, hogy íróink gyakrabban látogassanak el vidékre és üzemekbe. Könyvtárainknak kezdeményezni kell írók meghívását. Az a forma látszik leghelyesebbnek, hogy az írók egy-egy járás vagy megye könyvtárait meglátogatva, az olvasók kisebb csoportjával találkoznak, felolvasnak készülő műveikből, az olvasók közvetlenül velük beszélhetik meg észrevételeiket, véleményüket, kívánságukat. Ez a személyes találkozás tapasztalatok szerint az íróknak is hasznos, termékeny, de a legjobb eszköz az olvasótábor szélesítésére, a sokat hangoztatott irodalmi közvélemény megteremtésére. Helyes lenne, ha könyvtáraink vállalnák ezt a munkát, öntevékenyen, ötletesen segítenék az írók és az olvasók rendszeres kapcsolatának elmélyítését.

A gyöngyösi kulturházban rendezett könyvkiállítás

A győri Mogyi Könyvtár ünnepi könyvkiállítása

Másik tanulság, hogy a kiadási és szétosztási tervek elkészítése előtt a könyvtárak igényeit és a könyvesboltok igényeit messzemenően figyelembe kell venni. Könyvesbolt hálózatunk és könyvtárhálózatunk ma már elég erős arra, hogy az olvasókra támaszkodva jelentősen hozzájárulhassanak a könyvek kiadásához, ahhoz, hogy milyen könyvekre van elsősorban nagy szükség. Feltétlenül meg kell szerveznünk, hogy a könyvek kiadása előtt főleg a megyei könyvtárak és a legfontosabb könyvesboltok igényei szervezetten jussanak el a könyvkiadókhöz és a Könyvterjesztő központjába. Ezen az alapon lehet az olvasók igényeit könyvkiadási, könyvtár és könyvterjesztési politikánkban messzemenően figyelembe venni.

A lapokban is, de a könyvvásárlók részéről is felvetődött az a kritika, hogy nem tartják helyesnek, hogy a régi könyvnapoknak az a jellege, mely könyvsátrak felállításában, a könyv ünnepére nagyobb mennyiségű könyv kiadásában nyilvánult meg, az idén szinte teljesen megszűnt. Helyes lenne ezzel kapcsolatban felülvizsgálni eddigi elképzeléseinket. Figyelembe véve ezt a legtöbb helyről megnyilvánuló kritikát, a jövő évi ünnepi könyvhét megszervezésénél sokkal körültekintőbben kell ezt az igényt is kielégítenünk.

A könyvkiállításokra a jövőben nagyobb gonddal és jó előre fel kell készülnünk. A megrendezett sok száz kiállítás sokezer látogatója még többet vár, mint nyújtottunk. A debreceni és egynéhány más jól sikerült kiállítás bizonyítja, hogy nem elég tisztán a tematikai összeállításban és néhány jelszóval készített könyvkiállítás. A helyi adottságoknak és jellegzetességeknek megfelelően népművészeti, képzőművészeti tárgyakkal, ötletesen színesített, a legjobb olvasók fényképeivel érdekesebbé tett, arról a vidékről származó mai vagy klasszikus írók életét bemutató fényképeit tartalmazó kiállítási részletek kulturáltabbá, érdekfeszítőbbé teszik a könyvkiállítást. Nagyon hasznos lenne az is, ha a jövőben rendezett könyvkiállításokhoz egyes könyvtáraknak, kultúrotthonoknak a megjelent könyvek legjobb illusztrációiból készített reprodukciókat is rendelkezésükre bocsátanánk. Ezenkívül természetesen még számtalan ötletet lehet és kell is felhasználnunk, hogy még nagyobb eredményt érhesünk el.

A Szovjetunióban készült filmekhez hasonlóan egyes íróinkról, azok életéről és műveinek hatásáról készített kisfilmek (Petőfi, József Attila, Móricz stb.) a könyvhét propagandáját, az irodalom jelentőségének bemutatását nagy mértékben segíthetnék elő.

Könyvtárosaink feladata, hogy a könyvtárak körül éppen a következő hónapok során alakítsanak olvasóköroket, s ezen keresztül gyűjtsék össze az olvasóvéleményeket, szervezzenek közös felolvasóesteket, szervezzenek levelezést irodalmi folyóiratokkal, könyvkiadókkal és különösen az írókkal. Használják fel az ünnepi könyvhét néhány tapasztalatát az olvasótábor szélesítésére.

Jó lenne, ha a Könyvtáros-ban elmondanák a könyvtárosok is saját tapasztalataikat, az Ünnepi Könyvhéttel és eddigi munkájukkal kapcsolatban, hogy a jó kezdeményezéseket, az eredményes munkát széles körben hasznosíthassuk.

MIKÓ ZOLTÁN

A szófiai „Vaszil Kolarov“ Könyvtár 75 éves

A »Vaszil Kolarov« Könyvtár ez év novemberében ünnepli fennállásának 75. évfordulóját.

A Bolgár Népköztársaság joggal büszke arra a hatalmas fejlődésre, amelyet nagy forradalmár fiának nevét viselő Nemzeti Könyvtára az 1944. szeptember kilencediki győzelmes forradalom óta az új szocialista kultúrát építő erők segítségével megtett.

A könyvtárat 1878-ban alapították, közvetlenül azután, hogy a bolgár nép lerázta az évszázados török elnyomás igáját. Fennállásának első, egészen az 1944-es győzelmes forradalomig terjedő évtizedeiben igen lassan haladhatott a fejlődés útján. A bolgár burzsoá kormányok nem fordítottak figyelmet a Nemzeti Könyvtárra, inkább akadályozták, mint támogatták munkáját; megközelítően sem juttatták ahhoz a jelentős szerephez, amelyet a műveltség és kultúra fejlesztése és kiterjesztése terén a népi demokratikus kormány kijelölt számára. A haladó tudomány és könyvtárpolitika néhány kiváló harcosának ereje nem volt elég az akadályok leküzdésére: a könyvtár 60 év alatt nem fejlődött annyira, mint a győzelmes forradalom utáni nem egészen egy évtized folyamán. Egy példa is élesen megvilágítja ezt: a könyvtári dolgozók létszáma az elmúlt öt év folyamán a réginek tízszerezésére emelkedett s jelenleg 165.

A népi demokratikus államhatalom teljesen szétzúllított állapotban vette át a könyvtárat, amelyet erősen megviseltek a fasiszta háború pusztításai is. A népi kormány azonban felismerte a könyvtár jelentőségét s mindent elkövetett, hogy a bolgár nép olyan nemzeti könyvtárral rendelkezze, amely képes lesz kielégíteni a szabad, dolgozó tömegek megnövekedett kulturális szükségleteit.

A győzelem után azonnal felújították a »Bulgarszki Knigopisz« című kurrens regisztráló bibliográfiát, biztosították a könyvtár számára a köteles példány szolgáltatást. A Szovjetunióval 1946-ban kötött könyvcsereforgalmi megállapodás — amit hamarosan a népi demokratikus államokkal s a többi országokkal létrejött könyvcsereforgalmi megállapodások követtek — biztosítja a szovjet irodalommal s általában a külföldi irodal-

mak anyagával való gyarapodást. A gazdag anyagot felölelő bolgár-magyar könyvcserét magyar részről az Országos Széchényi Könyvtár bonyolítja le.

A háború pusztításai után újra neki-lendülő könyvtárosok kis kollektívájának lelkes és megfeszített munkával sikerült 1947-re rendezni a könyvtár állományának legfontosabb részlegeit. Ekkor már sor kerülhetett arra, hogy a könyvtár új épületének befejezett helyiségeiben meg lehessen kezdeni a Nemzeti Könyvtár korszerű rendezését.

A könyvtár új épülete értékes alkotása az új bolgár építőművészetnek. Szép park közepén emelkedik. Tágas és sikerülten elrendezett helyiségeivel jól oldja meg egy nagy modern könyvtár-épület belső tagolásának kérdéseit is. Olvasótermei és kutatószobái összesen ötszáz olvasót fogadhatnak be; modern, nyolcemeletes, vaspolcozatú raktára két millió kötet befogadására alkalmas; ez a raktári férőhely hosszú évtizedekre biztosítja a könyvtári állomány növekedésének zavartalamságát. A raktárak okos elhelyezése igen megkönnyíti az olvasók gyors kiszolgálását. A könyvtár állománya jelenleg 400,000 kötet. Az 1400 darabból álló szláv kézirat-gyűjtemény, a 3500 darabnyi keleti kézirat-gyűjtemény, a mintegy félmilliónyi levéltári dokumentum és közel 2000 darab térkép teszi teljessé a könyvtár anyagát. Őrzésük, gyűjtésük és feldolgozásuk a könyvtár speciális osztályainak feladata. A speciális könyvtári osztályok mellett — mint amilyenek a kéziratár, a keleti gyűjtemény, a régi és ritka könyvek tára, zeneműtár, arckép és grafikai gyűjtemény stb. — van a könyvtárnak mikrofilmosztálya, fotolaboratóriuma és külön nyomdája is. Gondoskodtak arról is, hogy az előadások számára megfelelő előadóterem, a kiállítások részére pedig alkalmas kiállítási helyiség álljon rendelkezésre.

A »Vaszil Kolarov« Könyvtár, a szocialista könyvtárpolitikai feladatoknak megfelelően nemcsak a könyvgyűjtés, őrzés és feldolgozás munkáját végzi, hanem ellátja a népművelés általános, nagy munkájából részesülő feladatokat is. A régi könyvtár szűk, elzártkózt munkája ugyanúgy egészült ki itt a kultúr-

forradalom nagy tömegnevelő feladataival, mint nálunk az Országos Széchényi Könyvtáré. A bolgár Nemzeti Könyvtár is elsőrendű feladatának tartja, hogy módszertani segítséget nyújtson a bolgár könyvtárhálózat minden intézményének, hogy részt vegyen a könyvtáros utánpótlás felnevelésében, hogy katalógusaival, bibliográfiáival s egyéb kiadványaival, könyv- és könyvtárpropagandájával szolgálja a szocialista kultúra építését.

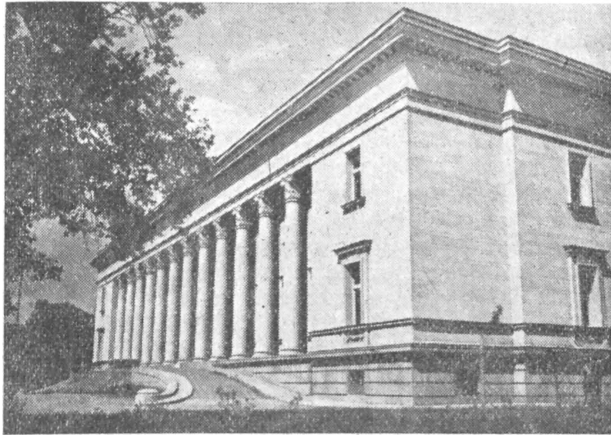
A könyvtár szocialista építőmunkáját hangsúlyozza az is, hogy Vaszil Kolarov nevét viseli a bolgár Nemzeti Könyvtár. Vaszil Kolarov a nemzetközi munkásmozgalom egyik vezető alakja, Dimitrov harcostársa volt s a monarchofasizmus szétzúzása után a köztársaság ideiglenes elnöke, külügyminisz-

tere, majd Dimitrov halála után a minisztertanács elnöke lett. Fáradhatatlanul harcolt a szocializmus építéséért és a bolgár nép kulturális forradalmának kibontakozásáért.

A magyar könyvtárosok mélyen átérzik a bolgár Nemzeti Könyvtár munkájának jelentőségét, baráti együttérzéssel veszik ki részüket az évforduló ünnepléséből. Tudják, hogy azonos célokért harcolnak: népük felemelésének s a dolgozók nemzetközi szolidaritásának nagy céljaiért, a béke megvédéséért s a nép kivívott szabadságának megőrzéséért. Nagyszerű és felemelő munkájukhoz szívből kívánnak erőt, lelkesedést és sok sikert.

VARJAS BÉLA

az irodalomtudományok kandidátusa,
az Országos Széchényi Könyvtár vezetője

A szófiai „Vaszil Kolarov” Nemzeti Könyvtár

A Népművelési Miniszter utasítását a könyvtárak könyvtárművelésének védelméről, valamint a cserekönyvtárak (letéti könyvtárak) létesítéséről és a községi könyvtárak nyilvántartásainak egyszerűsítéséről lapunk 45-48. oldalán közöljük.

DEVECSERI GÁBOR

Kossuth-díjas író:

Gondolatok az Ünnepi Könyvhét után

A magyar könyvkiadás eredményeinek a múlt számadataival való egybevetése egymagában még nem mutat a lényegre. A lényeg az, hogy a felszabadulás előtt megjelent kiadványok legnagyobb része nem volt könyvnek nevezhető. Súlytalan, értéktelen, sőt mérgező olvasmányok jelentek meg akkor magas példányszámban, a ezórakoztató ál-irodalom legsekélyesebb termékei. Ma pedig könyvhétünk alapját nemcsak az 1938-ashoz képest háromszoros példányszám adta, hanem még sokkal inkább az, hogy ezeknek a könyveknek túlnyomó többsége magasszínvonalú szépirodalmi és tudományos munka. S még ennél is inkább az, hogy ezeket a könyveket a dolgozók várják, kívánják, olvassák és megvitatják. Egyre növekvő kulturális igényt elégítettek ki az írók könyvheti látogatásaikkal is. És ezeknek a városban és vidéken, gyárakban és kultúrházakban tartott megbeszéléseknek tartozéka az is, hogy az ünnepi műsorok keretében hivatásos művészek mellett egyre nagyobb számban és egyre magasabb-színvonalú előadással lépnek fel az üzemi és helyi kultúrcsoportok, kórusok, szavaiók. A könyvhetet az Írószövetség reprezentatív irodalmi estje zárta. Lehetetlen ebből az alkalomból nem gondolni arra, hogy nemcsak az író helyzete változott meg a felszabadulás előttihez képest teljes egészében, hanem — amiből éppen ez a változás is következik — a szenvedélyesen olvasó nép írójának feladatai is méltóak végre az írói hivatáshoz. A felszabadulás előtti könyvnapokon már azt is eredménynek kellett tekinteni, ha valakinek a kezébe könyv — bármilyen könyv került. Szomorú dokumentuma ennek: az egyik nagy magyar költőnek, Tóth Árpádnak egy akkori könyvnapon írt verse. Ebben ő egy villamoson munkahelyére utazó olvasó leányról ír, s azt mondja: »Megáldottam magamban ócska könyvét, — írta Ohmet, vagy Bajza Lenke bár, — letörli egy sorsocska árva könnyét — s a vad világ többé nem oly sívár...« De mi ma nem akármilyen könyvet áldunk meg és nem magunkban pusztán, mert a mi célunk nem egy-egy sorsocska árva könnyének letörlése, hanem az, amit egyik legkiválóbb élő írónk, Szabó Pál, legújabb, önéletrajzi munkájának előszavában olyan szépen határczott meg: az egész, sírás nélküli emberi élet. Ezt elősegíteni, közelebbhozni a mi könyveink célja, ez volt könyvhétünk célja is. Ezt a célt szolgálták az előbb említett eszközökkel a magyar írók, s velük együtt az egyre nagyobb igényű olvasók is, akik tanulnak és szórakoznak s a könyvtől nem a régen oly gyakran emlegetett úgynevezett »kikapcsolódást« várják, hanem éppen az egyre szorosabb bekapcsolódást saját alkotó életünk eleven áramába.

Ezen a könyvhéten magamnak is alkalmam volt ebbe az eleven áramba még erősebben bekapcsolódní. A Ganz Vagonyárban, ahol a könyvhetet megnyitottam, alkalmam volt a műsorban a gyár kórusa mellett egy véle versenyben lévő kórusnak, az Újpesti Izzó kórusának színvonalas műsorát élvezni. A Rákospalotai Ruhagyárban nem diszteremben, hanem a műhelyben tartottam meg könyvnap előadásomat. Az előadói asztalt a gépeik mögött ülő dolgozó nőkkel szemben állították fel. És én az előtt a félszáz varrógép előtt, mely mozdulatlanságában is olyan ékesszólóan beszélt hallgatóim munkájáról, úgy éreztem, hogy nekem is beszélnem kell a magam mindennapi munkájáról — s a ruhagyári anket a költői alkotómunka folyamatairól való beszélgetéssé fejlődött. Mint Homéros-fordító, többhelyütt az Iliásról és az Odysseiáról tartottam előadást. Végül a Rákosi Mátyás Kultúrházban beszélgettem az olvasókkal, főként fiatalokkal. A Kultúrház környékén versenyt virágzik az olvasómozgalom és a kertmozgalom. Kertjükre büszke idős munkásnők és pöttöm úttörők tették fel kérdéseiket és hozták el megmutatni virágaikat. Gyönyörű virágokat láttam és gyönyörű, tudás-szomjas emberi arcokat. S nem én vagyok az egyetlen magyar író, aki úgy érzi, hogy az idei könyvhét nemcsak a meglévő írások iránti érdeklődést és szeretetet növeli, hanem új írói alkotások születését is elősegíti.

„Boldog vagyok, hogy jobbnál jobb könyveket olvashatok“

Dán Gyuláné, a karácsondi népkönyvtár vezetője küldte el lapunknak Berényi Andrásnénak, a népkönyvtár olvasójának levelét, melyet itt közreadunk.

A betű szeretetét anyámtól örököltem. Ő is nagyon szeretett olvasni, bár nem sok szabadideje volt, mert 10 gyermeket nevelt. Inkább csak téli estéken a boglyas kemence világánál, fonás közben olvashatott. Én tehát hamar megszerettem a könyveket, mert láttam ezt anyámtól. De vajjon mit olvashattunk abban az időben? Emlékszem rá még most is, Rinaldo Rinaldinit, Sobri Jóskát és ehhez hasonló ponyvaregényeket és a »Szent-család« naptárát. A ponyvaregények sok-sok füzetesek voltak, amelyeket sorban olvasott a falu betűre éhes lakosa, persze pénzért. Voltak, akik megvették Pesten, a Teleki-téren, elhozták falura és így kerestek rajta. Volt a községnek könyvtára, amelyben volt néhány jobb könyv is, de ehhez nehezen lehetett hozzájutni, mivel a jegyzőnk, aki kezelte őket, nem szerette, ha a paraszt olvasni akart.

Emlékszem rá, hogy kikaptam én az édesapámtól, pedig soha nem vert bennünket, mert a jegyző kicsúfolta, hogy »mit akar nevelni a lányából — kisasszonyt? Kapálni tanítsa meg és ne járjon ide a nyakamra könyvért!« Apám úgy feldühösödött amikor hazajött a községházáról, hogy kihúzott a kévéből, amelyből kosarakat font, egy jó suhogó vesszőt és elvert engem, nem nézte hova üt, — hogy a szememet ki ne üsse, hátam fordítottam feléje. Olyan hurkák voltak a hátamon és karomon, hogy hetekig nem tudtam ráfeküdni. De meg is fogadtam én, hogyha nekem gyermekeim lesznek, én inkább kevesebbet eszem, de veszek nekik könyvet, hadd olvassanak.

Fogadásom meg is tartottam. Nekem is lett tíz gyermekem és soha nem tiltottam tőlük az olvasást. Mivel urasági cselédek voltunk, újságot nem járathattam, mert az uraság kicsúfolt még azért is, hogy a Tolnai Világlapját járattam. Ebben volt sok olvasnivaló és kedvezményes áron lehetett melléje könyvet kapni, Mikszáth, Jókai és más írók könyvét. Olyan boldog voltam, ha este összejött a család, különösen télen, körülülték az asztalt apjukkal együtt. Én, mivel nappal olvashattam, félrehúzódtam, vagy lefeküdtem, hogy ők olvashassanak. Férjem is megszerette a betűt és gyermekeim is mind.

De igazán boldog csak most vagyok, amikor jobbnál jobb könyveket olvashatok. Népi demokráciában élünk, alkotmányunk biztosítja a művelődéshez való jogot, rendelkezésünkre áll a kultúrotthon sokszáz kötetből álló könyvtára, amelyből ha bemegyek a tanyáról, 6—7 könyvet is kiveszek olvasni. A könyvtár vezetője, aki ismer ott minden könyvet, segít nekem jó könyveket válogatni. Így ismerkedem meg a jó szovjet, a kínai, a koreai nép életéről írt könyvekkel és a legjobb magyar írók könyveivel, amelyekből nemcsak szórakozást, hanem tudást is merítünk. Csak »A nagy összeesküvés«-ből is mennyit tanultunk! Tágul a politikai ismeretünk, látjuk, hogy kik az ellenségeink, miért akarják az imperialisták a háborút, miért és hogyan kell ellenük küzdeni. Úgy szeretném, ha mindenki olvasna, hogy a demokrácia ellenségei ne vezethessék félre ostoba rémhírekkel a tudatlan embereket. Örülök, ha bemegyek a kultúrotthonba, nyüzsögni látom ott a sok szép fiatalságot, kik szintén könyvet válogatnak. Ebből arra következtetek, hogy a fiatalságunkat már jó pedagógusok tanítják. Jó úton haladnak, belőlük lesznek az új élet építői.

Hogy nekem mennyi örömet szerez egy jó könyv, azt olyan, ki nem szeret olvasni, meg sem tudja érteni. Egy jó könyv megvizsgál, ha elkeseredek, nyugalmat ad, ha fáradt vagyok, nevetésre ingerel, ha humoros, mint Mikszáth és Molière könyvei. Ismereteim kitágulnak, megismerem más világrészek népeinek életét, ha szovjet, vagy kínai könyveket olvasok. Sőt, a télen, mikor beteg voltam, fájdalomcsillapítónak használtam Urbán Ernő Tündérmajor című verseskönyvét, Kónya Lajos Bányászlámpák című versét és Kemenes Inez Kukoricás versét, Csanádi Imre Ilon című versét, Eörsi István Sztálin versét, Takács Imre Cigányleány versét, melyeket az Új Hangban olvastam.

Nagyon szeretem Veres Péter könyveit, mert a mi sorsunkról ír, parasztokról, cselédekről és szeretném, ha a mai életről is írna, ne csak a múlttól. Fesse le nekünk könyveiben a jelent és a jövőt, mert az, aki annyira ismeri a cselédek életét, küzdelmeit, tud írni a jövőről is, hogy hova fejlődünk a szövetkezeti élettel pár év múlva. Az Új

Hangban olvastam már sok jó elbeszélést a termelőszövetkezetekről. Igazak és élet-hűek voltak. Ilyeneket szeretek olvasni és történelmi regényeket. Színműveket, mint amilyeneket Illyés Gyula ír. A szovjet könyvek közül nagyon szeretem az Arany-csillag lovagját, Az aratást, Marját, és a Két világot éltem, a Golgotha, a Kenyér, az Új barázdát szánt az eke című regényeket. Ezt az utolsót többször is elolvastam, s mindig újabb szépségeket találok benne. És mennyit tanultam Ady Fekete lobogó és Andics Erzsébetnek a klerikális reakcióról írt könyvéből. Én már régen materialista vagyok, de ezek a könyvek még jobban meggyőztek arról, hogy a vallás örve alatt milyen tudatlanságban tartották a népet. Elzárták előle a tudás forrását, a könyvet, hogy jobban ki tudják zsákmányolni és egymás ellen hábrúba uszítani. A Marx, Lenin és Sztálin műveiből megtanultam, mi a kommunizmus, miért kell küzdeni az osztály-ellenség ellen, mely a régi világot sirja vissza. Rákosi elvtárs életéből megtanultam, hogyan kell kitartani az eszme mellett, mert ő 16 évi börtön után az akasztófa árnyékában sem adta fel a harcot és így szerezte meg nekünk a szovjet népek segítségével a szabadságot. Most olvasom a Szabad Föld idei pályázatára kinyomtatott könyvet, amelybe a szövetkezeti tagok és az egyéni gazdálkodók írtak, — nagyon tanulságos. Feltárja a hibákat, ismerteti az elért eredményeket. Ha a férjem is kiolvassa, átadom a Dózsa-tszcs tagjainak, hadd tanuljanak ők is belőle.

Én sokat olvasok, mert betegeskedem és ha úgy jön sora, oktatom, tanítom az olvasottak által azokat, akik még annyit sem tudnak, mint én.

BERÉNYI ANDRÁSNE

A Bibliotekar 8. száma magyarul

Noha a Szovjetunió községi könyvtárhálózata folyton bővül és évről évre javul a falusi lakosság könyvtári el-látása, sok községi könyvtár mégsem tudja kellően betölteni hivatását. Ennek okát a Bibliotekar vezető cikke abban látja, hogy a községi könyvtá-
rak nem kapnak elegendő módszertani segítséget. Megyei és járási könyvtá-
raink és módszertani szerveink haszon-
nal tanulmányozhatják e cikket, vala-
mint az ehhez a tárgyhoz kapcsolódó
értekezést P. Domulinától. A katalógus-
kérdés a másik probléma, amely leg-
inkább foglalkoztatja a szovjet könyv-
tárosokat. A 7. szám közölte Z. Ambar-
cumjan »A szépirodalom osztályozása«
című fejtegetéseit, G. Fonotov most »Te-
remtsünk rendet a katalógusokban és
a kartotékokban« címmel foglalkozik a
katalógusokkal. G. Pleszkij a könyvtár-
közi kölcsönzésről ír, ami számunkra
annál tanulságosabb, mert nálunk a
kölcsönzésnek ez a módja még csak
most alakul ki. M. Golünc a könyv-

tárosképzéssel foglalkozik. Tanulságos
közlemény szól a műszaki ismeretek
népszerűsítéséről a szovjet gyermek-
könyvtárakban. »Az olvasók postája«
rovatban kis szakcikkeket olvasunk a
Bibliotekar levelezőtől. A »Külföldön«
című rovat egyik cikke az USA könyv-
tárainak háborút előkészítő működését
leplezi le, »A könyv Olaszországban«
című cikk pedig az olaszországi könyv-
kiadásról és könyvtári viszonyokról ad
megdöbbentő képet és egyben ismer-
teti a demokratikus szervezetek törek-
véseit a haladó irányú könyv és könyv-
terjesztés érdekében.

A szovjet könyvtárügyi folyóirat ma-
gyar fordítása rendkívül jó szolgálatot
tesz könyvtárosainknak. Szeretnénk azon-
ban, ha a magyar Bibliotekar nyelvét
nem szeplősítenék germanizmusok, fölös-
leges idegen szavak és fogalmazásat nem
rontanák a magyar nyelv szellemével el-
lenkező kifejezések és mondatszerkesz-
tések.

Beszélgetés Gerhardt Steinerrel,

a Német Demokratikus Köztársaság Könyvtárügyi Tanácsa tagjával

Világosszöke, harmincöt év körüli férfi. Szállodái szobája zsúfolva könyvekkel, nyomtatványokkal, szótárakkal. Az asztalon új kiadású Petöfi-kötet. Rövid, párhetes ittléte alatt mintegy 200 Petöfi-versnek a nyersfordítását szeretné elkészíteni.

Amint megtudja, hogy »A Könyvtáros«-tól jöttem, örömmel üdvözl, s mindjárt közli, hogy a »Der Bibliothekar«-nak ő is munkatársa, mintegy 20—25 szakcikket írt az utóbbi években. Igen, nagyon érdekli őt a fővárosi könyvtári szervezet.

Amikor a Szabó Ervin Könyvtár központjának kapuján belépünk, mindjárt szemébe ötlík a fővárosi könyvtárhálózat ötletes hirdetése. Elöveszi noteszét, felírja. Azontúl is fáradhatatlanul jegyvez, minden jó tapasztalatot szeretne magával vinni. Lelkesen, megállíthatatlanul beszél a német demokratikus könyvtárügyről.

*

Első kérdésünk: milyen a berlini városi könyvtári szervezet?

— Van egy központi Városi Könyvtár és vannak »fiókok«. A központi könyvtár minden szépirodalmi és minden ismeretterjesztő művet beszerz. A fiókokban szépirodalmi és csak az általános jellegű ismeretterjesztő művek található. Kerületenként van egy »kerületi központi könyvtár«, e köré csoportosulnak a kisebb kerületi könyvtárak. Ezenkívül minden kerületben létesítettünk »áruházi könyvtárakat«, »utca-sarki könyvtárakat«, hogy a lakosság könnyen hozzájuthasson a könyvhöz. Olyan helyeken vannak ezek, ahol sok ember megfordul. A nagyobb kerületi könyvtárakban általában három részleg működik: 1. felnőtt, 2. gyerekek, 3. zenei részleg. A zenei könyvtárrészlegekben kottatár és zenei szakirodalom található. A nagyobbakban hangszerek is kölcsönözhetőek (helyben), s az olvasó mindjárt »kipróbálhatja« a kottát. Rövidesen hanglemeztárt is létesítünk ezekben a részlegekben.

A kerületi könyvtárak önálló beszerzők, önálló gazdálkodásúak?

— A kerületi központi könyvtár szerzi be a könyveket a többi kerületi könyvtárnak is. De a beszerzést decentralizáljuk majd. Nálunk is megalakult a »Könyvtárellátó«-bolt. Ennek a boltnak külön könyvkötési részlege van, ahol a könyvtárak által megrendelt könyveket »könyvtári kötés«-be kötik. Ez nagyon erős, sarkos kötés s a fedőlapot különleges »plastic-vászonnal« borítják, amit — piszkolódás esetén — le lehet mosni. Arra is ügyelnek, hogy sokféle színű borítóvásznat használjanak, nehogy a könyvek a könyvtárban mind egyforma színűek legyenek.

Szintén a decimális szakrendszert használják a Városi Könyvtárban?

— Nem... (kissé elpirul), hanem a Steiner-rendszert, azaz az én rendszeremet. E szerint a könyvvállomány 5 főcsoportra oszlik: I. Szépirodalom, II. Politikai irodalom, III. Természettudomány, IV. Művészeti irodalom, V. Alkalmazott tudományok. Ez a felosztás azután tovább bontható. Minden csoport újabb öt csoportra és így tovább. Ugyhogy a rendszert a legkisebb könyvtár s a legnagyobb is használhatja. A nagyobb könyvtár finomabb osztást használ, a kisebb durvábbat.

Milyen a kerületi könyvtárak kölcsönzési rendszere? Van-e személyi lap?

— Minden olvasó kap egy »Olvasófüzet«-et. (Mint a régi, Szabó Ervin-füzet.) Ebbe a füzetbe az olvasó beírja a kért könyvet. A füzet másik részére kerül a lejáratí bélyegzés, s a könyv címe. A könyvkártya azonban nincs benne a könyvben, mint itt láttam. Itt ugyanis, Önöknél nem tudják megállapítani, melyik könyv van kikölcsönözve. Ez a könyvtárosnak rengeteg szaladgálást jelent. Nálunk, a városi fiókokban a könyv kártyája külön dobozokban van elrendezve, szakok szerint. Ha az olvasó valamit kér, a könyvtáros

megnézi, hogy bent van-e a kártya a dobozban; ha igen, akkor hátramegy a raktárba, ha nem, akkor másikat ajánl. Ha az olvasó kiviszi a könyvet, a kártya a tasakba, majd határidősorrendbe kerül, mint itt is láttam. De fölösleges, hogy a könyvben legyen a kártya. Amikor visszahozzák a könyvet, akkor a kártya ismét a dobozba kerül. Ez jelzi a könyv bentlétét.

Ez valóban kitűnő rendszer! De könyvtárosaink így is panaszkodnak. A kártyák sorbarakása pedig még külön munkát igényel. Több személyzetet...

— Hány könyv forog itt egy évben? (10-es fiók.) Több, mint 130—140.000? S csak hatan dolgoznak? Véleményem szerint meglehetősen kevés. 120.000 kötetes évi forgalom felett 10 könyvtáros dolgozik nálunk és a technikai segédszemélyzet. Hiszen, ha a könyvtárosnak a technikai adminisztrációs dolgokkal is foglalkoznia kell, akkor nem végezhet könyvtáross munkát! Nem igaz? A lényeg: a kölcsönzőmunka. A szovjet tapasztalatok alapján ezért mi is bevezettük az elemző lapot. Minden olvasóról vezetünk. A válogatást pedig »szabad-polcokkal« könnyítjük meg. Minden könyvtárban van szabad válogatási polc. Ezt egyre jobban kiterjesztjük. Pl. a mecklenburgi 20.000 kötetes könyvtár teljesen »szabad-polc« könyvtár. A könyvtárosok a polcok között járkálnak és segítenek az olvasóknak.

Észrevettük, hogy nem tetszett a 10-es fiók gyermekkönyvtára. Berlinben milyenek a gyermekkönyvtárak?

— Három csoportba sorolhatnám őket: 1. Teljesen külön gyermekkönyvtárak, külön teremmel. 2. Külön gyermekkölcsonzési időpont, de nincs külön terem, s végül 3. kiskönyvtárakban együtt van a felnőttekkel. A külön teremmel rendelkező gyermekkönyvtárnál nagyon vigyázunk a külsőre. Szép, kedélyes, vidám külseje legyen a teremnek. Apró olvasóasztalok, székecskék, alacsony pultok, állványok, hogy a gyerekek kényelmesen válogathassanak. Beiratkozásnál minden gyerek kap egy kis képes füzetecskét — ezt a Városi Könyvtár köz-

pontja nyomatta, — amelyből megtanulja a könyvtár használatának szabályait és a könyv helyes kezelését. Ezt Önök-nél nem látom. S kevés a könyv is. Ebben a fiókban, amint hallom, 1.600 gyereknek összesen 3.000 könyve van. Kétségbeejtően kevés. A gyermekkönyvtárakra sokkal nagyobb gondot kell fordítani, elvtársak!

Az előbb úgy értettük, hogy a fiókok csak a legáltalánosabb ismeretterjesztő irodalmat tartják raktáron. Hogyan jutnak az olvasók a ritka tudományos munkákhoz?

— Természetesen a könyvtárközi kölcsönzés útján. Bármelyik fiókban igényel az olvasó egy könyvet, azt másnap már megkaphatja. Erre a célra külön autó áll rendelkezésére a berlini városi könyvtárhálózatnak. Vagyis a külvárosi lakóknak nem kell bevilamosozni a belvárosba, hogy a központba is beiratkozzanak, ha egy fontosabb szakkönyvet akarnak kivenni. Ugyancsak az autó szállítja vissza a könyvet a kölcsönadó fiókknak, vagy a központnak. A központban a folyóiratok fontosabb cikkeiből cikkkatalógust is készítenek. A címfelvételt sokszorosítják, s a fiókoknak is küldenek belőlük, hogy ott is legyen cikkkatalógus, s ne kelljen a könyvtárosoknak ezzel külön időt tölteni. A könyvtárközi kölcsönzés egyébként vidéki viszonylatban is kiépült már. Posta útján bonyolítják le az egyes könyvtárak.

Mik az Önök célkitűzései?

— Erre röviden fogok Önnek válaszolni. A mi főcélunk az, hogy Németország legkisebb falvacskájában is hozzájuthasson az érdeklődő olvasó minden könyvhöz, sőt tudjon, értesüljön minden folyóiratcikkéről! A könyvtári munka egyik távolabbi fő célja: a nagyon magasszínvonalú, fejlett könyvtárközi kölcsönzés! Azonkívül az is nagyon fontos, hogy megteremtjük a feltételeit annak, hogy a legkisebb falusi könyvtár is fel legyen szerelve a könyvtár- és a katalógustechnika minden eszközével. Ez már viszont a Könyvtárellátó feladata!...

GYÓRI GYÖRGY

Megyei könyvtárak hírlap- és folyóiratelőfizetése

Az esztendő vége felé közeledik és ez a könyvtárost arra figyelmezteti, hogy idejében biztosítsa a következő évre az időszaki kiadványok rendszeres beérkezését. Most kell előfizetni a hírlapokra és folyóiratokra. Meg kell újítani a rendelést azokra a lapokra, amelyek eddig is jártak és jól át kell gondolni, mit szerezzünk be az eddigieken felül. Az évi terv elkészítésénél könyvtárosainknak nagyobb gondot kell fordítaniuk a folyóiratokra, mint eddig. Tömegkönyvtáraink fejlődése talán ezen a téren volt a legegyszerűsebb: míg néhol a gazdag folyóiratállományt már kiterjedt közönség használja, addig nagyon sok még megyei könyvtáraink között is az olyan, amely csak igen kevés folyóiratot járát. És még ennek a kevésnek is alig veszi hasznát, mert a folyóiratok feldolgozásának, használatba bocsátásának módjait nem ismeri vagy nem tanulmányozta eléggé.

1. A jelenlegi helyzet.

Vizsgáljuk meg vezető tömegkönyvtáraink, a megyei könyvtárak belföldi hírlap- és folyóiratkészletét a múlt évi előfizetésekről és a jövő évi rendelési tervekről ezideig beérkezett adatok alapján. A 19 megyei könyvtáron felül tekintetbe vesszük a szegedi Somogyi-könyvtárt, legnagyobb járási könyvtárunkat is, mert ennek folyóiratgyűjtése a legkiterjedtebb s a periodikák száma tekintetében a megyei könyvtárakat is felülmúlja.

A megvizsgált 20 könyvtár között a magyar hírlapok és folyóiratok előfizetése a következő megoszlást mutatja:

Bács-Kiskun megye (Kecskemét)	35
Baranya megye (Pécs)	— — — 62
Békés megye (Békéscsaba)	— — — 51
Borsod-Abaúj-Zemplén megye (Miskolc)	— — — — — 99
Csongrád megye (Hódmezővásárhely)	— — — — — 24
Fejér megye (Székesfehérvár)	— — — — — 39
Győr-Sopron megye (Győr)	— — — — — 71
Hajdu-Bihar megye (Debrecen)	— — — — — 66
Heves megye (Eger)	— — — — — 19
Komárom megye (Tatabánya)	— — — — — 43
Nógrád megye (Salgótarján)	— — — — — 47
Pest megye (Budapest)	— — — — — 41

Somogy megye (Kaposvár)	— — — 52
Szabolcs megye (Nyíregyháza)	— — — 32
Szolnok megye (Szolnok)	— — — 23
Tolna megye (Szekszárd)	— — — 12
Vas megye (Szombathely)	— — — 28
Veszprém megye (Veszprém)	— — — 35
Zala megye (Zalaegerszeg)	— — — 24
Szeged járás (Szeged)	— — — 128

Összesen — — — 931

Meg kell állapítani, hogy a megyei könyvtárak — néhány kivétellel, mint Baranya, Borsod, Győr, Hajdu-Bihar, amelyek már tudatosnak mondható folyóiratpolitikát folytatnak — alig használják fel a szocialista hírlap- és folyóiratkiadóink által kínált segítséget. Persze lehetnek ennek helyi objektív okai (helyiség hiánya, költségvetés elégtelensége, személyzet csekély száma, vagy járatlansága, stb.); mégis meg kell kezdeni ennek az elmaradottságnak a felszámolását. Mégpedig elsősorban éppen a megyeközpontokban kell a legfrissebb, lelegevőbb tartalmú könyvtári anyag, a hírlap- és a folyóirat olvasásához hozzáférhetővé tenni a könyvtárlátogató tömegeket. Több megyei könyvtárunk — így elsősorban Miskolc — már túljutott ezen az első lépésen. Miskolcon már állandó közönségük van a hírlapoknak és folyóiratoknak: várják az új számok megérkezését s az olvasóteremben maguk keresik azokat a szabad polcokon és asztalokon. A miskolci könyvtár dolgozói már folyóiratcikkeket is ajánlanak felvilágosító munkájuk során és ezt még néhány fejlettebb könyvtárban — Szeged, Győr, Békéscsaba stb. — is megteszik. De a megyei könyvtárak zöme még a kezdeteknél tart, vagy addig sem jutott el.

Az első feladat tehát a folyóiratok meghonosítása, gyűjtése, használatba bocsátása. Ezt kell majd követnie a folyóiratok tartalmi feltárásának, cikk-katalógusok, válogatott cikkgyűjtemények helyi vagy központi készítésének. Az idei év hátralévő heteiben a belföldi folyóiratok gondos és sokoldalú kiválasztása, beszerzésük feltételeinek előteremtése, a használat módjának és eszközeinek biztosítása a megyei könyvtárak súlyponti feladata.

2. Min kell változtatni?

Három kérdés kíván választ: 1. milyen belföldi hírlapokat és folyóiratokat kellene lehetőleg minden megyei könyvtárnak járattatnia, 2. mit járattaknának legelőlegesen a könyvtárak, 3. mit kellene még járattatniok az eddig megrendeltekén kívül, hogy megyéjük gazdasági profiljához mérten olvasóik szükségleteit megfelelően tudják kielégíteni.

Az első kérdésre igen könnyűnek látszik a válasz: minden megyei könyvtárban kellene a vezető politikai lapok és a helyi sajtó orgánumai, a marxizmus-leninizmus elméleti és gyakorlati kérdéseiről, valamint a békemozgalomról tájékoztató általános folyóiratok, végül néhány mindenkit érdeklő szakfolyóirat.

De mindjárt a politikai lapoknál és elsősorban a napilapoknál szembeötűnő, hogy mennyire tervszerűtlen a könyvtárak folyóiratpolitikája. Van könyvtár (Zala), amelynek folyóiratjegyzékén a Szabad Nép nem szerepel! A Népszava 7, a Szabad Ifjúság 8, a Magyar Nemzet 15 könyvtárból hiányzik! Ezzel szemben a legtöbb könyvtár helyesen ismerte fel azt a feladatát, hogy saját megyéjének napilapját járattatnia és gyűjtenie kell. A helyi lapokat meg kell, hogy találja az olvasó a megyei könyvtárban; mégpedig nemcsak legújabb számait, de a megelőzőket, sőt a régebbi évfolyamokat is. A könyvtár minden folyóiratot és hírlapot meg kell, hogy őrizzen, de különös gonddal a székhelyén megjelenő megyei és üzemi sajtót. Csak kevés könyvtár (elsősorban Miskolc) fordít láthatóan nagy gondot arra, hogy a területéhez tartozó üzemi lapokat is megszerezze. Általában a politikai sajtó területén mutatkozik leginkább az óriási különbség az egyes könyvtárak fejlettségi foka között: Csongrád megye könyvtárába nem jár a Viharsarok, viszont Győr megye nagyon helyesen két szomszéd megye lapját is járattja a sajátján kívül. — A Szabad Föld mindössze 11 könyvtárban van meg.

Az általános folyóiratok között első helyen említjük egyetlen szatirikus lapunkat, a Ludas Matyit. 7 könyvtár nem tud a Ludas Matyiról. A hetilapok közül legelterjedtebb a Béke és Szabadság. (18 könyvtár járattja) és az Irodalmi Ujság (19 könyvtár). 2 könyv-

tárunk van, ahonnan hiányzik a Nők Lapja és mindössze 12 könyvtár járattja a Szabadságharcot. Minden könyvtárba jár, nagyon helyesen, a Csillag, az Élet és Tudomány, a Szovjet Kultúra. 2 könyvtárból hiányzik a Társadalmi Szemle! A marxizmus-leninizmus elméletével és a Párt iránytmutató tevékenységével foglalkozó többi folyóirat közül azonban az Anyag és Adatszolgáltatás csodálatosképpen csak 8, a Pártépítés 4 könyvtárban van meg. A Népevelő egyedül Nyíregyházán van meg és nem szerepelnek a kiemutatásokban a helyi Népevelő kiadások sem. Ott helyen nincs meg az Új Világ.

A szakfolyóiratok közül magától értetődően mindenhol megvan a Könyvtáros és a magyarnyelvű Bibliotéka. Kevés gondot fordítanak azonban a könyvtárak a hivatalos lapokra: a Magyar Közlöny csak 12 könyvtárban van meg, a Belügyi Közlöny csak két-tőben. Érdekes, hogy míg igen sok könyvtár a Színház- és Filmművészet c. tudományos folyóiratot is járattja, addig a legtöbben a műsorokat tartalmazó Színház- és Mozi (10) és Magyar Rádió (16) is hiányzik. Az Élet és Tudomány, valamint a Természet és Technika minden könyvtárban megvan, viszont csak 12 helyen ismerték fel az Ifjú Technikus és a Magyar Technika jelentőségét. Az Ifjú Technikus ma a legszínvonalasabban írt és illusztrált ifjúsági lapunk. Csak 6 könyvtár ismeri az Ujítók Lapját!

Az ifjúsági szektorral más tekintetben is baj van. Az Új Hang és az Új Marcius elég sok (15, illetve 12) helyre jár, de már a Pajtás, az Úttörő és a Kisdobos csak mintegy 50 százalékban. Az utóbbi a Széchenyi Könyvtár nyári Parkkönyvtárának legkeresettebb anyaga volt, bizonyára nagy hasznát vennék megyei városainkban is a legfiatalabbak.

Rendkívüli mértékben el vannak hanyagolva a pedagógiai és nevelésügyi feladatok (Köznevelés 5, Család és Iskola 2, Óvodai Nevelés 3).

A legáltalánosabb érdeklődésre számot tartható sportlapokkal is rosszul állunk. 6 könyvtárból hiányzik a Népsport, a Sport és Testnevelés c. folyóirat csak 8 helyen van meg. A Repülés is lehetne népszerűbb (beleértve Ifjú Súlyom c. melléklapját). Az Autó-Motor ellenben arányilag elég sok he-

lyen megvan; igaz, hogy az általános műszaki kérdésekkel éppannyira foglalkozik, mint az autósport ügyeivel.

Mindössze 3 könyvtár ismeri a Po Sztrane Szovetov (Keresztül-kasui a Szovjetunión) c. népszerű és könnyű orosz nyelvteni folyóiratot.

3. Hogyan válogassunk a folyóiratok közt?

Ha most már megismételjük első kérdésünket, hogy mi is az, ami minden könyvtárban kell, akkor az előbb már említett lapokhoz csak néhány címet kell még hozzáadnunk. Minden könyvtárban kellene a népművelési munka irányadó folyóiratai és közlönyei: Művelt Nép, Népművelési Híradó, Népművelési Közlöny. Saját könyvtári munkánk segítségére kell a Magyar Nemzeti Bibliográfia és a Magyar Folyóiratok Repertóriuma. Járassuk és használjuk a pedagógiai, nevelésügyi folyóiratokat, a már felsoroltakon kívül még az Anyanyelvünk az Iskolában, az Iparitanulóképzés és a Középiskolai Matematikai Lapok címűeket. Hiszen ma már minden megyeszékhelyen van középiskola, de számos más magasabb nevelési intézmény is! A kulturális munkát segíti az Új Zenei Szemle c. folyóirat is, valamint a Szabad Művészet. Magas színvonalú tudományos folyóirat az Irodalomtörténet és a Századok. De mindkettőre szükség van, ha azt akarjuk, hogy megyei könyvtáraink egyben a helyi haladó hagyományok feltárásának műhelyeivé is váljanak. Nélkülözhetetlen még két tudományos gazdasági folyóirat is: a Magyar-Szovjet Közgazdasági Szemle és a Többtermelés. Végül a legszebb szórakozások egyikét szolgálja a Magyar Sakkélet. A kritikai áttekintésünkben említettekkel együtt az itt felsoroltak összesen kb. 50—60 címet tesznek ki: ezeknek kellene minden megyei könyvtárban megülniök. Az eredményes munkához az kellene, hogy az eddigi 46,5-es átlaggal szemben ezt az ötvenes-hatvanas átlagot minden megyei könyvtár még 1954-ben elérje. A járási és a községi könyvtáraknak fokozatosan, a megyei könyvtár vezetésével, szintén ezekből a lapokból válogatva kellene folyóiratgyűjtésüket kiépíteniök, úgy, hogy a jövő évben a járási könyvtárak színvonala legalább a

jelenleg legalacsonyabban álló megyékét — Tolnáét és Hevesét — elérje.

Nem feleltünk még arra a kérdésre, hogy mi felesleges megyei könyvtáraink jelenlegi folyóiratai közül, illetve mit kellene még járattniök, hogy megyéjük gazdasági-társadalmi profiljának megfelelően jobb munkát végezhessenek. A kérdésben benne van a fellet: a válogatást itt már munkaterületük profilja dönti el. Az eddig tárgyalt 50—60 folyóirat minden könyvtárban kell — hogy azon felül a megyei könyvtáros még mit rendeljen, azt a helyi viszonyok gondos mérlegelése alapján neki magának kell eldöntenie. Felesleges, hogy valamely drága folyóiratot megrendeljen, ha az a megyeszékhelyen levő más könyvtárban (pl. debreceni, pécsi, miskolci egyetemi könyvtárban) is megvan. De kell, hogy például a megye fontosabb üzemének munkájához szükséges szakfolyóiratokat járassa. Csongrád megyében az Élelmiszeripari Ipar, Komárom megyében a Magyar Kémiai Folyóirat, a Magyar Energiagazdaság, az Elektrotechnika c. folyóiratok kellene, hogy járjanak. A túlnyomóan mezőgazdasági népességű megyékben az Agrártudomány, Magyar Mezőgazdaság, Gépállomás, stb. című folyóiratok szükségesek. A könnyűipari profilú megyékben — a megye székhelyén vagy egyes hejlségeiben üzött iparágak szerint — a Papir- és Nyomdatechnika, a Magyar Textiltechnika, vagy a Cukoripar c. folyóiratokra lehet szükség. Pest megye könyvtára nagyon helyesen, elsősorban általános érdekű és szórakoztató folyóiratokra fordít gondot — hiszen székhelyén számos könyvtár van, ahol a komolyabb tudományos sajtó termékeit ugvis megtalálják az olvasók. Általában, a megye közönségét érdeklő szakfolyóiratok kiválasztásában a megyei könyvtárak kevésbé gyámoltalanok: Miskolc és Győr gyűjtése úgyszólván semmi kiegészítésre sem szorul, de igen jó e szempontból a válogatás Tatabányán is.

A válogatáshoz komoly segítséget fog nyújtani az Országos Széchényi Könyvtár »Magyar hírlapok és folyóiratok válogatott címjegyzéke« c. rövidesen megjelenő kiadványa. Ez a kiadvány a könyvtárosi munkában legszükségesebb hírlapok és folyóiratok rövid bibliográfiai leírását adja, a folyóiratok tartal-

mát jellemzi annotációkka. Még ez évben megjelenik a Széchényi Könyvtár kiadásában a Magyar hírlapok és folyóiratok teljes címjegyzéke is.

Könyvtáraink folyóiratgyűjtésének megfelelőbb irányítása ezek után megyei könyvtárosaink kezébe van bocsátva. Az ő feladatuk, hogy minden meglegyen a könyvtárban, amire közönsé-

güknek szüksége van s az is, aminek olvasására közönségüket fokozatos, szíves munkával kell még ránevelniük. De kétségtelen, hogy ehhez a munkához felettes szerveikről is minden segítséget meg kell kapniuk, különösen most, az új tervesztendőre való felkészülés idején.

DEZSÉNYI BÉLA

Előjegyzéses kölcsönzés a miskolci megyei könyvtárban

A miskolci Megyei Könyvtár ez év augusztus 1-től bevezette a kölcsönzésnek azt a módját, hogy a látogatók kérelmére a keresett könyvet, ha az abban az időpontban más látogatónál van, előjegyzi és midőn a könyvet visszahozzák, az olvasót postai úton értesíti.

Az előjegyzéses kölcsönzésnek ez a rendszere nem a mi újításunk, mert tudomásom szerint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár is alkalmazza. Sőt lehet, hogy más megyei könyvtárakban is folyik ilyen formában kölcsönzés. Ennek ellenére tájékoztatni szeretném könyvtáros kartársaimat, milyen módszer szerint végezzük ezt a munkát.

Ha az olvasó akár a katalógus alapján, vagy anélkül, bizonyos művet kér a kölcsönző könyvtárostól és az megállapítja, hogy a keresett könyvből van ugyan a kölcsönosztály anyagában, azonban a raktárban egy példány sincsen, felhívja a látogató figyelmét, hogy a keresett könyvet előjegyzés formájában biztosítjuk részére. Ha a látogató kéri a keresett könyv előjegyzését, úgy azonnal kiállít címére egy levelezőlapot. Egyidejűleg közli az olvasóval, hogy mikor a levelezőlapot megkapja, keresse fel a könyvtár kölcsönosztályát a keresett mű átvétele végett.

A kölcsönző könyvtáros a levelezőlapokat szerzők szerinti a—b—c sorrendben csoportosítva kezeli és midőn egy művet előjegyez, a keresett könyv könyvkártyájára (kölcsönzőlap) egy ú. n. »GEM« kapcsolót helyez el. Ez figyelmeztetésül szolgál, hogy a kölcsönzőlapok visszarakása után azt a művet nem kell beosztani a raktári rendbe, hanem az előjegyzési polcra kell elhelyezni. A kölcsönző könyvtáros — miután a raktárát rendbe tette — átnézi az előjegyzési levelezőlapokat és ha valamelyik kere-

sett könyv visszakérült, a levelezőlapra ráírja a könyv leltári számát. Ezután postára adja a levelezőlapot.

Augusztus hó folyamán könyvtárunkban az előjegyzést 80 látogató vette igénybe. A dolgozók főleg a magyar és külföldi klasszikusokat kérték előjegyezni, továbbá az újdonságokat, míg a középiskolai tanulók a kötelező és ajánlott irodalmat.

A látogatók az előjegyzéses kölcsönzés bevezetését örömmel fogadták és több dolgozó kijelentette, hogy igen jól esett neki az, hogy a könyvtár ennyire figyelmes.

Szakmai szempontból az előjegyzéses kölcsönzés előnyeit a következőkben foglalhatom össze: Ha a kölcsönosztály az előjegyzést alkalmazza, fokozottabban tudja kielégíteni az igényeket akkor is, ha raktárában bizonyos művekből csak 1—2 példány van.

A megyei könyvtárak költségvetése nem teszi lehetővé, hogy az újonnan kiadásra kerülő művekből korlátlan példányszámban vásároljamak. De nem is helyes az az álláspont, hogy a szépirodalmi műveket túlzott példányszámban szerezzük be, a politikai, szakmai és egyéb ismeretterjesztő művek rovására. — Az előjegyzéses rendszer segíti a helyes szerzeményezést!

Hátrányául azt lehetne felhozni, hogy a kölcsönzés különben sem egyszerű adminisztrációját növeli és a kölcsönző könyvtáros számára munkatöbbletet jelent. Véleményem szerint ezeket a nehézségeket jó munkaszervezéssel lehet küzdeni és az előjegyzésből származó előnyök komoly erkölcsi tőkét jelentenek a könyvtárak számára és elmélyítik a dolgozókkal való kapcsolatot.

SZÓLÓSSY TIBOR

a miskolci Megyei Könyvtár munkatársa

Az olvasók egyéni ízlésének kialakításáról

Igen fontos feladatunk, megtanítani az olvasót arra, hogy meg tudja különböztetni az igazán jó irodalmat a tartalmatlan, vagy gyöngébben megírt művektől. Szóval kritikusan olvasson. A Fővárosi Szabó. Ervin Könyvtár fiókjainak olvasói közül már sokan vannak, akik így olvasnak. Amikor a könyvet visszahozzák, a könyvtáros majdnem mindig talál módot arra, hogy beszélgesse az olvasóval. Megkérdi, mi volt a véleménye a most elolvasott műről. Rendszerint ő is megteszi a maga észrevételeit s így az olvasónak is könyveiben megered a nyelve. Vannak olvasók, akik szívesen mondják el élményeiket a könyvvel kapcsolatban. A könyvtáros ezt nagyszerűen fel tudja használni. Sokszor előfordul, hogy egy ilyen beszélgetés hívta fel figyelmüket némely könyv hiányosságára, esetleg a nyelvezet pongyolaságára, vagy hibás fordításra. Különösen érdekes és hasznos az ilyen »egyéni« beszélgetés magyar írók könyvénel, ahol továbbbáthajuk az észrevételt és ezekből a könyvtárosok által összegyűjtött s az írókhoz vagy kiadókhöz továbbított észrevételekből születik az igazi »irodalmi közvélemény«. Azonban nem minden olvasó nyilatkozik szívesen. Ezeknél a szűkszavú, zárkózottabb olvasóknál igen jó módszer, ha belevonjuk őket egy olyan vitába vagy beszélgetésbe, amit egy másik olvasóval folytatunk, akiről már tudjuk, hogy szívesen mondja el véleményét. Sokszor hárman-négyen is bekapcsolódnak egy ilyen beszélgetésbe s ezzel elértük azt, hogy a könyv iránt felkeltettük azoknak az érdeklődését is, akik még nem olvasták a könyvet és esetleg nem is volt szándékukban. A könyvtáros a könyveken keresztül szakmai segítséget is nyújthat az olvasóknak. Itt is — mint a szépirodalomnál — vigyáznunk kell a helyes adagolásra. Ne rohanjunk meg az olvasót számára túlnehéz könyvekkel. Tehát ipari tanulóknak ne adjunk olyan könyvet, aminek megértéséhez ménnöknek, vagy legalábbis technikusknak kellene lennie. Az V. ker. Vadász-utcai fiókunkban elmondta egy fiatal olvasó, hogy mit jelentett számára Gorelik: »Sztálin-díjas« c. könyvének elolvasása. Másképen nézte a gépet, amelyen dolgozott, ráeszmolt

arra — éppen a könyv olvasása kapcsán — hogy a gépnek »lelke« van. Jobban vigyázott gépére, tisztábban tartotta, óvta. Olyan ösztönzést kapott munkájához, hogy ma már — egy évvel a könyv elolvasása után — komoly eredményeket tud felmutatni. Ahogyan a fiatal olvasó mondta, ez a könyv adta neki az első lökést ahhoz, hogy ennyire megszeresse szakmáját.

Már sokszor hallottuk, hogy a könyv fegyver a könyvtáros kezében. Ha a könyv fegyver, akkor a könyvtár fegyvertár, a könyvtáros pedig ennek a fegyvertárnak őrzője, irányítója. Tudjuk, mit jelent a harcban egy jólirányzott, célbatalált lövedék. A könyvtáros is jó helyre irányított, jó könyvvel, egy-egy csatát nyer, s ebben a csatában az igazi nyertes az olvasó lesz, akinek ízlése fejlődik, műveltsége gyarapszik, tudása gazdagodik. Talán túlzott így a hasonlat, mert egy könyvvel ritkán nyerünk csatát. De mindenesetre, ha az olvasó érzi, hogy szakmai segítséget kapott, nemesen szórakozott, a könyvtáros — ha nem is csatát — de olvasóinak bizalmát nyerte meg vele. És hogy az olvasó bizalommal forduljon a könyvtárhoz, ez minden könyvtáros végső célja.

Persze az olvasóközönség ízlése különböző. És ez helyes is így. A szocialista kultúra egyáltalán nem akar sematikus ízlést kialakítani, hiszen nem egyszer éppen a sematikus, egyéniséget nélkülöző ábrázolás miatt érte íróinkat bírálat. A szocializmus ad lehetőséget az egyéni ízlés igazi kibontakozására. Nekünk, könyvtárosoknak csak ahhoz kell segítséget nyújtani, hogy olvasóink megtalálhassák az útát a jó irodalomhoz, kialakíthassák egyéni ízlésüket.

Van olyan olvasó, aki »csak háborúst ne!« jelszóval utasítja vissza kitűnő könyveinket, mondván — neki már elég volt a háborúból. Itt a könyvtáros feladata, hogy megmagyarázza, hogy éppen a békeharc érdekében jó, ha olvassa ezeket a »háborús« könyveket. Még szorosabban és eltökéltebben fog felzárkózni a békeharc milliós csapatában. De ez nem is elég, konkrétan kell a szóbanforgó könyv tartalmi és művészi erőneiről beszélünk, s így felkeltünk az olvasó érdeklődését. Van,

aki csak »szerelmes« könyvet kér, főleg a nők. (És nem is mindig a legfiatalabbak.) Magyarazza meg a könyvtáros az ilyen olvasónak, hogy a mai szovjet és magyar irodalomban majdnem minden regényben van szerelem is. Hiszen ez hozzátartozik életünkhöz. Azonban nem az egyetlen téma a szerelem, mint a bestseller regényeknél volt, ahol hosszú oldalakon keresztűl tárgyalták a legintimebb, sokszor a pornográfia határát súroló hálózobattitkokat.

Főleg a fiatal, 15—18 év körüli olvasók közül sokan vannak, akik lázasan böngészik a katalógust, onnan címeket jegyeznek ki maguknak és csak a cím után ítélve, »izgalmas« könyveket keresnek és csalódottaknak érzik magukat, ha utána a tartalom nem nyújtja azt a feszültséget, amit a cím után ítélve elvártak. Beszélgessünk az ilyen fiatal olvasóval és ajánljuk neki pl. a gyönyörű szovjet partizánregényeket, Jack London és Verne regényeit. Ezekben a művekben van izgalom, lüktető cselekmény, feszültség és emellett, hogy szórakoztat, nevel és tanít, megtalálhatja a fiatal olvasó azt a hőst, akit példaképül választhat magának.

Itt csak néhány típust soroltam föl, a legismertebbeket, akik majdnem minden könyvtárban megfordulnak. Mert hiszen ahány olvasó, annyiféle ízlés. A könyvtáros feladata, hogy az olvasók igényeinek megfelelően mindig a legjobbat ajánlja és ahogy cikkem elején már írtam, jó irányban befolyásolja az olvasót. Arra mindig vigyázzunk, hogy az ajánlás legyen őszinte és — ami igen fontos — soha ne legyen erőszakos, mert akkor éppen az ellenkező hatást érjük el vele. Az olvasó »begombolkozik« és nem fogadja el a könyvtáros ajánlását más alkalommal sem.

Pártunk és új kormányunk gazdasági politikájához szorosan hozzátartozik a dolgozók anyagi és kulturális életszínvonalának fokozott emelése. Nekünk, könyvtárosoknak is célként kell magunk elé tűzni, hogy fokozott figyelmet szenteljünk az olvasók jogos kéréseinek. Állítsuk munkánk előterébe az egyéni foglalkozást az olvasóval. Igyekezünk a lehetőség határain belül minden jogos könyvkérésnek eleget tenni. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fiókjában ma már szervezeten történik a könyvtárközi kölcsönzés. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az olvasók nemcsak a fiók könyvvállományából választhatják ki azokat a könyveket, amelyek szakmai vagy politikai továbbképzésükhöz szükségesek, hanem az egész budapesti fiókhálózat (42. fiók) összes könyvei rendelkezésükre állnak, ha erre szükség van. Sőt, nem is csak a fiókok könyvei, hiszen ugyancsak szervezeten kapcsoljuk be a könyvtárközi kölcsönzésbe a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár társadalomtudományi könyvtárát, a Pedagógiai Könyvtárt, valamint a Szovjet osztályt is.

Ajánlom a könyvtárközi kölcsönzés szervezett bevezetését az üzenő könyvtáraknak is. A könyvtáros mindig az olvasó érdekeit tartsa szem előtt. Ha mindent megteszünk annak érdekében, hogy olvasóink műveltségi színvonalát emeljük, ha segítünk a könyvek helyes kiválasztásában, ha megszereztük számukra azt a művet, amire éppen szükségük volt, — akkor nyugodtan elmondhatjuk — mi is hozzájárultunk erőnkhez képest pártunk és kormányunk programjának sikeres megvalósításához.

NOVOBÁCZKY ANJORNÉ
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
műszertani osztályának dolgozója

Regényekből filmek

Minden jó film alapja a forgatókönyv. A rendezőnek, az operatőrnek és a színészeknek óriási szerepük van egy film előállításában, azonban a legjobb művészgarda sem tud igazán színvonalassá tenni egy olyan filmet, amelynek alapja: forgatókönyve, mondanivalója rossz, sekélyes, elhibázott.

Ezért örvendenek olyan nagy népszerűségnek a valóban irodalmi forgatókönyvek, akár egyenesen a film számára íródtak, akár valamely klasszikus, vagy modern irodalmi alkotás nyomán készültek:

Gondoljunk például megújított filmgyártásunknak a felszabadulás utáni legnagyobb sikereire. A »Talpalatnyi föld«, Kossuth-díjas írónk, Szabó Pál regényéből készült. Tíz- és tízezrek olvasták Szabó Pál megindítóan szép regényét. De a film — százezrekhez, sőt milliókhoz jutott el, Pekingtől Párizsig. Mert a »Talpalatnyi föld« nemcsak hazánkban aratott megérdemelt, nagy sikert. A Szovjetunióban, a Kínai Népköztársaságban és a többi baráti országban, sőt még Franciaországban is a mozilátogatók tömegei ismerték meg a dolgozó magyar parasztot jelképező Góz Jóska és Juhos Mari szenvedésekkel, küzdelmekkel teli hányatott sorsát, amely csak a felszabadulás után juthatott biztos révbe. Ugyancsak világsikernek nevezhetjük a Fazekas Mihály »Ludas Matyi«-ja nyomán készült filmünket, amely nemcsak mint film volt jó és hasznos, nemcsak a magyar népnek ezt a nagyon kedves alakját lopta be a mozilátogató milliók szívébe, de egyúttal igen sokakban keltette fel az érdeklődést a film eredetije: Fazekas verses elbeszélése iránt is. Az is bizonyos, hogy a »Különös házasság« című film megjelenése után még többen keresték könyvtárainkban Mikszáthnak ezt a regényét és egyéb műveit is.

*

Az irodalom hat a filmekre: művészbé, élvezetesebbé válnak az irodalmi művekből készült filmalkotások. De a film is visszahat az irodalomra: még több ember figyelmét fordítja a jó könyv felé. A kettő kiegészíti egymást, anélkül, hogy egyik a másik »konkurrenciájává« vál-

nék. Mindkét műfajnak mások az adottságai.

A regény sokszor szélesebb, távlatosabb, cselekménye bőségesebb, jobban részletező. A film inkább az érzelmekre hat, cselekményét jobban sűríti, az adott regényből csak a leglényegesebb részeket veszi ki, az epizódokat, a belső történeteket elhagyja.

A »Távól Moszkvától« kiváló regény Elsősorban újszerűsége tesz ránk nagy hatást. A magyar olvasó úgy érezte: talán még soha sem találkozott olyan regénnyel, amely ennyire izgalmasan, szakszerűen és mégis minden laikus számára érthetően írja le egy hatalmas építómunka folyamatát, szerves egységbe kapcsolva azt az építkezésen dolgozó különböző emberek jellemeivel, azoknak egymásra való hatásával. Epikus hömpölygésű regény, de ritmusában filmszerűen izzó.

A film — legfőképp játékidejének szükségzerű rövidsége miatt — nem tudta mindazt, ami a regényben foglaltatott, megeleveníteni. Akik a film megtekintése után elolvasták a regényt, nagyon sok újat kaptak tőle. De az is bizonyos, hogy a film látása élvezetesebbé tette a regény olvasását: az olvasóban benne éltek a film szemléletes képei, így olvasás közben maga elé tudta varázsolni a regény hőseinek arcát, cselekményeinek színhelyét stb. Aki előbb olvasta a regényt, az pedig a filmet élvezhette jobban, mert a látottakhoz hozzá tudta adni azt, ami a filmből kimaradt, de amit a regényből tudott.

Lényegében így egészítette ki a film a regényt és a regény a filmet Babajevszkij »Aranycsillag lovagja« című művénel. Bár kétségtelen, hogy itt a film valamivel többet tudott nyújtani, mint a regény. De az is kétségtelen, hogy ebben az esetben is — épp a film műfaji korlátainál fogva — a regény teljes gondolati tartalmát nem eleveníthette meg.

Dickens »Twist Olivér«-je egyike a világirodalom klasszikus alkotásainak. Irodalmi remekmű. Nemrég mutatták be nálunk a könyvből készült angol filmet. Ámbár a film sokmindent elhagyott Dickens eredeti regényéből, nagyrészt azért, mert nem fért volna bele egy másfélórás film cselekményébe, a film mégis jól sikerült, s megérdemelt

sikert aratott. Valóban a dickensi levegőt, hangulatot, stílust árasztotta és egészen bizonyos, hogy igen sok nézőben keltette fel a vágyat Dickens olvasásá iránt.

*

A szovjet filmművészet él talán a leggyakrabban az irodalom adta lehetőségekkel. Ma már valósággal klasszikusnak számító alkotások a Gorkij önéletrajzi triológiájából készült filmek: a »Gyermekéveim«, az »Egyetemeim« és az »Emberök között«. Ezeknek a filmeknek sikerült megragadniok Gorkij művészetének lényegét és így kétszeresen is méltó emléket állítanak a szocialista realizmus úttörőjének. Egyrészt a film vizuális hatóerejével, a jó színészi munkával rajzolnak mélyenszántó, emberi portrét a nagy szovjet íróról, másrészt írói nagyságát is érzékeltetik azáltal, hogy e filmek cselekménye és felépítése híven igazodik az eredeti regény-triológiához. Számos egyéb Gorkij mű is méltó megfogalmazást kapott a szovjet filmen, például a kapitalista társadalom bukásának történelmi korszakát ábrázoló »Artamonovok«.

E cikk keretében nincs hely valamennyi regényből készült film ismertetésére, csupán könyvtárosaink emlékeztetének felfrissítésére sorolunk fel néhányat. Egészen komoly művészi alkotás volt például a sztálingrádi hősök eposzba kívánczó harcait megelevenítő »Nappalok és éjszakák«, amely Sziimonov Sztálin-díjas regénye alapján került a mozi vásznára. Ugyancsak óriási hatású film volt a szovjet ember lenyűgöző hősiességét, pártatlanul gazdagon ábrázoló »Egy igaz ember«, Mereszjev repülő csodálatos története, amelyet Borisz Polevoj regénye alapján filmesítettek meg.

A legjobb ifjúsági regények egész sora is méltó tolmácsolásra talált a szovjet filmekben. Most mutatták be a »Csuk és Gek« című bűbajos ifjúsági filmet. Az idei nyár legnagyobb filmsikere volt a »Makszimka«, amelyet egy múlt századbeli orosz író: Sztanjukovics könyve alapján filmesítettek meg. Régebbi film, de ma is szívesen, sokhelyütt felújítják a »Fiúk a gáton«-t, amely Kátájev csodálatosan szép »A távolban egy fehér vitorla« című regényéből íródott filmre, vagy Gajdár »Timur és csapata« című könyvének filmváltozatát. Ugyancsak a

Szövjetunióban készítettek kiváló filmet egy sor Verne regényből, például a »Tizenöt éves kapitány«-ból és a »Rejtelmes sziget«-ből és szovjet film elevenítette meg Jack London »Farkasvér«-ét is.

*

A fiatal román és bolgár filmalkotás játékfilmjei között is akadnak olyanok, amelyek híres, nagysikerű regényekből készültek. A »Mitreá Kokor útja«, amely Sadoveanu és az »Iga alatt«, amely Ivan Vázov regényéből került filmre. Az utóbbi évek legjobb cseh-szlovák filmjei közé tartozott az »Új harcosok születnek«, amely regény formájában könyvtárainkban is megtalálható: Zápotoczyk elvtárs írta. Ugyancsak regényből, mégpedig Ivan Olbracht könyvéből készült film az »Anna«.

Marx kedves írójának, Balzacnak a műveit is láthatjuk a vásznon. »Gobseck« című könyvéből a Szövjetunió készített filmet »Az uzsorás« címmel, »Goriot apó« című remekművét pedig a Német Demokratikus Köztársaság vitte filmre. E filmet »Karrier Párizsban« címmel mutatták be nálunk. Ugyancsak a demokratikus német filmgyártásnak volt kiemelkedő alkotása az »Alattvaló«, Heinrich Mann regényének filmváltozata. Az utóbbi években nálunk bemutatott haladó olasz filmek igen nagy sikert arattak. Köztük volt »A köpeny«, amely Gogol halhatatlan elbeszélésének témáját dolgozta fel.

*

Könyvtárosaink sokhelyütt felismerték a jó filmek nemcsak művészi és tömegnevelő erejét, de segítő szerepét is a könyvtármozgalmak fejlesztésében. Vannak könyvtárosaink, akik állandó figyelemmel kísérik a moziműsort és amikor látják, hogy olyan film kerül bemutatásra, amelynek eredetije a könyvtárban is megtalálható, faluhelyt az előadások szüneteiben egy-egy részletet felolvasnak az illető műből. Úgy véljük, ez helyes módszer, hasznos mind a bemutatott film, mind a szóbanforgó könyv népszerűsítése szempontjából.

Az is jó módszere némely könyvtárosnak, hogy diaképet készített, amelyet az előadás szünetében vetítenek. A hirdetésben felhívják a nézők figyelmét, hogy az a regény, amelynek nyomán az illető film készült, a könyvtárban kapható és az olvasók rendelkezésére áll.

Felhívjuk könyvtárosaink figyelmét arra, hogy alkalmazzák ezeket a módszereket mindenfelé. Tartsanak állandó kapcsolatot a helyi filmszínházzal, vagy MOKÉP kirendeltséggel. És ha például az illető helységben éppen a »Makszimkát«, vagy a »Karrier Párizsban«-t készülnék bemutatni, de a könyvtár a »Makszimka«, vagy a »Goriot apó« egyetlen példányával sem rendelkezik, kövessenek el mindent a megszerzésük érdekében.

A könyvtárosok és a filmszervek közötti kapcsolatot azzal is lehet mélyíteni, ha a könyvtáros mindig kölcsönkér néhány fényképet a filmekből és azokat a könyvtár falára szögezi. A képek alatti magyarázó szövegben el lehet mondani,

hogy a film ebből és ebből a regényből készült. Már bonyolultabb, de éppen ezért nem megvetendő feladat, ha a könyvtáros esetleg kigépelletti a könyv egyik részletét, lehetőleg éppen azt a részletét, amely a falon lévő filmfotó jelenetét ábrázolja és azt ragasztja ki a kép alá.

És bizonyos, hogy ezen a néhány felsorolt módszeren kívül még sokféle van, amely a filmet az olvasómozgalom, a könyvtárak egyik fő segítőársaként nyeri meg. Könyvtárosaink írják meg ezzel kapcsolatos ötleteiket, kezdeményezéseiket, hogy azokat a többiek is átvehessék.

BARABÁS TAMÁS

K É R D E Z Z - F E L E L E K

A folyóiratok tárolásáról

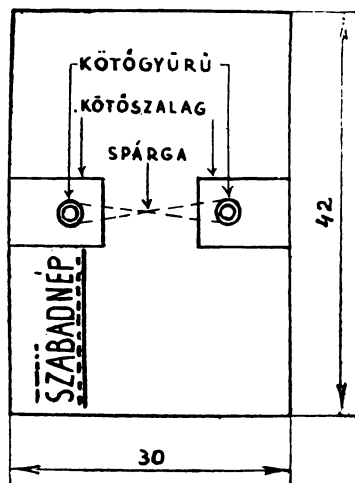
Kérdés: Sok nehézséget okoz könyvtárainkban a napilapok és folyóiratok tárolása. Hogyan tárolhatjuk őket úgy, hogy megóvjuk a pusztulástól és könnyen fellelhetőek is legyenek?

Felelet: A könyvtárak állományának számottevő része az időszakai sajtótermékek, füzetek, valamint az apró nyomtatványok gyűjteménye. Rendszeres tárolásuk nem kis gondot okoz a könyvtárosoknak, mert ezeknek csak kisebb részét köttetik be. A többit spárgával, keresztalakban átkötve, két kemény karton közé kötve, dossziében tartva, félig zárt dobozban tárolva őrzik.

A könyvtárak legtöbbje a legegyszerűbb eljárást — a spárgával való átkötést alkalmazza, holott ez a mód sok kárt okoz, mert az újságok éle, ahol a spárgakötés éri, megkopik, rojtozódik, kilyukad. Az újság idővel emiatt használhatatlanná válik és gyakran nem is pótolható. A többi mód hátrányait, nehézkes kezelését nem vázolom, mert a könyvtárosok ezeket mind jól ismerik. A felsorolt alkalmazási módok hátrányai közé tartozik az is, hogy az így kezelt folyóiratok a polcon csak fekvő helyzetben rakhatók le, ez pedig jelentős helyvesz-

teséget okoz. Kivétel csupán az említett dobozos tárolási módszer. Ennek hátránya viszont az, hogy előállításuk költséges.

Könyvtárunkban (Országgyűlési Könyvtár) az időszakai sajtótermékeket, füzeteket és apró nyomtatványokat kötés előtt, vagy ha kötésre egyáltalán nem kerülnek,

1. ábra.

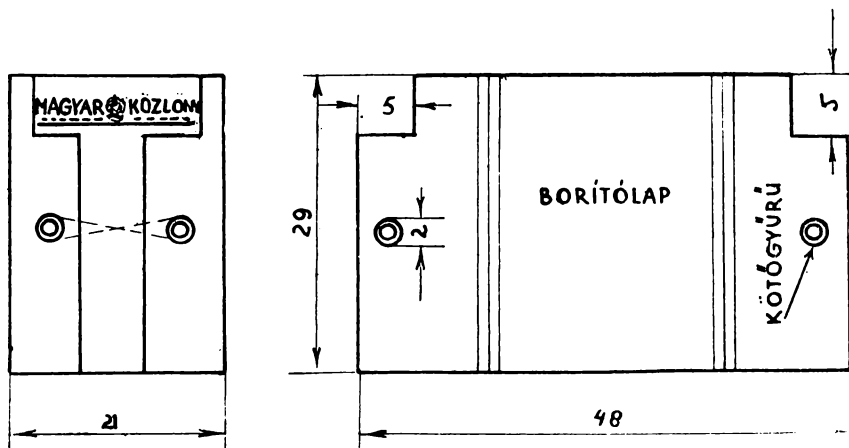
úgynevezett kötőgyűrűs módszerrel őriz-
zük. Ennek lényege a következő:

a) A kötőgyűrűs kartonszalag széles-
sége körülbelül 7 cm, hosszúsága függ az
átkötendő anyag terjedelmétől. A szalag
két végén kötőgyűrű van. A kötőgyűrű
nem más, mint egy 20 mm átmérőjű, kör-
alakú, kemény kartonlemez, melyet egy
»cipőringli« erősít a kartonszalaghoz.
A szalag lehet egyszerű cell-karton, vagy
más hasonló kartonanyag. Az átkötött
anyag háromnegyed részét a szalag fogja
át, a többi egynegyed részét a két gyűrűt
összekötő vékony spárga, melyet a kötő-
gyűrűre, mint egy gombra csavarunk és
így erősítjük össze a kartonszalag két vé-
gét. Amennyiben az átkötendő anyag

nyebb karton. A borítólapot célszerű
azon a részén megtömi (bigelni), ahol az
átkötendő anyag vastagságát fűdi.
(2. ábra.)

Az ismertetett a) és b) módszer előnye
az, hogy az átkötött anyagot — a spárga-
átkötéssel ellentétben — megvédi a ko-
pástól, behasadástól; az átkötési idő egy-
tizedére csökken minden eddigi kötési
módhoz viszonyítva; egyenletes, tartós
kötést biztosít; az átkötő papírszalag
céljaira hulladék-karton is felhasználható;
az átkötőszalag és borítólap házilag, fil-
lérés költséggel is előállítható.

A b) pontban foglalt eljárás előnye az
a) pontban foglaltakkal szemben az, hogy

2. ábra.

terjedelme nő, a kartonszalag bősége az
átfogó spárgával szabályozható. (1. ábra.)

b) A kötőgyűrűs borítólap a most is-
mertetett szalagtól annyiban tér el, hogy
az átkötendő anyagok szélességében kar-
ton veszi körül és csak a folyóirat szélé-
nél van téglalakú kivágás. A cím így a
be nem fűdött részről elolvasható, anél-
kül, hogy a borítólapot levessék. A
borítólapon ugyanúgy a két szélén közé-
pen van a kötőgyűrű, a »gomb«, mely az
előzőekben már ismertetett módok szerint
használható. A borítólap anyaga kemé-

ily módon a legnehezebb illusztrált lapok
is álló helyzetben tárolhatók. Ez a mód
biztosítja a helykihasználást is. A szalag-
gal való átkötés esetén azonban a nehe-
zebb képeslapok állóhelyzetben nem tá-
rolhatók. A két pontban ismertetett kötő-
gyűrűs eljárás lényegesen megkönnyíti
az időszaki sajtótermékek kezelését, tá-
rolását, amint ezt a könyvtárunkban ed-
dig elért gyakorlati eredmények is bizo-
nyítják.

PODONYI ANDRÁS,

az Országgyűlési Könyvtár munkatársa

Ahol a könyvtáros leváltásával csökkentik az önköltséget

A Szegedi Textilművek öt éves tervünk egyik legjelentősebb létesítménye. Az üzemben főleg környékbeli, falusi, vagy tanyai lakosok dolgoznak, akik az üzemi könyvtár tagjaiként kezdettek olvasni, tanulni, művelődni. Ez év márciusában függetlenítették a könyvtárost, Jóó Gyöngynét, s azóta 670 főre szaporodott az olvasók száma. Jóóné reggel 6-tól 8-ig is tartott kölcsönzési órát, csak hogy az éjszakások is könyvhöz juthassanak. Este 7 órakor még ott találhatták sokszor az üzemben. Lelkes munkáját a vállalat vezetősége most azzal hálálta meg, hogy leváltották, mondván: nagy az üzem önköltsége. A Szegedi Textilművek vezetői bizonyára elfelejtették, hogy az üzemi könyvtár is a dolgozó emberek érdekeit szolgálja, igényeit elégíti ki, sőt a termelést is segíti. Véleményünk szerint az önköltséget nem lehet a dolgozók érdekeinek rovására csökkenteni. S különben is a SZOT-határozat értelmében 300 olvasóhoz függetlenített könyvtárost kell beállítani. GY. GY.

Mi történik az olvasók bírálatával

Körülbelül egy éve, hogy összegyűltek írók, könyvtárosok és olvasók, hogy megbeszéljék, mit vár és kér az olvasók ma már többmilliós tábora új magyar irodalmunktól. Ezen a megbeszélésen született meg az a jó ötlet, hogy a könyvtárosok olvasóiktól írásban kérjenek egy-egy új könyvről véleményt és ezt a könyvtárosok juttassák el az íróhoz, aki így munkájában jobban támaszkodhatna olvasóinak véleményére.

Komoly feladatra vállalkoztak a könyvtárosok, amikor hozzáláttak a vélemények összegyűjtéséhez. Az olvasók ugyanis előszóval szívesen elmondják, amit a könyvről gondolnak, azonban nehéz rábírnni arra őket, hogy véleményüket írásba foglalják. Könyvtárunknak, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 9. sz. fiókjának dolgozói megértve a feladat szépségét és jelentőségét, fáradhatatlanul törekedtek arra, hogy minél több új magyar könyvről szerezenek olvasói-bírálatot.

Munkánkat elkezdve, először kiválasztottuk olvasóink közül azokat, akik helyes kritikával olvasnak. Vegyesen adtuk a könyveket a kezükbe, — klasszikus, új magyar és szovjet regényt — lehetőleg olyanokat, amelyeket a könyvtárosok is olvastak. Majd beszélgettünk velük a könyvekről és végül megkértük olvasóinkat, hogy amit így szóval elmondanak, vessék papírra, mert továbbítani akarjuk az íróknak, akik majd válaszolnak leveleikre. Elég jó hatást értünk el ezzel. Több olvasónk írt egy-egy könyvről véleményt. Mi ezeket összegyűjtve, átadtuk Kopré József elvtársnak, az ÁKV megbízottjának, amikor központunkban az irodalmi közvéleményről előadást tartott. Kopré elvtárs megígérte a bírálatok továbbítását. Az átadott bírálatokra azonban csak egyetlen olvasó kapott választ, az is Koprétól.

Ezt a megdöbbentő esetet egy értekezleten, amelyen az Írószövetség képviselői is részt vettek, szóváltottuk. A jelenlévő írószövetségi tagok megígérték, hogy megvizsgálják az ügyet. Rövid idő múlva azt a felvilágosítást kaptuk, hogy az általunk átadott levelek nem érkeztek meg az Írószövetségbe. Szeretnénk tudni, hogy leveleink hol sülyedtek el. Mindenesetre nagyon helytelen, hogy egyáltalán elkallódhattak. Az, hogy az olvasó nem kap választ levelére, nagyon rosszul hat reá, mert úgy gondolja, ha senki sem válaszol, minek írjon. Csak idejét tölti a levelezéssel és semmi haszna nincs belőle. Egyes elvtársak felelőtlensége így riasztja vissza az olvasót a bírálattól és így gátolja, hogy megerősödjék a kapcsolat író és olvasó között.

LELOCZKY FERENCNÉ
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
9. sz. fiókjának munkatársa

AZ ÚJ KÖLCSÖNZÉSI ELJÁRÁS TAPASZTALATAI

A KÖNYVTÁROS 8—9. számában Barabási Rezső elvtárs »A könyvvállomány védelme — a könyvtáros egyik legfontosabb kötelessége« című összefoglaló cikkében a folyóiratunkban addig megjelent véleményekkel kapcsolatban szólott az új kölcsönzési eljárások kipróbálásának eredményeiről. A következőkben több könyvtáros-levelezőnk szól hozzá ehhez a kérdéshez.

*

Nálunk a kétkártyás rendszer jól bevált, a kölcsönzők nagyon rövid idő alatt keresték ki a személyi, illetve a kölcsönzőlapokat. Jó ez a rendszer azért is, mert mindhárom kérdésre felel, amire általában a könyvtárosnak válaszolnia kell. Igaz azonban az is, hogy csak meglehetősen ritkán kell megmondani, hogy egy könyv kinél van. Az új személyi lappal kapcsolatban egyelőre tartózkodó vagyok, még nem látom előnyét annak, hogy a kölcsönzőlap helyett a személyi lapot kell aláíratni. Minden módszer előnye-hátránya a gyakorlatban válik el és ezt még nem próbáltam ki. Annyit még hozzá akarok fűzni, hogy kérdés, vajjon ez a nagyszabású akció, ami most az egyszerűsítés jelszavával indult, milyen tartós kölcsönzési és nyilvántartási rendszert vezet be. Az elvtársak is bizonyára úgy gondolhatják, hogy évenként újabb eljárások alkalmazása nem minden esetben jelent egyúttal fejlettebb módszert is. Én többször úgy tapasztaltam az eddigiek során, hogy az 1950-ben, 1951-ben kezdett dolgok ismétlődnek, némi változtatásokkal.

HORVÁTH GÉZA,

a tatabányai Megyei Könyvtár vezetője

*

Régóta vitatjuk, milyen legyen a követelményeknek megfelelő kölcsönzési mód. Külön kategóriába soroljuk-e a 100—500 és az azon felüli olvasóval ren-

delkező könyvtárakat? Tekintve, hogy szem előtt kell tartanunk a könyvtárak kölcsönzési eljárásának egyszerűsítését, különösen gondolnunk kell a társadalmi munkában dolgozó könyvtárosok munkájának egyszerűsítésére. Az év elején, amikor a Széchenyi Könyvtár Módszertani Osztálya ismertette az új füzetes kölcsönzési eljárást, azt sokan elnevezték, anélkül, hogy tapasztalatuk lett volna annak jó vagy rossz oldaláról. Azóta már gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezünk, míg annakidején csak feltevésekből indultunk ki. Ma már határozottan meg tudjuk mondani, hogy a körülbelül 100 olvasóval — e számokhoz nem kell bürokratikus módon ragaszkodni — bíró népkönyvtárak hogyan használják a kölcsönfüzeteket, mert egy ilyen könyvtárban nem szaporodik az olvasók száma erős ütemben. Előnye az, hogy nem kell kölcsönzőkártyát használni, mert az olvasó nem ezen a kártyán igazolja aláírásával az átvételt, hanem a füzetben. Így elkerüljük azt, hogy az aláírt kölcsönzőkártya esetleg elkalodlik és nem marad elismervény az átvételről. Felvetődik azonban a kérdés, hogy vajjon a füzet nem veszhet-e el. Mindenesetre kevesebb ennek a valószínűsége és mégis csak könnyebb a társadalmi munkában dolgozó könyvtáros helyzete, ha egyetlen füzetben végzi el minden adminisztrációját. Nem kell a jól vagy rosszul lerakott kartonok között keresgélnie és csak két helyen — az olvasójegyben és a kölcsönzőfüzetben kell feljegyeznie a kölcsönzött könyvet. Gyors, egyszerű eljárás és a tapasztalat is azt mutatja, hogy könyvtárosaink szívesen alkalmazzák. Aki pedig azzal érvel, hogy a füzet elrongyolódik, gondoljon arra, hogy idővel a kartonok is tönkremennek és még elkallódásuk veszélyét is számba kell venni. A száz olvasón felül kölcsönző könyvtáraknál — járásiak és a megyeiak számára is — legmegfelelőbbnek tartom a törzslap, kölcsönzőkártya és olvasójegy használatát. A kölcsönzőkártyát minden esetben alá-

írás után a törzslaphoz csatoljuk és a lejárat szerint rakjuk le. A kétkártyás rendszer megnehezítené a kölcsönzést és csak olvasóink türelmét tennénk próbára, nem beszélve arról, hogy ez lényegesen több munkát jelentene a különben is kevés munkaerővel dolgozó könyvtárainknak. Eppen ezért, legyen a vezető társadalmi munkás, vagy függetlenített könyvtáros, a körülbelül 100 olvasón felül kölcsönző könyvtárak számára szerintem a kétkártyás rendszer nem felel meg. A gyakorlat bebizonyította, hogy a kisebb könyvtáraknak a füzetek kölcsönzése, a nagyobbaknak az előbb leírt egykártyás kölcsönzési rendszer a legcélszerűbb.

MARTONOSI PÁL,

a kiskunhalasi Járási Könyvtár vezetője

*

Helyesnek tartjuk mi és népkönyvtárosaink is, a füzetrendszert, mert egyszerűbb, áttekinthetőbb és lényegesen megkönnyíti munkánkat. Könnyebb ellenőrizni a kölcsönzést és a könyvek megőrzését is jobban biztosíthatjuk. Tapasztalatunk az, hogy a karton legtöbb esetben nincs rendben a vidéki könyvtárakban és így a kartonkölcsönzésnél nem minden esetben írták alá a könyv átvételét. Már maga az, hogy a füzetek kölcsönzésénél egyoldalon van minden adat, egyszerűsíti a munkánkat. Részünkről nem okoz gondot, hogy ragaszkodjunk-e a 0—100-ig, vagy a 100—500-ig terjedő olvasólétszám esetében az új kölcsönzési rendszer bevezetéséhez. Még a 200 olvasóval rendelkező könyvtárban is bevezetjük a füzetrendszert. Javasoljuk azonban; hogy 500 olvasóig is rendszeresítsük ezt a módszert, de nagyobb és keménykötésű füzettel. Ugyanakkor helyesnek tartanánk, hogy a füzet ne 20 könyvtári kölcsönzést tartalmazzon egy olvasónál, hanem többet, mert vannak olyan olvasók, akik 2—3 hónap alatt kiolvasnak 20 könyvet és ekkor új oldalt kell számukra nyitni. Helytelen szerintünk, hogy ilyen olvasók sorszáma negyedévenként változzék, vagy újonnan kelljen beíratkozniok. Javasoljuk tehát, hogy ne egy oldal legyen egy olvasó részére, hanem két oldal. Tudvalevő, hogy 1953-tól a Népkönyvtári Központ nem küld a csereanyag részére raktári és katalóguscédulát. A raktári lap megszüntetésével mi is egyetértünk, de a

katalóguscédula megszüntetésével nem. A társadalmi munkás könyvtárosok ugyanis nem hajlandók maguk készíteni katalóguscédulát. Ez érthető is, mert a Népkönyvtári Központban vagy az ÁKV-nál megfelelő gép áll rendelkezésre katalóguscédulák készítésére és emellett a központilag készült címfelvétel jobb és megbízhatóbb is. A füzetrendszer esetében főlegessé válik egy karton — javasoljuk helyébe a katalóguscédula központi szétküldését.

NAGY LAJOS,

a berettyóújfalusi Járási Könyvtár vezetője

*

Barabási elvtárs írja cikkében, hogy a könyv átvételét minden esetben írásuk alá az olvasóval. Ez helyes, de legyünk rugalmasak. Más a helyzet Nemeskén, más például Szigetváron. A mezőgazdaságban dolgozók a munkaidő minden percében elfoglaltak. Gyakran vasárnap is dolgoznak és így a könyveket csak kézbesítőbrigád útján cserélhetjük. Az elvtárs, aki a könyvet kiviszi az olvasónak, aláírásával felelősséget vállal az átadott könyvért. Nálunk ez a rendszer bevált, még egyetlen könyv sem veszett el könyvtárunk 382 kötetéből.

PÓRÉ JÁNOS

nemeskői népkönyvtáros

A szerkesztőség véleménye: Helyesnek tartjuk, hogy a könyvkihordóbrigád tagjai aláírásukkal felelősséget vállalnak kívitt könyvekért, de ezen túlmenően egy külön kis cédulán írassák alá a kölcsönzővel is az átvételt. Ezt a cédulát aztán behelyezhetik a kölcsönzőfüzetbe. Így a tényleges kikölcsönző is felelősséget vállal a nála levő könyvért.

A sálóraljaujhelyi Járási Könyvtár könypheti kiállítása

EGY KÖNYVKIÁLLÍTÁS EREDMÉNYEI

Kisebb városokban nem könnyű a lakosság nagyobb részét bevonni az irodalmi esték, könyvismertető előadások közönségének soraiba. Részből azért idegenkednek a részvételtől, mert az utóbbi években sok gyenge előadást hallgattak meg. Ez a körülmény készítetett bennünket arra, hogy inkább a szemléltetést használjuk a könyvek népszerűsítésére. Ezért az ünnepi könyvhét alkalmából a viszonyokhoz képest nagyobbarányú kiállítást rendeztünk és majdnem tíz napig tartottuk nyitva. A kiállítás rendezésében nagy segítségünkre volt a Népkönyvtári Központ hozzánk juttatott »forgatókönyve«. A kiállításnak nagy sikere volt, amit bizonyítanak a számadatok. Az elmúlt hónapban könyvtárunk mindössze 649 kölcsönzést ért el és közben csak 3 új tag iratkozott be. Ezzel szemben a kiállítás megnyitásától számított tizenöt napon belül 47-re szökkent a beiratkozások száma és 650 könyvet kölcsönözünk a kiállítás két hetében. Mindamellet irodalmi estét is rendeztünk, de a legnagyobb fáradozással is csak 50 részvevőt tudtunk toborozni az előadásra. Ez az ötven hallgató azonban érdeklődéssel hallgatta az irodalmi est előadását és a részvevők kijelentették, hogy évek óta nem hallottak ilyen jó előadást. Meg kell azonban mondanom, fájdalmas számunkra, hogy a párt-szervezet és a tömegszervezetek, a já-

rási pártbizottság, valamint a községi és járási tanács munkatársai közül kevesen látogatták meg kiállításunkat. Tudjuk, hogy nagyon elfoglaltak az elvtársak, de az a tény, hogy egyik-másik elvtárs mégis megtalálta a módját annak, hogy sok munkája közben is megnézzék kiállításunkat, bizonyítja, hogy a többiek elmaradásának oka inkább a közönyösség. Most kezdődik a pártoktatás, ennek segítségével a könyvtár dolgozói is részt vesznek és mi igyekezzünk az eddiginél szorosabb kapcsolatot kiépíteni, hogy meggyőzzük őket arról, mennyire szükséges, hogy figyeljenek munkánkra, támogassák működésünket.

SZABÓ MARGIT,
a siklósi Járási Könyvtár vezetője

EGY ÚJ JÁRÁSI KÖNYVTÁR MUNKÁJÁRÓL

A KÖNYVTÁROS megírta, hogy augusztus 20-án, alkotmányunk ünnepén avatták fel járási könyvtárunkat. A mezőkövesdi járási könyvtár 1929 kötet könyvvel kezdte meg működését. Járásunk területén 18 népkönyvtár működik 4769 kötet könyvállománnyal. A Népkönyvtári Központtól 1977 új könyvet kaptunk, tehát összesen 8675 kötet könyvet kapott eddig a mezőkövesdi járás. Könyvtárunknak különben még népkönyvtár idejéből szép múltja van. Meiser Sarolta és Németh Margit munkájukkal olyan kimagasló eredményeket értek el, hogy azt méltán nevezhetjük szilárd alapnak egy járási könyvtár felépítéséhez is. Ezt bizonyítja az az oklevél is, melyet a megyei könyvtártól kaptak kitüntetésül. Az általuk kezdeményezett faliújságon rövid idő alatt 52 cikk jelent meg és ezek közül 25 foglalkozott egy-egy könyv ismertetésével. A legtöbb így fejeződik be: »Ezt a könyvet mindenkinek ajánlom.« Iljin: Hegyek és emberek című és Az élet a tengerben című természettudományos könyvet egy tizenhárom és egy kilencéves ifjúsági olvasó ajánlotta olvasásra Hat cikk foglalkozott a könyvek védelmével. A legtöbb cikket általános iskolai tanulók írták.

SZABÓ KÁLMÁN,
mezőkövesdi Járási Könyvtár vezetője

A siklósi Járási Könyvtár könyvheti kiállítása

ÍRÓK ÉS ÚTTÖRŐK TALÁLKOZÁSA EGY BUDAI KÖNYVTÁRBAN

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 20. számú fiókja az ünnepi könyvhét alkalmából megrendezte az írók és pajtások találkozóját. A találkozó kitűnően sikerült. Hat író és 150 pajtás került közelebbi baráti kapcsolatba egymással. Az írók: Hegedüs Géza, Geréb László, Ács

Az egri Megyei Könyvtár tematikus könyvkiallítása

Kató, Kertész Erzsébet, Nagy Zsuzsa és Lengyel Balázs beszámoltak terveikről, készülő új regényeikről. A pajtások: a Medve-, a Batthyány-, a Tánacsics Mihály-, a Labanc-utcai, a Marci-bányai-téri a Mártírok- és a Bartók

Béla-úti iskolák növendékei, nagy figyelemmel hallgatták őket, valamint Ottó Mártát, az Ifjúsági Könyvkiadó lektorát. Sokan elmondták, hogy a magyar nép történetéről, a török hódoltságról, a végvárak harcairól, a honfoglalásról, a Magyar Tanácsköztársaságról, a tatárjárásról, a 48-as szabadságharcról szeretnének olvasni. Voltak, akik hiányolták a magyar természetvilág kincseiről szóló könyveket és az izgalmas útleírásokat. Egy ifjú »írójelölt«
módszertani könyvet kért »Hogyan kell regényt írni?«
címmel. Egyszeriben kiderült, hogy ennek többen is örülnének. Ács Kató meleg szerezzel ígérte meg író társai nevében is, hogy szívesen segítenek a pajtásoknak, ha ilyen tekintetben kérdésekkel hozzájuk fordulnak. Íróink mosolyogva olvasták el a nekik írott leveleket, amelyeket ez alkalommal ünnepélyesen adtunk át egy-egy virágcsokor kíséretében. Mindenki jól érezte magát a megbeszélésen, sok minden elhangzott, sokan kaptak választ problémáikra, csak egy kérdésre nem válaszolt senki. Ez a kérdés egy kerekarcú, barna kislány ajkáról hangzott el ilyképpen:

— Miért hiányzik a humor a mai írók könyveiből?

SZ. KRÚDY ZSUZSA,

a Főv. Szabó Ervin Könyvtár 20. sz. fiókjának vezetője

A KÖNYVTÁROS MEGJUTALMAZOTT LEVELEZŐI

Horváth Géza, Martonosi Pál, Nagy Lajos, Póré János, Hegedüs András, Nyíri Tiborné, Szabó Margit, Szabó Kálmán, Krúdy Zsuzsa, Szabados József, Radó Leoné és Solt Andorné levelezőink között kiosztottuk a következő könyveket:

Krupszkája: Lenin a könyvtárakról, Gorkij: Az Artamonovok, Fjodorov: Döbörvölgy tábornok, Ady válogatott versei,

Lev Tolsztoj: Háború és béke, Sztálin: A leninizmus kérdései, Herzen: Emlékezések — Elmélkedések; Móricz Zsigmond: Válogatott irodalmi tanulmányok, Stendhal: Vörös és fekete, Illyés Gyula: Puszták népe, Méray Tibor: Tanúságtétel, Rákosi Máttyás: Válogatott beszédek és cikkek.

BIBLIOGRÁFIÁK

Mit olvassunk Marxról és Engelsről magyar nyelven? (1953. 36. 1.) címmel tette közzé a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár népszerű könyvészeti sorozatának 14. sz. ajánló röpirat bibliográfiáját, amely különösen a tömegkönyvtárak dolgozóinak jó segítséget ad az olvasó tájékoztatására. A három részre tagolt könyvészeti munka Zoltán Józsefnek, a terjedelemhez mérten sikerült válogatása. A füzet nem csupán önállóan megjelent műveket sorol fel tömör és szabatos ismertetésekkel, hanem fontosabb cikkeket, főleg a marxizmus klasszikusainak műveiből. A jegyzékből kiderül, hogy Engelsről és Marx Tökéjéről szóló magyarul írott irodalmunk meg-
lepen hiányos.

Vörös október, zászlódat mi vesszük! (1953. 194 l.) címe a sokszorosított szöveggyűjteménynek, amelyet a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a Nagy Októberi Forradalom 36. évfordulójára adott ki. Sztálin beszédrészletével az élén, versek és prózai szemelvények (regényekből, filmforgatókönyvekből stb.) sorakoznak a gyűjteményben, amelyet Tiszay Andor állított össze. A gyűjtemény felolvasások, ankétok és kiállítások rendezéséhez jól felhasználható. Kár azonban, hogy a legtöbb szemelvény alól hiányzik az eredeti kiadvány bibliográfiai megjelölése.

A párttörténet megjelenésének 15. évfordulójára a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára négyoldalas olvasójegyzéket sokszorosított a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja történetének tanulmányozásához a kor politikai, társadalmi és gazdasági viszonyait tükröző szépirodalomról. Számos olyan kiváló és népszerű mű hiányzik a jegyzékből, amelyet a pártoktatási füzetek, mint »ajánlott szépirodalmat« sorolnak fel. Hibáztatjuk, hogy Alekszej Tolsztoj műveinél a szerzőnek csupán vezetékneve szerepel, holott Tolsztoj néven Lev Tolsztoj is a köztudatban él.

Ajánlott irodalom a SZKP története tanulmányozásához (11 l.) és **Ajánlott irodalom pártunk és szocialista építésünk történetének tanulmányozásához** (8 l.) címmel a Fővárosi Szabó Ervin Könyv-

tár újabb sokszorosított röplap-bibliográfiákat adott ki, Különösen az előbbi füzet gazdag összeállítású és jól szolgálja a pártoktatást.

Olvass a Komszomolról! címmel a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára a 35. évforduló alkalmából Lenin és Sztálin errevonatkozó műveiből, a Komszomol történetéről, szervezetéről, szerepéről és a reá vonatkozó szépirodalomról adott ki ötoldalas röplap--bibliográfiát. Hiányzik belőle Gorkij: Az ifjúságról (Szikra, 1950.) (cikkek, levelek, beszédek, úti elbeszélések gyűjteménye).

Ismeretterjesztő Dokumentáció címmel a Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat Könyvtára hetenként hatoldalas sokszorosított könyvészeti röplapot ad ki, amelyben a hazai és szovjet folyóiratok ismeretterjesztő cikkei foglalja össze. A sorozatból eddig három szám jelent meg.

Új szerzemények címmel a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára közzétette (kéziratként) 1953. augusztus havi szerzeményeinek sokszorosított füzetét.

A Közlekedési Kiadó könyvei 1950—1953. címmel izléses könyvészeti jellegű könyvjegyzék jelent meg, amely könyvismertetésekkel, könyvcimlapok fényképeivel és a könyvekből vett fényképekkel tarkítva sorolja fel a közlekedési szakkönyveket, szaklapok és folyóiratok jegyzékével kiegészítve.

Hasznos könyvtári kiadvány az **Ünnemelő a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár olvasói számára** (1953. 32 l.) című zsebkönyv alakú füzet. Ismerteti az intézet szervezetét, könyvtárhálózatát, az általános tudnivalókat a katalógusáról, külön gyűjteményeit. A könyvtár rövid történetén kívül összefoglalja a budapesti nagy könyvtárakat és a különleges gyűjtőkörű könyvtárakat. (Az utóbbiak közül hiányzik az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Osztálya, V. Guszev-utca 1.)

ESEMÉNYNAPTÁR

1937. december 3-án halt meg **JÓZSEF ATTILA**, a két világháború közötti kor legnagyobb költője, a magyar proletárköltészet megteremtője. A külvárosi tájról, a proletár nyomorból indult el, a munkásosztály, a párt irányította fejlődését. Gyermekkorától kezdve saját életében tapasztalta a proletárok szenvedéseit, az elnyomók zsarnokságát. Verselésében, hangban, stílusban, képekben folytatója, és továbbfejlesztője a magyar költészet legszebb hagyományainak. Petőfi, Ady és Arany stílusirányai egybeolvadnak nála a modern költői forma vívmányaiával és az új népiesek kifejezéseivel. A költői nyelvbe ő viszi be először a munkásmozgalom, a marxista-leninista ideológia szavait. Képei, hasonlatai, amelyek súlyos gondolatait a mindennapi élet fényeivel világítják meg, fordulatai ma is élnek; verssorai szállóigék lettek. Tudatos, olvasott, művelt költő; verselése rendkívül változatos, szinte tárháza a legkülönbözőbb formáknak; magyaros verselés, klasszikus mérték, dalamos nyugateurópai versformák mind alkalmasak nála arra, hogy a leghaladóbb tartalmat, a forradalmi harc riadóját, a szerelem érzéseit, vagy a bölcséleti elmélyülést fejezzék ki. Gazdag, élő hagyomány József Attila költészete.

József Attila összes művel I., II. Bp., 1952.; József Jolán: A város peremén Bp., 1952.; Horváth Márton: Lobogóknak — Petőfi c. kötetből: Bevezetés, József Attila költészete, József Attila, A kommunista József Attila; Szabolcsi Miklós: József Attila, Bp. 1952.; Fővény Lászlóné: József Attila, Bp. 1953.

1879. december 21-én született **I. V. SZTÁLIN**, a párt zseniális vezére és tanító-mestere, a szocialista forradalom nagy sztratégája. A nép forró szeretete, kíméletlenség a szocializmus ellenségeivel szemben, mélységes elvhűség, a világos forradalmi perspektívának, a cél világosságának összekapcsolása a cél elérésében kifejtett rendkívüli kitartással és állhatatossággal, a vezetés bölcsesége és konkrét jellege, elszakíthatatlan kapcsolat a tömegekkel — ezek a sztálini munkástílus jellemző vonásai. Egész tevékenysége mintaképe annak, mint kapcsolódik össze a hatalmas elméleti képesség a forradalmi harc rendkívüli méretű és lendületű gyakorlati tapasztalataival. Nem volt még a világon vezér, akinek olyan óriási milliós munkás- és paraszttömegek vezetése jutott volna osztályrészeül, mint Sztálinnak. Mindenkinél jobban értett ahhoz, hogyan kell a tömegek forradalmi tapasztalatait általánosítani, kezdeményezéseit felkarolni és fejleszteni, tudott tanulni a tömegektől, és tudta tanítani a tömegeket, vezetni őket a győzelemre.

Sztálin Jozsif Visszárionovics. Rövid életrajz. Bp. 1949.

1893. december 26-án született **MAO CE-TUNG**, a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának és a Kínai Népköztársaság Központi Népi Kormányának elnöke. Hivatásos forradalmárként egész életét a kínai nép ősi ellenségei elleni harcnak szentelte. A sokéves forradalmi harcok tüzeben kovácsolódtak ki proletár hadvezéri és államférfiúi képességei. A kínai nép, vezérének, Mao Ce-Tungnak személyében megtestesítve látja a Kínai Kommunista Párt legkiválóbb tulajdonságait: a haza és a nép önzetlen szolgálatát, a rettenhetetlenséget és az önfeláldozást.

Mao Ce-Tung válogatott művel. I. kötet, Bp. 1952.; Emi Sziao: Mao Ce-Tung gyermekora és ifjúsága, Bp. 1951.; Mjakin A.: A Kínai Népköztársaság, Bp. 1952.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke

I. TÁRSADALMI — POLITIKAI IRODALOM:

Lenin Művelnek 5. kötete. Népszava, október 18.
Lenin Művelnek 32. és 33. kötete. Társadalmi Szemle, szeptember (Varga Iván).

Az arany és a nyomor világa. Élet és Tudomány, nov. 4.

Az angol-amerikai etnográfia az imperializmus szolgálatában. Természet és Technika, november (Akos Károly).

Elekcs Lajos: Hunyadi. Társadalmi Szemle, szept. (Kardos Tibor).

Erdélyi János: Válogatott esztetikai tanulmányok. Társadalmi Szemle, szeptember (Máltrai László).

Filozófiai évkönyv. Természet és Technika, nov. (Szecsődi László—Kiss Artúr).

Gábor Andor válogatott cikkei. Magyar Nemzet, november 1. (Rónai Mihály András.) Szabad Nép, október 10. (Méryay Tibor.)

Herzen: Emlékezések és elmélkedések. Népszava, október 17.

Li Csen Von: Korea rövid újkori története. Szabad Ifjúság, okt. 7. (Puruczki Béla).

Remizov—Mihajlov: Sárga szakszervezeti vezetők álarca nélkül. Népszava, okt. 31.

Simon Péter: A századforduló földmunkás- és szegényparaszti-mozgalmai. Természet és Technika, október.

Szemjonov: A fasiszta geopolitika az amerikai imperializmus szolgálatában. Természet és Technika, október (Akos Károly); Élet és Tudomány, okt. 14.

II. TERMÉSZETTUDOMÁNYOS IRODALOM:

Gémesi József: Atomátalakító berendezések. Élet és Tudomány, okt. 14. (Varga Ferenc).

Jakucs László: A Békebarlang felfedezése. Szabad Ifjúság, okt. 7. (Puruczki Béla.)

Növényhatározó. Élet és Tudomány, okt. 28. (Dr. Haraszthy Árpád.)

Pavlov fiziológiai tanításával foglalkozó tudományos ülésszak. Társadalmi Szemle, szeptember (Tóth Sándor).

Tildy—Vertse: Kisbatalon. Élet és Tudomány, nov. 4. (Farkas Tibor.)

Zerinváry Szilárd: A naprendszer élete. Természet és Technika, nov. 4. (Detre László.)

V. SZÉPIRODALOM:

Bartha János: Arany János. Szabad Ifjúság, okt. 7. (Puruczki Béla.)

Bihari Sándor: Emelt fővel. Uj Hang, szeptember (Pándi Pál).

Bubjennov: Fehér nyírfá. Magyar Nemzet, okt. 4. (Lontay László).

Csanádi Imre: Esztendők terhével. Csillag, okt. (Simon István).

Éörsi István: Fiatal szemmel. Magyar Nemzet, okt. 4. (Hegedüs Géza).

Fast Howard: Sacco és Vanzetti vértanúságáról. Magyar Nemzet, okt. 27.

Gribacsov: Tavasz a Győzelem kolhozban. Szabad Nép, okt. 7. (Héra Zoltán).

Hegedüs Géza: Az aranypecsét. Irodalmi Ujság, okt. 10. (Nagy Péter).

Kis Ferenc: Csendes diadallal. Magyar Nemzet, okt. 4. (Hegedüs Géza); Irodalmi Ujság, okt. 10. (Lányi Sarolta); Népszava, okt. 17.

Klasszikus lengyel elbeszélők. Népszava, okt. 7.

Kolozsvári Grandpierre Emil: A csillagszemű. Magyar Nemzet, okt. 7. (Asztalos Sándor); Csillag, november. (Nagy Péter).

Kuczka Péter: Mindenkinék! Mindenkinék! Uj Hang, szeptember. (Devecseri Gábor).

Lu Hszin: A vihar visszhangja. Magyar Nemzet, okt. 4. (Csobádi Péter).

Majakovszkij: Elbeszélő költemények. Magyar Nemzet, okt. 4. (Hegedüs Géza).

Méryay Tibor: Koreai jelentés. Szabad Nép, okt. 8. (Boldizsár Iván).

Móricz Virág: Apám regénye. Magyar Nemzet, okt. 8. (Vargha Balázs).

Móricz Zsigmond: Kivilágos kivirradtíg. — Uri murl. Uj Hang, szeptember. (Nagy Péter); Irodalmi Ujság, okt. 24. (Illés Endre).

Móricz Zsigmond: Betyár. Magyar Nemzet, október 26. (Balogh László).

Móricz Zsigmond: Irodalmi tanulmányok. Természet és Technika, november. (Becz Lászlóné).

Simon István: Érelő napok. Magyar Nemzet, okt. 4. (Hegedüs Géza).

Szabó Pál: Uj föld. Népszava, okt. 4. (Katona Ferenc); Béke és Szabadság, okt. 14. (Hegedüs Géza); Csillag, november. (Erdet Sándor).

Tolsztoj, L. N.: Háború és béke. Uj Hang, okt. (Sőtér István).

Tyhonov: Válogatott versek. Uj Hang, szept. (Mészáros István).

Mark Twain (Mark Tven): Utazás az egyenlítő körül. Népszava, okt. 10.

Varga Imre: Kődös hajnal. Szabad Ifjúság, október 13.

Vasziljevskaja, Vanda: Égnek a folyók. Fsti Budapest, okt. 10. (Murányi-Kovács Endre).

Virta: Esti harangszó. Uj Hang, szeptember. (Forgách László); Uj Világ, október 22. (Derzsi Tamás).

VI. IFJUSÁGI IRODALOM:

Ilyés Gyula: Hetvenhét magyar népmese. Népszava, okt. 31.

Németh Imre: Öserdők mélyén. Természet és Technika, október. (Ozora György); Élet és Tudomány, okt. 14. (Ozora György).

Öveges József: Játékos fizikai kísérletek. Természet és Technika, október (Cornides István).

Palotai Boris: Sztálinvárosi gyerekek. Nők Lapja, okt. 15. Szabad Ifjúság, okt. 23. (Kapusi Rózsa); Népszava, okt. 31.

Prisvin: Erdősongás. Fsti Budapest, okt. 22. (Lőränd Lajos).

Szántó György: Majtény után. Magyar Nemzet, október 9.

VII. EGYÉB IRODALOM:

Felekj László: Tizenhat nap. Szabad Ifjúság, okt. 11.

Györi György és Szabó László: A budapesti MAVAG története. Irodalmi Ujság, október 24. (Orkény István).

Hogyan lett hatszoros élüzem a Kalibergyár. Népszava, okt. 10.

Iszakova: Tanuljunk korcsolyázni. Szabad Ifjúság, okt. 11.

Két új műsorfüzet. Népszava, okt. 10.

Mit olvassunk hazánk történetéről? Magyar Nemzet, okt. 6. (Puruczki Béla).

Pálfai János—Molnár József: Labdarúgás. Szabad Ifjúság, okt. 11.

Szinyel-album. Népszava, október 6. (Noszlopi György); Irodalmi Ujság, október 10. (Pogány Ö. Gábor).

I R O D A L M I T Á J É K O Z T A T Ó

P O L I T I K A I M Ű V E K

K a l i n y i n :

A K O M M U N I S T A N E V E L É S K É R D É - S E I

S z i k r a

A Szikra a Komszomol megalakulásának 35. évfordulójára (1953. okt. 29) kiadta M. I. Kalinyinnak a kommunista nevelésről és oktatásról írt legfontosabb beszédeit és cikkeit. A kötetben egybegyűjtött beszédek és cikkek nagyrésze most jelenik meg először magyar nyelven.

A gyűjtemény igen nagy történelmi időszakot ölel fel: 1925-től 1945-ig, s ennek megfelelően a feivetett problémák is nagyon változatosak, sokrétűek. Éppen ezért szocialista építésünk mai szakaszán az oktatás, a nevelés, az új értelmiség kialakítása, az értelmiséghez való viszony stb., stb. számos kérdésében segít bennünket. DISZ-szervezeteink pedig rengeteg gyakorlati útmutatást és sok-sok lelkesítő példát találnak a gyűjteményben, ami megkönnyíti munkájukat, hogy méltóvá válhassanak nagy példaképükhöz, a lenini-sztálini Komszomolhoz.

A kötet első része (1925—1941) megmutatja, hogyan harcolt a Szovjetállam, a bolsevik párt a tömegek kultúrájának emeléséért, a művelt, testben és lélekben egészséges, munkáját és hazáját önfeláldozóan szerető új ifjú nemzedék megteremtéséért.

Akár a »Le az analfabétizmussal« egyesület feladatairól, akár a Komszomol célkitűzéseiről, akár az állami iskola-reformokról, akár a hadsereg körében végzendő kommunista nevelésről beszél Kalinyin elvtárs az ő egyszerű, mindenki számára érthető, derűs, és mégis oly mélységesen bölcs stílusában — minden írásából világosan láthatjuk, hogy a Szovjetunióban milyen nagy súlyt helyeztek kezdettől fogva arra, hogy a dol-

gozók anyagi és kulturális feltételei egymással párhuzamosan, egymást kiegészítve, szakadatlanul emelkedjenek. S így készültek fel a szovjet emberek nemcsak a szocializmus és a kommunizmus építésére, hanem arra is; hogy megvédjék szeretett hazájukat minden betolakodó ellen.

A gyűjtemény második része M. I. Kalinyinnak a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja folyamán készült idevágó írásait tartalmazza. Kalinyin elvtárs, a bölcs és tapasztalt államférfi, minden szavával újabb, még nagyobb hőstettekre lelkesíti a szovjet embereket, a szovjet ifjúságot. Írásain keresztül újra meg újra átéljük és megértjük, hogyan aratott a soknemzetiségű bátor szovjet nép — az »egységes harci család« — világtörténelmi győzelmet a fasiszta fenevad ellen.

A harmadik részben Kalinyin elvtárs utolsó műveit, 1945-ös beszédeit és cikkeket olvashatjuk. Itt ismét a békés építés feladatai kerülnek előtérbe és ezzel együtt, ettől elválaszthatatlanul a kommunista nevelés újabb feladatai.

Ezt a könyvet minden pedagógusnak, minden propagandistának és mindenkinek, aki az ifjúság körében, vagy bárhol másutt nevelőmunkát végez, tankönyvként, állandó kézikönyvként kellene forgatnia, oly gazdag kincsesládát találja itt a gyakorlati és elméleti útmutatásoknak. Számkokra most különösen értékesek és aktuálisak Kalinyin elvtársnak azok a tanításai, amelyek a marxizmus-leninizmus alkotó, nem dogmatikus elsajátítására buzdítanak.

»Azt a gondolatot szeretném világossá tenni — mondja többek között Kalinyin elvtárs —, hogy a marxizmus-leninizmus elsajátításához egyáltalán nem elég az elméleti formulák és következtetések betanulása, de még az sem elég, ha valaki megtanulja az elmélet lényegét. Ahhoz, hogy valóban elsajátítsuk a marxizmus-leninizmust, meg kell tanulnunk azt is, hogy ezt az elméletet miként alkalmaz-

zuk a gyakorlati kérdések megoldásánál...»

A gyűjteményhez mellékelt betűrendes tárgymutató megkönnyíti az egyes beszédek és cikkek témakör szerinti feldolgozását. (Remsey Sándorné)

Li Csen Von:

KOREA RÖVID ÚJKORI TÖRTÉNETE

Szikra

A koreai népnek az agresszorok ellen vívott hősiességét óriási lelkesedéssel és forró együttérzéssel kísérte az egész magyar nép, és tevékenyen segítette is a hős koreai nép harcát.

Li Csen Von koreai történész »Korea rövid újkori története« című munkájának elolvasása hozzásegít a koreai nép megismeréséhez.

A könyv Korea történetének fél évszázadát öleli fel, attól az időtől kezdve, hogy az országot »megnyitották« a külvilág számára, egészen a nemzeti felszabadító mozgalomnak az első, imperialista világháború idején bekövetkezett fellendüléséig. Történetének legutóbbi száz esztendeje során a koreai nép súlyos megpróbáltatásokat élt át. A népet könyörtelenül elnyomták és kizsákmányolták »saját« nemesei és földesurai. A múlt század harmadik negyedében, a külföldi hatalmak és az idegen tőke behatolása idején a koreai dolgozóakra újabb csapások zúdultak. S végül a japán imperializmus tragédiát hozott Koreára: annektálta és gyarmati sorba süllyesztette az országot.

A könyv bemutatja azt a hősiességet, melyet a koreai nép vívott külső és belső elnyomói ellen: több ízben fegyvert ragadott, hogy kiűzze őket és megdöntse hatalmukat. A legnagyobb megmozdulás az 1894-es parasztháború volt, melyet csak az imperialista hatalmak közös intervenciója révén sikerült leverni. De a koreaiak a balsiker után sem hagytak fel a harccal, melynek a kialakuló, egyelőre még igen kis létszámú, de már erősödő koreai proletariátus állt az élére.

Li Csen Von azonban nemcsak a koreaiak hősi harcát írja le: bemutatja a Korea függetlenségére és szabadságára törő imperialisták manővereit is. A mű fő érdeme az, hogy leleplezi az amerikai imperialistákat, mint a Korea elleni támadás fő szervezőit. Különböző okmányok

és szerződések elemzésével támasztja alá azt, hogy az agresszió és a reakció politikájának szószólói az amerikai imperialisták voltak. Mindennek ismeretében az olvasó megvonhatja a párhuzamot az amerikai imperializmus múltbeli és jelen politikája között, és megláthatja annak a hősiességnek a gyökereit is, melyet a szabadságáért küzdő koreai nép a közelmúltban a felszabadító honvédő háború három esztendeje alatt tanúsított. (Nagy Géza)

A KLERIKÁLIS REAKCIÓ A HORTHY-FASIZMUS TÁMASZA I. 1919—1930.

Szerkesztette: Balázs Béla

Művelt Nép Könyvkiadó

A velejéig reakciós magyar uralkodó osztályok részéről olyan veszély sohasem fenyegette a klerikális reakciót, mely az államhatalommal való és mindkét fél számára annyira kedvező összefonódottság feladására és az egyházi önkormányzat megvalósítására kényszerítette volna — állapítja meg az egyházi birtokot és az állam és egyház összefonódottságát utolsónak fenntartó Horthy-korszakról a mű, amely egy munkaközösség kutatásának eredménye. S ebből az alaptételből kiindulva, tizenöt fejezetben tárja elénk a klerikális reakció részvételét az ellenforradalomban, a Horthy-fasizmus erőszakszervezetének kiépítésében, a Szovjetunió és a szomszéd népek elleni harcban. Ismerteti az egyházi vagyon helyzetét, viszonyát az ellenforradalmi »földreformhoz«, az egyházi nagybirtokon dolgozó parasztság kizsákmányolását, majd bemutatja a klerikális reakciót, mint a Horthy-fasizmus ideológiai támaszát.

A kissé széteső, aforisztikus, korántsem teljes anyaggyűjtésre támaszkodó könyv megmutatja, hogy az ellenforradalom után a keresztény kurzus képviselői számára nem maradt más út, mint vagy az »ellenzékbe« való átmenés, vagy a nagybirtok és nagytőke érdekeinek további kiszolgálása során azzal a szereppel való megelégedés, amelyet az uralkodó osztályok nekik szántak.

Két dolog jellemezte alapvetően az e korbéli egyházi reakciót. A feudális földvagyon, a 900 ezer holdas egyház barokk

pompázatú püspöki palotái, a kőbe dermedt papi hatalom »Püspökvárai« és »Káptalandombjai«, tövükben a veszpéri »Hatrongyossal«, vagy az egy kőhajítánsyira és mégis áthidalhatatlan távolságban, az esztergomi »Szent Tamás hegyel«. A másik az, hogy e feudális birtokállomány tulajdonosa, a magas klérus minden hatalomnak: Habsburgok, Horáhy, Szálasi, hajlandó volt a múltban asszisztálni, vele egybefonódni. Feltétele csak az volt, hogy az államhatalom az egyház birtokállományát és még számos avitt előjogát az államban és társadalomban megvédje. E részben elvileg nem voltak válogatóságok: liberális, prefasiszmus, fasizmus szinte egyre ment náluk.

Ez alaptételeket sok konkrétummal mutatja be a könyv, amely azonban sajnos, nem szerves felépítésű, nem teljesanyagú, nem is/egységes mű. Márcsak azért sem, mert hiszen öt különböző szerzőtől származik. A különböző fejezetek egyenetlenek és számos pontatlanság, elírás is található bennük. Az Akadémia Történettudományi Intézete sorozatában megjelenő művel szemben bizony magasabb követelményt támaszt az olvasó, és az anyag ismerője sokszor kénytelen megkérdezni magától, hol maradt ilyen tudományos műnél a szakszerű, gondos lektori ellenőrzés? (Katona Jenő)

A MI SZÖVETKEZETEINK

Székra

A múlt évben pályázatot hirdetett »Szabad Föld« falusi olvasói számára: írjanak a náluk zajló változásokról, a termelőszövetkezetek életéről, a maguk szavaival őszintén.

Ez a könyv ennek a pályázatnak a gyümölcse.

Szerzői — pályázók. Vagyis tollat egyébként ritkán a kezükbevevő parasztemberek, asszonyok s elvéve egy-egy úttörő gyerek, agronómus, vagy tanító.

Mind ugyanarról írnak, a szocializmus falusi építéséről, de mégis mind más-más eseményekről, emberekről, százszerűen.

Egyik azt meséli el, hogy csúdták meg, amikor először láttak kombájnt. »Nagyszerű találmány ez a gép! Ezután már csak olyan jöhet, amelyiknél rétes potyog hátul!« A másik meg azt, hogy az ő tagságuk hogyan küldte vissza a gépállomásra a kombájnt, arattak inkább korahajnáltól késő éjszakáig, csak hogy »több« legyen a munkaegységük. Így csapták be önmagukat. A harmadik olyan termelőszövetkezetéről ír, ahol egész éven át egy tag sem hiányzott igazolatlanul, a negyedik meg olyanról, ahol le kellett előbb kaszálni a gazt a cukorréparól, úgy tudták csak felszedni. Az ötödik a multat emlegeti, hogy görömbította le az intező az apját, mikor az őt taníttatni akarta: »Untig elég annak annyi, hogy el tud hajtani négy ökröt, meg hogy ne dugja bele az egyik csizmaszárba mind a két lábát.« A hatodik meg, egy úttörő kislány, a jövőről ábrándozik, hogy ő majd mezőgazdasági iskolában tanul tovább s agronómus lesz belőle.

Egyéni parasztnak is meg-megszólalnak: bátor kritikával illetve az ismerős termelőszövetkezeteket. Más esetben viszont a régi tag hányja fel az újonnan belépett középparasztnak, hogy a maga tanyája udvarán felszedte az utolsó szalmát is, a termelőszövetkezet szőrűjén meg egy egész boglyát széttúrt egy kas törekért.

Még versírók is akadnak. Egyik így kezdi: »Nekem eddig őt helyt volt a földem, S míg bejártam, majd hogy ki nem dőltem.« A másik meg emígy: »Emlékezzünk, hogy volt az elmúlt időbe, mikor a falun a barázda volt még a bölcsöde... Volt, ki gondot viselt a kis csecsemőre: hangya, tücsök s pillangó volt a gondozónője...« S majd később a máról írva, így folytatja: »Dolgozhatsz egész nap, s ha eljön az este, mint egy kicsi fehér angyalt teszik az öledbe.«

De talán elég is ennyi mutatóba, hogy lássuk, miféle könyv ez: a valóságot ábrázolja, tanulságos, érdekes. A jó és rossz példák egyaránt meggyőzőek benne. Az írások színvonala persze különböző, egyesek azonban, mint Kiss Mihályné somogyfői paraszttasszony-, vagy Hodek József kisbérattyánpusztai tsz-elnöke — tanult tollforgatókra se hozna szégyent. (Varga Domokos)

A MŰSZINTTERV

Gyárainkban és üzemeinkben jelenleg az egyik legfontosabb feladat az 1954. évi műszaki-szervezési intézkedések tervének (MŰSZINTTERV) kidolgozása. Tekintettel arra, hogy a MŰSZINTTERV kidolgozása még aránylag új feladat nálunk — az első műszaki-szervezési intézkedési tervet a múlt évben dolgozták ki — fontos, hogy megismerve a szovjet és az eddigi magyar tapasztalatokat, a jövő évben már elkerüljük azokat a hibákat, azt a szervezési sematizmust, amely a múlt évben még gyakori volt.

A MŰSZINTTERV nem csak a gyár műszaki és gazdasági vezetőinek problémája. A tapasztalatok ismételten bebizonyították, hogy komoly eredményeket csak ott értek el, ahol a MŰSZINTTERV feladatainak kidolgozására és azok megoldására sikerült mozgósítani a munkásságot és a műszaki értelmiséget — sőt még az adminisztratív dolgozókat is — s ahol a műszaki-szervezési intézkedések terve mintegy ösztökélte a dolgozókat az önköltségcsökkentésre, a minőségileg és mennyiségileg is jobb termelésre. Éppen ezért a MŰSZINTTERV a vállalat műszaki fejlődésének és a dolgozók tervezésbe való bevonásának alapvető tényezője.

Ugyanakkor a MŰSZINTTERV a dolgozók elé tárja azokat a fontos problémákat, amelyeket a termelés érdekében a következő évben meg kell oldani, s éppen ezért az egyes újításoknak is igen szoros kapcsolata van ezzel a tervvel.

A MŰSZINTTERV érdekében sokat tehetnek a könyvtárosok is. Nekik is meg kell ismerkedniük a MŰSZINTTERV feladataival, s ajánló bibliográfiák, egyes könyvek, folyóiratok segítségével támogathatják azokat a mérnököket és munkásokat, akik a problémák megoldásán dolgoznak. A dolgozók nem ismerik és nem is ismerhetik a felvetett kérdés egész irodalmát, a könyvtárosok azonban megmutathatják nekik: melyek azok a könyvek, sőt cikkek, amelyek az őket érdeklő kérdésekkel foglalkoznak:

Biró Ferencné—Duzs János: **A műszaki-szervezési intézkedések tervének kidolgozása (MŰSZINTTERV)**. A broszúra első részében Biró Ferencné — a Csepel Autógyár majd az Autó- és Traktoripari Tröszt igazgatója — áttekintést ad arról, hogy miképpen biztosítja a moszkvai ZISZ autógyárban a vállalatvezetés a műszaki-szervezési intézkedések tervének kidolgozásával a gyár műszaki fejlődését.

A második részben Duzs János, a Csepel Autógyár műszaki fejlesztési osztályának vezetője a MŰSZINTTERV lényegét, kidolgozásának módszerét és alkalmazásának eddigi tapasztalatait foglalja össze. Rámutat a vállalati terv és a MŰSZINTTERV összefüggéseire, a kidolgozás menetére, a javaslatok és intézkedések feldolgozásának főbb kérdéseire.

Ennek a füzetnek az a legnagyobb előnye, hogy belőle üzemeink műszaki és gazdasági vezetői, a párt- és tömegszervezeti funkcionáriusok, a dolgozók nagy tömegei — köztük nem utolsósorban a könyvtárosok — megismerik a MŰSZINTTERV lényegét, alkalmazásának fontosságát, s ezáltal jobban fel tudnak készülni a következő megbeszélésekre (Nehézipari Könyvkiadó).

Tekintettel arra, hogy a MŰSZINTTERV-vel foglalkozó magyarnyelvű irodalom még aránylag csekély, felhívjuk a könyvtárosok figyelmét azokra a könyvekre, amelyeket a kérdéssel kapcsolatban olvasóinknak ajánlhatunk. Ilyenek:

Zsukov —Kontorovics — Skolnyikov: **Sztahanovista műszaki-termelési-pénzügyi terv**. (Tervgazdasági Kiadó.)

Tyeplov: **Gépgyárak gazdasági tervezése**. (Tankönyvkiadó.)

Kontorovics: **Ipari üzemek műszaki és gazdasági terve**. (Tervgazdasági kiadó.)

Letyenko: **A szocialista vállalat termelésének tervezése**. (Népszava.)

Sztyepanov: **A pártszervezet a sztahanovista-gyár címéért vívott harc élén**. (Szikra.)

Úgyancsak felhívjuk a figyelmet a Népszava kiadásában megjelenő »Munkafogások a gépgyártásban« című sorozatra. Ezekből a dolgozók sok olyan munkafogást tanulhatnak, illetve sok olyan újítást alapelvét sajátíthatják el, amely segíteni fogja őket a MŰSZINT-

TERV feladatainak megoldásában. Ezekből a füzetekből különösen a következőket ajánljuk:

Lazarenko: **A villamosszikkás megmunkálás a Szovjetunióban.**

Németh—Simon: **Acélok és fémek pácolása.**

Szőke Béla: **Esztergáláskor fellépő rezgések.**

Simon Pál: **Foszfátózás hideghúzás előtt.**

Nyikitin: **Sajtólószerszám készítése gépi csiszolással.**

A MŰSZINTTERV kidolgozása komoly feladat elé állítja a dolgozókat. Kell — hogy mint minden munkából — ebből is kivegyék részüket üzemi könyvtársaink. (Aba Iván)

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Móricz Zsigmond

KIVILÁGOS KIVIRRADTIG

URI-MURI

Szépirodalmi Könyvkiadó

Kevés olyan olvasmány van, amelynek ilyen könnyű és egyértelmű lenne az ideológiai megoldása, mint a most megjelent két Móricz-regényé.

A Kivilágos kivirradtig és az Uri-muri hatalmasan dübörgő mondanivalója mindenki számára világos: a magyar feudálkapitalizmus sajátos rétege, a dzsentri, a kapitalista versenyben alulmaradt, végét járja, haláltáncát ropja.

A Kivilágos kivirradtig a fehérterror idején íródott, s 1926-ban jelent meg. Visszanyúlik a századfordulóbeli jellegzetesen magyarkodó és jellegzetesen vészhozó időkbe. Az író fontosnak tartja a kor napra pontos rögzítését; a magyar feudálkapitalizmus áporodott levegőjét egyetlen sorsfordító éjszaka sístergő lombikjába sűríti: 1898. év István-nap estéjét ünneplik a Nyiri-grófok jószágigazgatójánál.

Különös, mulatós, téli éjszaka zajlik le előttünk: minden szerencsétlenség, baj, viszály és kellemetlenség ezen az éjszakán kerül felszínre.

A legnyomasztóbb mindezek közül az a hír, hogy a gróf bérbe adja földjét egy bécsi kereskedőnek, aki a kapitalista gaz-

dálkodás módszereivel akarja átszervezni a birtokot.

A házigazda megkapja a felmondólevelet, s a vendégek is bénultan-dermedten adnak számot maguknak a »régiszép« világ mulandóságáról, a jövő bizonytalanságáról.

Az elkerülhetetlen végzet elől virtuosus, mámoros mulatásba menekül a társaság. A tánc mind szilajabbá válik, s a jókedv mind ördögibb arculatát mutatja annak a világnak, melynek végvonaglását Móricz olyan gyakran, olyan kísértetiesen, s olyan mesterien ábrázolta.

A regény szerkezete novellisztikus: alig van központi cselekvénye, sok kis jellemző epizódból áll össze.

A mulató társaságnak van olyan tagja is, (a nevelő, az ispán), akiket Móricz a tudatosság fegyverzetében állít elénk: ők azok, akik sok mindent »kimondanak«, ami az íróból itt-ott kikíváncozik. Mindazonáltal egyik sem azonosul vele, nem válnak közönséges szócső-szereplőkké, séma-figurákká, — ellenkezőleg: saját típusrajzuknak körvonalait húzzák meg egyéribb, erősebb vonalakkal.

Van egy szegényparaszt alakja is a regénynek Szücs bácsi, az ezermester. Ő az, akit az urak megdicsérnek, még meg is kínálnak borral, s vele kapcsolatban hangzik el az a megállapítás, hogy »a magyar paraszt a legelső a világon«. Ezzel azonban újtára is bocsátják Szücs bácsit, s mint végső általánosítást vonják le esetéből, hogy »minden tudománya mellett is holtig nincstelen napszámos maradt«.

Az új Móricz-kötet másik darabja az 1928-ban megjelent Uri-muri. Móricz nagy alkotórendszerében ugyanannak az eszmei mondanivalónak mintegy részleteiben kidolgozott megjelenési formája ez. Műfajilag közelebb áll az Uri-muri az egyközpontú regényhez, mint a novellisztikusan széthulló Kivilágos kivirradtig. (Talán azért is találta alkalmasnak dramatizálásra Móricz maga a művet.)

A regény pontosan a milléniumi esztendőben játszik, azoknak az éveknek egyikében, amikor a magyar gazdasági életbe betört a monopolkapitalizmus, s a nagybirtokok kapitalizálódása lehetetlenné tette az elmaradott középbirtokos úri nemesi világ fennmaradását.

Az Uri-muri szereplői nem akarnak kitörni az elmaradottság béklyóiból: léhaság és kulturálatlanság húzza le őket a vidéki parazita élet mocsarába. Lomha

szellemiségük csak akkor válik mozgékonyvá, ha nyomorult földmunkások újabb megnyomorításáról, kijátszásáról van szó.

Nem egészen ilyen ember azonban Szakhmáry Zoltán, az Uri-muri főhőse: »Volt benne valami nagy vágy, hogy fel fogja s felemelje az új idők zászlaját... a lelke mélyén mindig a jövő felé fordul a tekintete.«

Mindebből azonban semmi sem sikerül neki: tanyai gazdaságában hiába próbál új módszerekkel, minőségi termeléssel kísérletezni, — terveit csődöt mondának. Magánéletének kudarcai minden boldoguláshoz vezető utat elzárnak előtte. Szakhmáry Zoltánból hiányzik a szívós munkakedv, a munka szeretete, mert kiölte azt belőle dzsentrizmus mivoltának tunyasága. S hogy Szakhmáry Zoltán mégis izgalmas, tragikumot hordozó regényhős lehet, — ezt éppen korlátozottságának tudata teszi.

Levonja hát a végső következtetést egyéni sorsára és osztálya jövőjére vonatkozólag: a világvégi bacchanáliában felgyújtja tanyáját, szívenlövi magát, mi alatt a pokolian tivornyázó társaság részegen táncol az elenyésző ház körül.

Az Uri-muri egyközpontú regényszerűségéből adódóan meglehetősen fontos szerepet kapnak a nőalakok. Szakhmáry Zoltán felesége, a jellegzetes mórízi feleség: képtelen férjéért, annak vágyait követni, mellette válik végleg szárnyszerűvé a magasabbratörő férfi. Dzsentrizmus asszony — kispolgári profillal.

A szerető alakjában, Rozikában rendkívül bájos és tehetséges parasztlányt fest meg az író, aki azonban kénytelen lotyóvá válni. — más útja nincs a felemelkedésre.

Mórízi életművében — tematika szempontjából — elsőrendű fontosságúak azok a regények, novellák, melyek a halálra ítélt úri világot ábrázolják. (Vidor Pálné)

Zalka Máté:

DOBERDO

Szépirodalmi Könyvkiadó

Zalka Máté rövid, alig negyven évnyi életéből húsz év azzal telt el, hogy felváltva karddal és tollal harcolt a népek szabadságáért. Még húsz éves sem volt, amikor már megjárta az első világháború poklát. Amit akkor átél s amire eszmélt, megvilágították előtte az addig is sej-

tett igazságot és az orosz fogságban lévő magyar hadifoglyok közül első között csatlakozott a szocialista forradalom, az emberi szabadság védelméhez. A polgárháború három esztendeje alatt, mint a Vörös Gárda egyik parancsnoka, harcolt Szibériában, az Uralban, Közép-Ázsiában, Ukrajnában és a Krimben. Legendás hőstetteiért a szovjet kormány kétízben is a Vörös Zászló-rendjellel tüntette ki. Alighogy végetért a polgárháború, Zalka Máté újra fegyvert ragadott az angol imperialisták és görög zsoldosok ellen nemzeti függetlenségi harcukat vívó török nép oldalán. A következő években a Szovjetunió afgán, majd mandzsúriai határára állt őrt a háborús gyujtogatók merényleteivel szemben. Amikor pedig 1936-ban az évezredes rabság alól felszabadult spanyol nép élet-halál küzdelmét vívta az imperialista hatalmak szervezte Franco-lázadás ellen, Zalka Máté az egyik nemzetközi dandár élén, mint Lukács Pál tábornok, vezette a szabadság katonáit. Spanyolországban ütötte ki kezéből hősi kardját gyilkos merénylet.

Egyetlen befejezett regényének témájául az első világháború egyik legvéresebb fejezetét, a doberdói ütközetet választotta. Fel-felfakadó, figyelmeztető sebe lett a magyar népnek Doberdo, — »mert az a doboló szóra emlékeztető név felidézte képzeletében a szüntelen pergőtűzet, a vérfergeteget.« Zalka Máté is figyelmeztetőül idézte fel a Doberdót. Nem egyszerű frontregény ez a könyv, noha a történet minden sora, a szereplők minden tette és gondolata a doberdói frontszakasz Monte Clara magaslatának elfoglalásához kapcsolódik. De ezzel a harci akcióval együtt és éppen ennek a segítségével mutatja be az író, hogy ebben a srápnel- és gépfegyververte, véres és hullabűzös pokolban, szuronyrohalmok és visszavonulások révületében hogyan jutnak el a katonák a »hát nincs menekvés, testvérek... meg kell döglenni, csak nem tudom, hogy miért« gyötrelmes kérdéséről a felismerésig, hogy önmaguk adják meg a feleletet a miértre. Sőt, azon túl is: a forradalmi választ.

Zalka Máté írói nagysága a regény felépítésének szerkezeti egységén, egyre fokozódó drámaiságán kívül éppen abban mutatkozik meg, hogy minden erőszakosság nélkül, magával az események történésével döbenteti rá az egyszerű katonákban megtestesülő magyar népet és

magát az író (Mátray hadnagy alakjában) a forradalmasító igazságra. A háború és a békés munka, elnyomás és szabadság nagy kérdéseit veti fel és válaszolja meg egyszerű, mindenki számára félreérthetetlenül világos nyelven Zalka Máté a Doberdo című regényében.

(V. V.)

G á b o r A n d o r :

VÁLOGATOTT CIKKEK

Szépirodalmi Könyvkiadó

A kötet a nemrég meghalt írónak és költőnek közírói munkásságából ad ízelítőt, nyolcvan kisebb publicisztikai műven keresztül, amelyek négy csoportba osztva képviselik a szerző fejlődésének korszakait.

Az első csoportba tartoznak azok az írások, amelyek a Bécsi Magyar Újságban, a magyar emigránsok lapjában jelentek meg. Egyrészük még bizonyos ideológiai határozatlanságot árul el és inkább az író szubjektív reflexiói a kor eseményeire, semmint azoknak feltárása.

Másrészük viszont igen értékes dokumentuma az 1920—22 közti kornak és értékben meg is közelítik a későbbi írásokat, amelyek a Pravdában és más szovjet lapokban, a többi között a Gábor Andor szerkesztette moszkvai magyarnyelvű Új Hangban jelentek meg. Ezeket már az a világnézeti érettség jellemzi, amellyel az író német- és franciaországi tapasztalatait feldolgozva, a két háború közti Európa társadalmának körképét változta fel. Mindenütt az új, kapitalizmus-ellenes életforma igényét keresi, mindent a szovjetunióbeli, épülő szocializmussal hasonlít össze és csaknem mindig a magyar néphez szól, azt akarja tanítani. Egyik-másik riportja szépirodalmi színvonalú, néhányja pedig a marxista esztétika kérdéseit fejtegeti.

Az írások utolsó csoportja a felszabadulás után, itthon írt cikkeket tartalmazza. Mindegyike a magyar társadalom fejlődésének éppen aktuális problémáihoz szól hozzá, de jövőbe mutató módon, a már megismert szocializmus szemszögéből megfogalmazva. A hang itt is ugyanolyan szellemes, közvetlen és írónikus, mint a harminc év előtti, de maga az író hatalmasat fejlődött: kevessebbel többet mond és lényegesebbet.

A kötet tehát fejlődésében mutatja be Gábor Andor sokoldalú közírói munkásságát és bebizonyítja, hogy a publicista jól teszi, ha saját egyéniségén keresztül szűrve, saját szavaival fejezi ki az általános igazságoké. Így szuggesztívebb is, hitelesebb is. Ezzel nagyon ajánlható példát mutat mai közíróinknak.

Az időközben már feledésbe merült — főként személyekre vonatkozó — történeti adatokat a kötet végéhez csatolt Jegyzetek-ben találjuk meg, valamelyes magyarázatukkal együtt. Ez azonban nem pótolja az Előszó hiányosságát, mert az csak prózában elmondott tartalomjegyzék, néhány általános és szinte kötelességszerűnek ható dicséret az íróra, de nem a fejlődése, egyébirányú munkássága és a kor eseményei közti összefüggések elemzése, — ami egy előszó feladata volna, ha már van előszó, — pedig ezt Gábor Andor harcos működése, írásainak politikai jelentősége és irodalmi színvonala megérdemelné. (Lékay Ottó)

S ü t ő A n d r á s :

EMBEREK INDULNAK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Sütő András, a román állami díjjal kitüntetett fiatal író könyve nyolc elbeszélést tartalmaz. Valamennyi a dolgozó parasztság életének egy-egy epizódját mondja el. A történetek napjainkban játszódhatnak le. Alakjai az életből vettek, jellemzésük annyira találó és reális, hogy szinte úgy érezzük, egyikkel-másikkal már mi is találkoztunk valamikor. Az író jól ismeri a parasztot, érényeivel és hibáival együtt és kitűnően is érzékelteti.

»Emberek indulnak«: nap-nap után újabbak, azon az úton, mely a közös, holdog jövő felé visz. Elindul a kis Bogár Zsuzsika, a kulák cselédje, be a városba, az iskolába. Nyomorúságos kis életéből — kicsi korától kezdve másokat szolgált, köszönetül pedig csak verést kapott — szerető tanítók, pajtások közé.

Felébred végre Anikónén' is, a keményfejű konok öreg parasztagasszony, amikor tapasztalnia kell, hogyan csalja meg őt és a világot kulák gazdája és annak szövetségese, a fatusi plébános, kiben annyira bízott, akinek szívvel-lélekkel gyűjtötte össze pénzcsekjét, hogy imádkozzék a békéért és aki — a

háborút várta, kívánta. Ez a késői ébredés csaknem saját gyermekének életébe került, — de Anikonén' egy életre kiköszödött belőle!

Elindul az új úton Kovács János is. Ő egyedüli tanúja a gróf gyilkosságának, de nem meri elárulni — mert mi lesz vele, ha újra gróf lesz az úr? Társai, felesége megértetik vele, hogy ettől már nem kell félnie s így lelkiismeretét e nagy teheről megszabadítva, megkönnyebűlten tárja fel az igazságot.

A maradi Bakó Marci bá' sehogysem bír belenyugodni, hogy hét lánya közül éppen a legkisebb nőtt a fejére. Engedelme nélkül elment iskolára és nemsokára — nadrágot húzva! — egy traktor tetején robot az apai házba. Kiskati azonban hamarosan meggyőzi apját, bebizonyítja, hogy a nők is megtanulhatnak, sőt jól elvégezhetnek ilyen »férfimunkát« — nem egyedül a főzőkanál mellé valók...

Ugyanígy hajlik meg elismeréssel Benkő Sándor tszcs elnök felesége előtt, kitéképviselőnek jelölt a nép. Kezdeti féltékenységét, irigységét legyőzi, amikor rádöbben, hogy asszonya mennyire várszolgált erre a kitéüntetésre — jobban, mint ő maga...

Három tréfás elbeszélést tartalmaz még a könyv. Ezek közül legmulatságosabb és legtanulságosabb a »Marisán úr levelei« c. történet, mely egy állami gazdaság bürokrata igazgatójának működését és csúfos bukását rajzolja meg a gúny ellenállhatatlan fegyverével.

Sütő András stílusa és nyelvezete pontosan alkalmazkodik témáéhoz, az alakokhoz — melyek nemcsak »népiesek«, hanem valódiak! — ez teszi az egész könyvet meggyőzővé, levegőjét természetessé. (K. M.)

H e g e d ü s G é z a :

AZ ARANYPECSÉT.

Szépirodalmi Könyvkiadó

Az aranypecsét befejező kötete annak a trilógiának, amelynek első két kötete, Az istentelen Kulin Bán és A mindentudás városa már jóideje megjelent. (De jegyezzük meg mindjárt, Az aranypecsét önmagában is zárt történet, s bizonyos arra készületi majd az olvasót, hogy kíváncsian nyúljon az előző kötetek után.) A

ciklus összefogó címe Az írástudó, s Hegedüs Géza az első magyar írástudónak, mai szóval értelmiséginek, életét és küzdelmeit, hitét és kétkedéseit, sikereit és bukását akarta megrajzolni. A Miskolcz nembéli Pósa, a honfoglaló Bors vezér ivadéka, miután másfél évtizedig tanult Párisban, a »mindentudás városában«, hazatér, hogy segítsen királynak, II. Endrének a nagyurak megfékezésében és a központi hatalom megszilárdításában. Hegedüs Géza tehát a 13. századba vezeti olvasóit, abba a századba, amelyben végleg megbuktak már a két császárság, a keleti és a nyugati, világalmai törekvései s helyükben a pápák igyekeznek megteremteni nagyon is világi hatalmukat; abba a századba, amelyben a középkor műveltsége leggazdagabb pompájában bontakozik ki, de már a modern európai tudomány is megteszi, az egyház fojtogató nyomása ellenére, első és csodálatos lépéseit. Franciaországban már megszilárdult a királyi hatalom, virágzik a kézműipar és a kereskedelem. Erről álmodozik Pósa Budavárában, ahol hamarosan a legelőkelőbb tisztségviselők közé emelkedik. De hamarosan látja, hogy Endre király nem tudja az erős központi hatalmat megteremteni: István országa csak néhány nagy nemzetségnek ad boldogságot. Így válik egyik szervezőjévé annak a törvénynapnak, amely 1222-ben a közemberek, a szerviensek és várjobbágyok fegyveres erejével kényszeríti a királyt, hogy aranypecséttel, aranybullával ismerje el »az ország nemeseinek és országa többi lakosainak István királytól szerzett és engedélyezett, de némely királyok által hatalmasul megrontott szabadságát.« Ez a győzelem, érthető módon az egyház haragját is kiváltotta, hisz hatalma és jövedelme egy részétől megfosztotta.

A győzelem rövid életű volt: Pósa alulmaradt az egyház és a nagyurak ellen vívott harcában; műve összeomlott, feleségét meggyilkolták s ő maga elevenen temetkezik el a pannonhalmi kolostor egyik cellájában. Csak 20 évvel később jelenik meg újra, a tatárjárás vihara után, hogy segítsen Béla királynak az ország újjáépítésében.

Ez a rövid vázlat nem adhat képet a középkori világnak arról a gazdagságáról, amely Hegedüs regényében kibontakozik. Megismerjük a királyi udvart

és a vidéki nagyurak életét, a kolostorok világát és a falvak küzködő parasztjait, a lovagi életet és a kor gazdasági törekvéseit. S bár a regény nősei olykor túlságos tudatossággal látják a problémákat, túlságos biztossággal figyelik a történelmi erők fejlődését, kétségtelen, hogy Hegedüs könyve nemcsak vonzó és érdekfeszítő, hanem tanulságos olvasmány is, amely a múlt ellentmondásait feltárva a mai feladatok megértését is elősegíti. (Szávai Nándor)

VICTOR HUGO VÁLOGATOTT VERSEI

Szépirodalmi Könyvkiadó

»Költőfejedelemnek« neveztek a maga korában, sok híve volt, sok ellensége, neve politikai zászlót jelentett. Ha verseinek gyűjteményét olvassuk, a XIX. század francia történelmét éljük újjá. Nem csoda: 1802-ben született és 1885-ben halt meg, részt vett szinte valamennyi fontos politikai mozgalomban, s nem egy új irodalmi iskola vallotta tagjának, majd mesterének. Működését királypárti és konzervatív aranyifjúként kezdte, de amikor 1830-ban előadják az *Hernanit*, a haladó s a maradi irányzatok olyan összecsapása fogadja a színművet, hogy az előadást az irodalomtörténet máig is az *Hernani* csatájaként tartja számon. Hugo egyre határozottabban szegül szembe az elnyomással, Lajos Napoleon államcsínyjekor, szembefordul a diktátorral, s ezért önkéntes száműzetésbe kell menekülnie. A Csendes-óceán egy kis szigetén telepedik le, innen figyel hazáját s az egész világon zajló eseményeket. Elszigeteltsége, emigrációja korántsem jelenti, hogy elszakadt volna az élettől s a francia néptől. Itt írja legszebb verseit, politikai pamfletjeit az új császár ellen, végül pedig nagy regényeit, a *Nyomorultakat*, *A tenger dolgozóit*, *A nevető embert*. 1870-ben tér haza; ha nem is híve a párizsi kommunnek, de a versailles-i ellenforradalmárok rémítetei megborzasztják és szót emel az elnyomottak, a megkínzottak ügyéért. Amikor nyolcvanhárom éves korában meghal, az egész nemzet kíséri el a *Panteonba*.

Victor Hugo egész életműve valóban mélyen emberi s mélyen francia. Politikai állásfoglalásának változását nem az

szabta meg, hogy hajlott volna a különböző és divatos irányzatok szelének sodrába. Politikai állásfoglalása és művésze teljesedésének más az oka: az, hogy Victor Hugo egyre világosabban megértette, éppen a romantika továbbmutató értékeinek alapján és a romantika sallangjai ellen folytatott nem eléggé következetes küzdelmében: azokról a kérdésekről kell írnia, amelyek a legfontosabbak, amelyek népét érdeklik. Egyik versének programmatikusan ezt a címet adta. *Művészet és nép*. Így dalol benne:

Művészet: gyönyör s dicsőség;
viharban lobogva ő ég,
ég kékjén is ő a fény.
Tündököl öröktől fogva,
a nép homlokán ragyogva,
mint a csillag istenén.

Egészen haláláig hallatlan érzékenységgel és szenvedéllyel reagált a külső eseményekre. Nemcsak közvetlen politikai verseiben és emberbaráti aktivitásának során, a halálbüntetés eltörléséért folytatott küzdelmekor, s amikor az európai egység gondolatával a világbéke gondolatát is felvetette — ma úgy mondanók: békeharcos verseiben. Minden versében, írásában az a kor lüktet, melyben élt s melynek írt: ha a »nagy« Napóleont idézi, azért teszi, hogy szembeállítsa a törpe valósággal, ha gyermekszerelmét idézi, akkor is észreveszi az egy souért könyörgő koldust, legelvontabb verseiben is ott lüktet a gyűlölet és szeretet francia valóság. Az egyéni érzések és tapasztalatok pedig általános síkra emelkednek. Mindig érdekelt a filozófia, sok versben szinte túlteng a gondolati elem. S hazatérése után, a társadalmi igazságtalanságok láttán s olvasmányai alapján közeledett a szocializmus gondolatához. Améhez eljutott, az persze nem a marxista értelemben vett osztályharc: sok benne az utópikus, ködös, nagyon is elvontan humanista mozzanat, s ez gyakran az osztálybéke vallásához vezet. Éppen világnézetének ez a tisztázatlansága teszi, hogy nem egy költeménye üresen csengő szakaszokat visz magával, a pompázó-retorikus mondat-sorok csak nyelvi gazdagságukban érdekesek.

A gyűjtemény Hugo legszebb s ma is élő költeményeit foglalja egybe; egyetlen hibája talán, hogy csak a közvetle-

nül politikus Hugót mutatja be. A magyar olvasók eddig főként regényeit ismerték: elsősorban A párizsi Notre-Dame-ot, s a Nyomorultakat; ez a kötet minden bizonnyal verseit is közismertté teszi majd. A fordítások átlaga kitűnő. Mégis külön élvezet három vers, amelyet teljes szépségében s erejében ad vissza három magyar költő. Az egyik a Bűnhődés, melyet Illyés Gyula fordított; különösen az első rész, lélekzetelállító, romantikus lendületével és képeinek nyers realizmusával műfordításirodalmunk nagy nyeresége. A kitűnő, régi fordítások mellett — különösen Kosztolányi két átültetésére gondoltok — hadd említsük meg az Olimpio siralma (Kálnoky László fordítása), mélabús, szomorú zenéjét s Az alvó Boáz (Nemes Nagy Ágnes fordítása) logikusan tiszta s költőien szép nyelvét, remek rímeit.

Költő-sorozatában Goethe, Heine, Burns után most Victor Hugo legszebb verseit jelentette meg a Szépirodalmi Könyvkiadó, Hugo verseinek első nagyobb magyar gyűjteményét. Ha egyéves késéssel is, de így méltóan ünnepeljük a Béke Világtanács határozatának szellemében a nagy költő születésének százötvenedik évfordulóját. (Réz Pál)

Vanda Vasziljevskaja:

EGNEK A FOLYÓK

Új Magyar Könyvkiadó

Vanda Vasziljevskaja a mai lengyel prózairodalom egyik legjelentősebb képviselője. »Szivárvány«, »Leigázott föld«, »Mikor a fény kigyúl« és »Sötét napok« című híres regényei megjelentek magyarul is. Vasziljevskajanak — Alekszandr Kornejcsuk szovjet író feleségének — a háború alatt nagy szerepe volt a Lengyel Hazafiak Szövetsége megszervezésében és irányításában. Az ekkor szerzett tapasztalatokat, élményanyagot írta meg »Égnek a folyók« című regényében. A Sztálin-díjjal kitüntetett írás az új, szabad Lengyelország megszületésének hatalmas, magávalragadó dokumentuma. Hitler »villámháborúja« 1939-ben, majd gyalázatos orvttámadása a Szovjetunió ellen, a lengyelek millióit tette földönfutóvá, hazátlan, üldözött vaddá. Ezek a lengyelek otthont találtak a Szovjetunióban és baráti segítséget a szovjet népben.

A burzsoa Lengyelország vezetői a hazugság szemetjét szórták a Szovjetunióra, a szovjet népre és vezetőire. De a Szovjetunió vendégszeretetét élvező, menekült lengyelek megtudták, mi az igazság. A szovjet valóság közvetlen ismerete, a Honvédó Háború hősi erőfeszítései a fronton és a hátszországban — szétépték a hazugság bunkát. A regény szinte hőskölteménnyé nő azokon a lapokon, melyeken a Kosciuszko nevével viselő első lengyel hadosztály megalakulását, új lengyel történelmet teremtő első győzelmeit örökíti meg az író. Érzékeltetni tudja, hogy ezekkel a győztes harcokkal valóban új korszak kezdődött a lengyel történelemben. Örök, testvéri kapcsolat fűzi a lengyel népet a Szovjetunióhoz! A lengyelek most már nem a nagyvilágon szétszóródott, tehetetlen emberek, hanem szövetségesek, akik tulajdon vérükkel tettek bizonyosságot a népek testvériségének hatalmas valóságáról. Ragyogó, széles út tárult eléjük, mely nyugatra vezet, haza, hazájukba.

A regény hőse, főalakja egy fiatalasszony, Jadviga. A félénk, visszahúzó asszonyból a másokért — az elhagyott, elárvult lengyel gyermekekért — végzett munka közéleti személyt teremt. A Szovjetunióban töltött két év alatt nagyot változott Jadviga élete! »...hány gyerek sorsát vette a kezébe, hányat etetett, ruházott, hányat tanított arra, amire őt magát a szovjet föld emberei tanították: a hazaszeretetre.« — Az író szándéka — a hazaszeretet és a hazafiság ábrázolása — jól sikerült. Sokoldalúan, gazdag kifejezőkészséggel mutatja meg ennek az új haza iránti szeretetnek az ébredését, tartalmát, hatóerejét a regény legkülönbözőbb alakjainál — a mártírhaltalt partizánlányban, a földig lerombolt Varsó újjáépítőiben éppúgy, mint a legendáshírú Walter tábornokban, vagy az egykori lakatosban, Szuwarában. (Lóránd Lajos)

Alekszandr Bek:

A NYÍLT SZIVŰ TYIMOFÉJ

Népszava Könyvkiadó

Az elbeszélés-kötet szerzője, Alekszandr Bek abból a szovjet írónemzedékből való, amely még szinte gyerekfejjel harcolt az Októberi Forradalom után a fehérek és a betolakodó intervenciók ellen; az azóta eltelt évtizedek során pedig mindig ott

igyekezett tollával népének segíteni, ahol erre leginkább szükség volt. Bek írói és újságírói pályája változatos. Szenvedélyesen kereste az évről évre gazdagabban kibontakozó szovjet életben az újat és riportban, elbeszélésben, regényben ábrázolta az új élet bábait, a szovjet emberek nagyszerű típusait. A valóság magával ragadó, forró árama él írásaiban, valami tiszta, szép pátosz és a szovjet hazafiság ereje, öntudata. Ezt érezték a magyar olvasók »A volokalamszki országút« című regényéből, élete főművéből is, amely annyira népszerű nálunk.

A kötetben közölt kilenc elbeszélésből hét a Nagy Honvédő Háború utáni évek újjáépítő munkájának hőseit, a kommunizmust építő szovjet emberek arcélét villantja az olvasó elé. A két utolsó elbeszélés a Szovjetunió életének két nagy történelmi pillanatát örökíti meg: amikor füstölni kezd a Szovjet Donyec-médenca első kohója és amikor sikerrel próbálják ki az első szovjet gyártmányú repülőgépmotort.

Bek mindig az élenjáró munkást emeli ki, ragadja meg az élet egy-egy területéről: az alkotó mérnököt, az acél szerelmest, a fizika-professzort, aki a népet »önkéntesen, szívesen szolgálja«; életét a kollektívizálásnak, a gépesítésnek áldozó gépállomásigazgatót, vagy a híres traktorista lányt, Pása Angelinát. A címadó elbeszélés hőserő mondja az író, hogy ez a kiváló ember egy egész nemzedék néhány nagyon fontos jellemvonását tükrözi. Többi elbeszélésének hőseiről is el lehet ezt mondani. Ilyen jellemvonás a hazafiság és az igazi alkotó munka eltephetetlen kapcsolatának átélése, amelyről Kuznyecov professzor beszél az írónak a Szibériába száguldó expresszen. Ez a szovjet nemzedék a háború alatt más-képpen, jobban megértette, mi a haza, mi a bolsevikok áldozatának, munkájának értelme. Jellemzi az elbeszélések hőseit, hogy mint lelkesednek a technikaért. Milyen szépen írja a »nyíltszívű« Tyimofej barátjának: »... Tudod-e, miért lelkesít bennünket annyira a technika? Nemcsak bennünket, kettőnket, hanem az egész pártot és a Komszomolt? Megérted-e, mi ennek a lélektani oka, a politikai okokon kívül? A bolsevik párt a munkásosztály pártja, bennünket az ipar hozott a világra.«

Sok szép mozzanatot, példamutató alakot lehetne kiemelni ebből az aránylag

kis kötetből, amelyben, mint Bek minden írásában, a kiváló író művészi hitelét erősíti az élet fő áramában élő újságíró közvetlensége. A mai szovjet élet jellemző típusairól kevesen írtak ilyen meggyőzően, érdekesen. (P. L.)

Mihail Beniuc:

VÁLOGATOTT VERSEI

Szépirodalmi Könyvkiadó

Beniuc a mai román költészet egyik kiemelkedő alakja, a Román Írószövetség titkára. Válogatott verseinek ez a szépikiállítás kötete a magyar-román közös könyvkiadás keretében jelent meg, Székely János műfordításában.

Húszéves, harcos költői pálya gazdag termésének legjavából válogatott a műfordító. A kötetben közölt, 1933-ban írott első vers is (Itt, az erdélyiek között...) mutatja már Beniuc költészetének fővonását; a forradalmi hazaszeretet, amely tudatosan kapcsolódik a román nép nagy forradalmi hagyományaihoz és az erdélyi hegyek között Horea, Avram Iancu unokáit keresi. Jellemzően mutatja a vers azt is, hogy Beniuc első sorban a parasztság forradalmi vágyait szólaltatja meg.

Felszabadulás előtti verseiben sokszor beszél arról, hogy »Romániában tenger-nagy a bánat«. Már fiatalon vállalja a nép költőjének feladatát: »Megzengetni a Halál kürtjein — A Kurszak alkonyát«, — S meghirdetni az éhes sokaságok — Új életét!« A forradalmi mondanivaló átforrósitja verseit. Ha a forradalmár költő mesél, mottója nem a volt egyszer, hanem »Lesz egyszer, — szólnak immár a mesék is«.

Régebbi verseiben még megütik fülünket expresszionista, formalista hangok. Igaz, hogy a népéért, népe emberibb jövőjéért harcba szálló költő forradalmi következetességében itt sem látunk töreést. Száműzötteknek érzi magát saját hazájában, de bátran az urak szemébe vágja: »Más viharok, új viharok fújják — Erdeink', a napok szinte égnek!«

A román nép felszabadulásának forró öröme napjaiban »új idők dobosaként« jelentkezik, és biztatja költő-társait: megtanulhatnak már az örömről beszélni, akik eddig a bánatról énekeltek. Most már nyíltan idézheti ő is a román nép múltjának forradalmi harcait. (A vörös-

süveges; Hazám fia); és hirdetheti a régi és az új paraszti élet egymás mellé állított képeivel (Rizsmezők) a népé lett ország gazdagságát, a békés, alkotó munka boldogságát. Kiemelkedően szép »Tavaszi viharok« című verse a »virágfakasztó, zászlós, viharos« új élet szépségéről beszél, amely ifjú erővel tölti el a költőt: »Halántékomon kiserkent a dér, — S a bányamélyi sónál is fehérebb, — De ifjú vagyok, — az vagyok, mi rég, — Nem, nem öregszem: nem hagyja az élet.«

Székely János fordítását vonzóvá teszik az erdélyi magyar nyelv sajátos ízei bár nyelvi erő, költőiség szempontjából általában alatta marad a »Román költők antológiájá«-ban közölt Beniuc-fordításoknak.

A Beniuc-kötet felhívja a figyelmünket: mennyi tennivalónk van még a baráti népi demokratikus országok irodalmának megismerése, megismertetése terén. (Pók Lajos)

Ali Szabahattin:

A MALOM

Szépirodalmi Könyvkiadó

Nem mondhatjuk, hogy túlságosan sokat tudunk a török irodalomról. Nazim Hikmet hősi alakját már szívébe fogadta minden békeszerető magyar, sőt versei is megtalálhatók könyvtárainkban. Most Szabahattin novelláskötetén keresztül egy újabb török író ismerhetünk meg.

Szabahattin a haladó török értelmiségiek és írók nehéz, harcoss életét élte. Nagy hatással volt írói fejlődésére Gorkij, Nazim Hikmet, a török fasizmus elleni harc, az igazságért elszenvedett börtön és a száműzetés. Életével és munkásságával haláláig következetesen harcolt a kizsákmányolás, az igazságtalanság, az önkény ellen.

»A malom« című kötetben legjobb elbeszéléseit ismerhetjük meg. Ezeket a sokszor vázaltszerűen rövid írásokat olvasva az az érzésünk, hogy úgy, ahogyan a török nép él, nem lehet már tovább élni. Szabahattin komor színekkel festi le azt a sötét világot, amelyben a szegény ember gyereke majdnem állati sorban él. A novellákat olvasva, a sötét színeket még jobban kiemeli ellentétével néhány szép emberi cselekedet, a felvillanó emberi szépség egy-egy vil-

lámfénye. Ilyen Atmadzsa hőiesen forró szerelme a »Malom« című elbeszélésben, a nyomorult prostituáltban fellobbanó meleg emberi érzések leírása a »Holdas éj«-ben.

A legtöbb novellában a nép tehetetlensége, passzivitása tükröződik. Néhány írás azonban megmutatja, hogy a hamu alatt parázs izzik, mely egy kis szellőtől lángra lobban s felégeti hatalmas lángjaival az uralkodó osztály roskatag államrendszerét. Az »Erdei tragédia« egy falu »lázdását« mondja el egyszerű szavakkal a csendőrök ellen, a »Csendőr« a hatalom szolgáinak gyávaságát vetíti elénk, az »Ellenségek«-ben a megtört gerincű hivatalnokkial a forradalmár jövőbe mutató alakját állítja szembe Szabahattin Ali.

A novellák egy kicsit a mi népünk szomorú múltjára is emlékeztetnek, de sokat tanulhatunk belőlük mai harcaink szempontjából is. Az »Anyakönyvi kivonat« például a mai bürokráciát is meggyűlölteti, az »Ótér a forgót!« elolvasása után még sebnek látjuk gyermekeink mai életét...

E kötet alapján nem látjuk indokoltnak az előszóban említett »török Gorkij« megtisztelő jelzót, de a novellák egész levegője sejtetni enged, hogy regényeiben egy nagy író mutatja be elnyomott népének harcát az embe-ribb életért, a szabadságért. (Török Bálint)

André Kédros:

FELSÉGES NÉP

Szépirodalmi Könyvkiadó

André Kédrost a francia kormány ösztöndíjjal hívta meg országába. A fiatal, nagyon tehetséges görög író Franciaországban harcoss műveket, népe szabadságáért kiáltó műveket alkot, — mire a reakciós francia kormány ki akarja utasítani. A francia írók és értelmiségiek kemény kiállása megghiúsítja a kormány intézkedését és továbbra is biztosítja annak a kitűnő görög írónak munkalehetőségét, aki most a Felsőleges nép című regényével lép a magyar közönség elé.

Kréta szigetén ejtóernyős S. S. hadosztályok szállnak le, a brit csapatokat tengerbe szorítják. A nácik előzönlük egész Görögországot, bevonulnak Athén-

ba. A brit katonai misszió elmenekül, csak Hastings kapitányt, vezérkari őszszekötő tisztjüket hagyják hátra a szorongatott fővárosban. Hastings kapitány, André Kédros regényének főhőse, a nagyburzsoá Nekridisz fényűző házában bújik meg. A titokzatos, fülledt légkörben semmittevésel telnek napjai, míg fel nem ébred a vágya, hogy megszökjék a hermetikusan elzárt világból és megismerje az igazi Athént.

Hosszú idő után végre összeköttetést talál parancsnokságával és azt a megbízást kapja, hogy igyekezzék megszervezni a görög nép ellenállását a megszállók ellen. Hastings ekkor már tudja, hogy a szervezkedés régen megtörtént, az E. A. M.-ba — a Görög Felszabadítási Frontba — tömörült népi erők állandóan növekszenek. A másik hatalmas népi szervezet, az E. L. A. Sz. nemzeti hadsereget alakít. A jóhiszemű Hastings igyekszik a szabadságmozgalmat támogatni, míg egy megdöbbentő újabb utasítás útját nem állja. Angol honfitársa, Pearl alezredes titokban Athénba érkezik. A németekkel együttműködő két gazember: Nekridisz és a rendőrfőnök jelenlétében Pearl meg akarja értetni Hastingsal, hogy az Egyesült Királyság érdekei »bonyolultak«, a náciakat vissza kell ugyan szorítani, de semmi esetre sem úgy, hogy ez a kommunisták malmára hajtsa a vizet. A győzelem után nem következhet »fejetlenség«, magyarul: nem következhet a nép uralma. Hastings szédülve figyeli a hintabolitika forgatagát, a látszólagos ellenfelek vérlázító együttműködését azokban a napokban, amikor nemcsak Görögországot sanyargatják a náciak, de stukáik ott szórják a halált London égboltjáról is.

Megtörténik a korintoszi brit partraszállás, a megvert náci alakulatok menekülnek Görögországból. A bizakodó nép mámorosan boldog. Az öröm napjainak azonban egykettőre végeszakad, Papandreu, a koalíciós kormány, miniszterelőnöke nem tartja meg egyetlen ígéretét sem. Az E. L. A. Sz. fegyveres erejét feloszlatták, a reakciós alakulatokét azonban nem. Az árulókat nem büntetik meg a megbújt hitleristák tovább garázdálkodnak. A népnek továbbra is az ellenállás hősi, véres útját kell járnia. Athén utcáin megjelennek az ezer harcot látott partizánok. Hastings önváddal búcsúzik el Görögországtól: nem azt

tette, ami valóságos kötelessége lett volna, de hogy hol van az igazság és becsület, azt már világosan látja.

André Kédros regényét az első sorból az utolsóig feszült izgalom fűti át. Élénk színekkel rajzolt páratlanul érdekes hősöket vonultat fel, akiknek egyéni életét az dönti el, hogy a harcban melyik oldalra állnak. A mű elején látszólag csak laza összefüggésben ismerjük meg a nagyon különböző osztályok, foglalkozások képviselőit, de sorsuk végül összefonódik vagy a szabadság-küzdelem közös szolgálatában, vagy a reakció ádáz mesterkedéseiben. (László Anikó)

IFJÚSÁGI MŰVEK

Illyés Gyula:

HETVENHÉT MAGYAR NÉPMESE

Ifjúsági Könyvkiadó

Az Ifjúsági Könyvkiadó 25 ezer példányban adta ki a 77 magyar népmesét tartalmazó mesegyűjteményt, Illyés Gyula gondozásában. Régen váratott magára ez a könyv. Könyvkiadásunk mindeddig nem sokat tett annak érdekében, hogy a népmesevilág hatalmas nevelőerejét felhasználja, hogy minél több magyar népmesét adjon a gyerekek és az ifjúság kezébe. Általánosiskolai és középiskolai tanárok nap mint nap tapasztalják, hogy az ifjúság esztetikai érzéke, művészi fantáziája erős fejlesztésre szorul. A diákok sokszor érzéketlenül és értetlenül állnak egy-egy olyan klasszikus vers előtt, amely gazdagabb-bonyolultabb képrendszerrel fejezi ki mondanivalóját. Idegen tőlük a Vörösmarty- vagy Ady-féle képgazdag költői nyelv és elsősorban ezzel magyarázható, hogy József Attila megszerettetése, őszinte elismertetése, gyakran igen nehéz feladatot jelent kiváló képzettségű és egészséges művészi érzékű irodalomtanárok számára is. Ez a folyamat előbb-utóbb arra vezethet, hogy a klasszikus magyar irodalom nem egy jelentős területe teljesen kiesik nemzedékek irodalmi köztudatából. A diákok versmagyarázata többnyire csak valami primitív tartalmi summázásra szorítkozik. Persze ebben nagy része van a közelmúlt rossz, sematikus tankönyveinek, de az sem véletlen, hogy ez az ifjú-

ság nem kapott elég sok jó népmesét. Pedig mivel lehet gyerekeket jobban a szépre nevelni, mivel lehet az ifjúság művészi ízlését jobban fejleszteni, mint a népmesével. Ez a hetvenhét népmese is mindmegannyi művészi remekmű. De egyben a történelemtanításnak is ábécéskönyve a népmesegyűjtemény. Gorkij mondta, hogy nem ismerheti a dolgozó nép igazi történetét az, aki nem ismeri a nép íratlan alkotásait. Azt is elmondhatjuk a Hetvenhét magyar népmeséről, hogy egy könyvtárnyi nyelvvédő irodalommal fölér: tiszta magyar beszédre, a köznapinál szebb és erőteljesebb magyar nyelvre tanítja meg az ifjúságot és a bürokratikus tolvajnyelvtől eltorzított beszédű felnőtteket. Mert a Hetvenhét magyar népmese pérsze nemcsak az ifjúság könyve, de a felnőtteké is. A felnőtt olvasó a rejtett szépségeket és a mélyebb tanulságokat is észre fogja venni. Külön ki kell emelnünk annak jelentőségét, hogy Ilyés Gyula vállalta a népmesék gondozását, mert avatatlan kézben darabokra török a népmesék szépsége. (Gondoljunk csak azokra a Pósa Lajos-mesékre, amelyeket a népmesekincsből merített!) Szántó Piroska egyszerű rajzai méltók a kötet anyagához. Szántó Piroska erőteljes stílusa, egészséges optimizmusa és meleg líraisága szépen kiteljesedett ezekben a népmeseillusztrációkban. (Vargha Kálmán)

Palótai Boris:

SZTÁLINVÁROSI GYEREKEK

Ifjúsági Könyvkiadó

Sztálinváros még Dunapentele, amikor a történet elindul. Tücsök, egy nyakigláb, kócos kislány szüleivel leköltözik Pentelére, mert édesapja, Bojtár János kőművesbrigád-vezető ott dolgozik az építkezésen. Még hozzá nem is akárhogyan! Mindenki ismeri Pentelén, olyan kiváló munkás.

A kislányt beíratják a vadonatúj iskolába, ahol sok magafajta gyerekkel kerül össze. Mind máshonnan jött Pentelére és bizony van köztük olyan is, aki nehezen szokja meg az új környezetet. A legnehezebben Daru Kati, pedig ő innen, a szomszédból, Ópenteléről érkezett ide. Csak-hogy ő nem önszántából jött, hanem, mert a vasútépítkezés miatt a házukat

igénybevették és amíg az új házhelyen föl nem épül az új otthon, szülei bejöttek a városba dolgozni. Kati sehogyan sem akarja megszokni itt az életet és az ópentelei tisztelendő úr mindent el is követ, hogy ne érezze jól magát az úttörők között. Tücsök, Kati, a kis Tóth meg a nagypapája, Margit néni, a Hajdúbrigád, Daru Kati mamája, aki »számtanpélda lesz«, a Zója-brigád, egy egész épülő, most születő város a főhőse ennek a kitűnő ifjúsági regénynek.

Miért lebilincselően izgalmas ez a könyv anélkül, hogy mesterkélt fordulatok lennének benne? Azért, mert élő, igazi gyerekekről szól. Néha komiszak, rendetlenek, olykor nem akarnak tanulni — de mégis szeretnünk kell őket, mert lelkük tiszta és jó, s ha megfelelő vezetőt kapnak, nemes, igaz, újtípusú embereké lesznek. Ezért kísérjük izgatott figyelemmel, hogyan döbben rá Kati arra, hogy a tisztelendő őt csak eszköznek akarja aljas terveinek végrehajtásához. Ezért vagyunk büszkéek arra, hogy a kis Tóthból nagyon derék gyerek válik, méltó arra, hogy ott legyen a Sztálin Vasművet köszöntő díszszázadban. Mert mire a könyv lapjai elfogynak, Dunapenteléből Sztálinváros lett, az innen-onnan ideérkezett gyerekekből pedig úttörők, sztálinvárosi úttörők.

A »Sztálinvárosi gyerekek« jó könyv, mert igaz, őszinte. Kedves humora, szép, gördülékeny stílusa, érdekes meséje egyaránt indokolttá teszi, hogy ifjúsági irodalmunk egyik legjobb könyvének tartuk. (Szilágyi Lilla)

EGYÉB IRODALOM

V. M. Zimenko.

A SZOVJET ARCKÉPFESTÉSZET

Művelt Nép Könyvkiadó

»Az arckép a festészet lehumanisztikusabb műfaja« — állapítja meg könyve egyik helyén V. M. Zimenko, aki igen helyesen, nemcsak a szovjet arcképfestészet történetével és alkotásaival, hanem általában a portréfestészet legfontosabb elvi kérdéseivel is behatóan és érdekesen foglalkozik. Könyvét azért is hasznosan forgathatja a könyvtárak valamennyi olvasója, mert a szovjet szerző az arc-

képfestészet elvi kérdéseinek tárgyalása közben az egész festőművészet alapvető problémáit is mindenki számára érthetően megvilágítja.

V. M. Zimenko könyve bevezető fejezetében tárgyalja az ábrázolás konkrétségének követelményét és azt, hogy ez a portré esetében miért a legszükségesebb. Felállítja az arcképfestészet központi, legjellemzőbb problémáját: az ábrázolás és az eredeti arc közti hasonlóságot, majd kifejti ennek realista, materialista, valamint idealista és naturalista, impreszionista értelmezését. A festőművészet történetéből vett példák feltárják előttünk a realista ábrázolásnak: az ember külső és belső ábrázolása egységének, az ember haladószellemű társadalmi jellemzésének fölényét minden ezzel szemben álló irányzat felett.

A szovjet arcképfestészetet nem értendők meg, ha nem tekintenek a XIX. század orosz realista arcképfestészet legjobb hagyományai folytatójának. Felismerve ezt aényt, a könyv írója részletesen foglalkozik ezekkel a haladó hagyományokkal, illetve az eredményekkel: a nagy realista művekkel.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom új fejezetet nyitott nemcsak az orosz művészetnek, hanem az egész világ művészetének a történelmében. A Forradalom az emberábrázolást emelte a művészet legfőbb tartalmává s megmutatta az irányt, a haladás irányát: a szocialista realizmus felé. A könyv részletesen tárgyalja azt a fejlődést, mely elsöpörte a formalistákat és elért arra a fokra, hogy a haladó hagyományok feldolgozása mellett már megmutatkozott a szovjet arcképfestészet nagyszerű újító jellege is. Hiszen a szocialista-realista művészet főfeladata »a szocialista valóság megszilárdítása s egyben az előre vezető út megvilágítása; természetes tehát, hogy a szocialista realizmus módszere a portréművészetre alkalmazva mindenekelőtt abban nyilvánul meg, hogy a portréművészet alapjává a szovjet ember egyéniségének új, erősödő, fejlődő vonásai válnak.

Ennek a szocialista-realista művészetnek a fényében fejt ki Zimenko minden művészeti problémát.

Győri György—Szabó László: A BUDAPESTI MÁVAG TÖRTÉNETE

Népszava Könyvkiadó

Az elmúlt rendszerben igyekeztek bebizonyítani, hogy a magyar proletariátus »gyökértelen«, »hagyománytalan« osztály. Ez a bizonyítás gyakorlatilag az agyonhallgatás volt. A magyar proletariátus történetének rendszeres kutatása csak a felszabadulás után kezdődött meg.

Ennek a munkának fontos állomása két fiatal író, Győri György és Szabó László könyve. Győri és Szabó vállalkozása — a budapesti MÁVAG történetének feldolgozása — rendkívül jelentős: elénk tárja az ország egyik legnagyobb üzemének múltját és jelenét, proletariátusunk vérdíjazatos küzdelmeit, hagyományait. Emlékeztető ez a könyv, emléket állít a csendőrsortüzekben elvérzett munkásoknak, de emlékeztet az elmúlt idők kizsákmányolóira is, a Köpesdy Elemérek, Markotay Welsz Jenő munkásnyűző basaskodásaira és a szociáldemokraták árulásaira. A MÁVAG története is hű tükör, benne az elnyomottak embersége, munkászeretete, az elnyomottak embertelensége, a kapitalizmus minden szennyje. Ha a mai munkás betekint ebbe a tükröbe, akkor megtanulja szeretni az övét, a gyárat. Ez a két fiatal író művének legfontosabb pedagógiai hatása.

A könyv két részre tagolódik, az első nagyobb összefüggő fejezet (Győri György írása), a gyár történetét foglalja magában; a második Ember és Munka című rész pedig (Szabó László munkája) több apró riportból áll.

Miről beszél a gyár története? Éhezésről, nyomorról, heti 8—10 pengős bérről. A MÁVAG munkásainak sztrájkjairól, a gyár népének elszántságáról szól a történet, amely ezrednyi katonát szegzett a Tanácsköztársaság támadói ellen. A gyárról szól az írás, amely végülis otthonává lett a dolgozóknak és sztahanovistákat, Munka Érdemrendes dolgozókat adott az országnak. — És kikről adnak számot a riportok? Megváltozott életünk hőseiről, a kifutófiúról, aki művezető lett, az »álami árvácskáról«, aki ma szakmunkás, Sajti Sándor útját beszéljük el a zsákolástól a sztahanovista kitüntetésig, Deák Jánosét pedig a Kossuth-díjig.

(Maár Gyula)

Az orosz remekírók műveinek sorozatos kiadását valósítja meg az Új Magyar Könyvkiadó. A következő évek folyamán magyar nyelven kiadja a XIX. század orosz klasszikus íróinak legjelentősebb műveit. A sorozatban megjelenik Puszkintól Tolsztojig és Csehovig minden remekmű. Gorkij művei külön sorozatban kerülnek kiadásra. Lefordítják Goncsarov, Csernisevskij, Szaltikov-Csedrin és más remekírók olyan műveit is, amelyek eddig még nem jelentek meg magyar nyelven. Turgenyev művei főrészt új fordításban látnak napvilágot, Nyekraszov költeményeinek leg többjét is újra fordítják. Minden kötetben ismertető tanulmány lesz az író életéről, műveiről, irodalmi jelentőségéről és jegyzeteket is fűznek az egyes művekhez.

*

A Komszomol alapításának 35. évfordulója alkalmából az Országos Széchényi Könyvtár kiállítást rendezett olvasótermi folyosóján. Könyvtár, feliratok, plakátok mutatják be, hogy a hős lenini Komszomol ifjai és leányai miként vették ki részüket a Nagy Honvédő Háborúból, a kommunizmus építéséből és a Szovjet-unió vezette békemozgalomból.

*

A Szolnok Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága november 5-én adta át a dolgozóknak a Megyei Könyvtár olvasótermét és új helyiségeit irodalmi és kertében, amelyen »A szabadságvágy visszhangja a művészetekben« cmmel irodalmi és zenei szemelvényeket adott elő. Csotó István, a V. B. elnökhelyettese mondotta a megnyitó beszédet.

*

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár Hajdúböszörményben könyvmegbeszéléssel kapcsolatos könyvkiállítást rendezett. Kovács András, a gödöllői agrárgyűjtemen adjunktusa a nővénytermelés időszéri kérdéseiről, Örendi Jenő, az AGM főigazgatójának főmérnöke pedig a mezőgazdasági gépek javításáról és karbantartásáról tartott előadást.

*

Dr. Varjas Béla, az Országos Széchényi Könyvtár vezetője, október végén háromhetes tanulmányútra utazott a Bolgár Népköztársaság fővárosába. Utjának fő célja a Vaszil Kolarov Nemzeti Könyvtár új épületének tanulmányozása, tekintettel az új magyar nemzeti könyvtárpépület tervezési munkáira. Egyúttal tanulmányozza a könyvtárügyi kérdéseket és az ottani munkamódszereket.

Az Ózd-Szennavölgyi MNDSZ titkára, Varga Béláné és a kultúr-csoport vezetője, Bódy Dénes levélben arra kérték a putnoki Járásí Könyvtár vezetőségét, hogy legalább ötven kötetből álló vándorkönyvtárat létesítsen számukra, mert a szennavölgyiek is szeretnének olvasni, tanulni. Ozd azonban olyan messze fekszik Szennavölgytől, hogy nem látogathatják a könyvtárat; kérik tehát a vezetőséget, hogy segítse hozzá őket kultúrigényeik kielégítéséhez. Kiss Lászlóné, a Járásí Könyvtár vezetője 55 kötetből álló letéti könyvtárat állított össze és ezét Bódy Dénes maga jött el, hogy 22 kilométert járva megkeréparon, megörvendeztethesse a szennavölgyieket a kívánt könyvekkel.

*

Az Országgyűlési Könyvtár helyiségeit átépítették, korszerűtítették a 300 ezer kötetes könyvállományt többen és nyugodtabb körülmények között használhassák. Az olvasóterem mellett megszüntették az irodahelyiségeket és ezek helyén nyolc, négy személyre szóló kutatószobát rendeznek be. A huzamosabb ideig kutatók számára szekrényt állítanak, amelyben megőrizhetik kéziratukat. Az emeleti raktárból csúszlaton szállítják az olvasókhoz a kért könyveket az olvasóterembe. Külön négyezer kötetes kézikönyvtárat is létesítenek. Az olvasóterem és kutatószobák befogadóképessége az átépítés következtében 126 személlyel növekedik. Új dohányzó- és büféhelyiség is lesz a könyvtárban. A 201.000 forintba kerülő átépítés, november folyamán fejeződik be; a könyvtár látogatását, munkáját azonban az átépítés nem gátolja.

*

Fellendült az újtómozgalom a Széchényi Könyvtárban. Legutóbb a könyvtár 44 dolgozója 80 ötletet, illetve újítást adott be, ezekből 70-et részben elfogadtak és bejuttattak, részben mint újítást további elbírálásra bocsátottak. Több ötlet a könyvtár kiszolgálási nehézségeit enyhíti, több a műzeális gyűjteményrészek feldolgozását könnyíti meg. Kiemelkedik az a könyvtárközi tapasztalatcserére bocsátott újítás, amely a könyvtármasz kérdését eredeti módon oldja meg.

*

A technika multjából nagyjelentőségű találmányok képét és a feltalálók arcképét állítja ki az Országos Műszaki Könyvtár a vonatkozó szakkönyvekkel együtt József-körúti épületének falán lévő vitrinekben. A kiállítást kéthetenként cserélik.

Az öthónapos könyvtárosképző iskola november 28-án rendezte az év február 28-án végzett hallgatóinak találkozóját. A találkozó célja kilenc hónap tapasztalatainak megvitatása. A résztvevők megbeszéltek, felszólalásaikban elmondják, hogy az iskola tananyaga és módszerei mennyiben felelnek meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a járási, városi, üzemi vezető és beosztott könyvtárosoknak meg kell oldaniuk. Elmondják azt is, hogy miként hasznosítják az iskolában tanultakat. A találkozó egésznapos lesz és ezen megvitatják a felolvasók közötti verseny kérdését is.

*

Mezőgazdasági szakkönyvkiállítás nyílt meg az Országos Mezőgazdasági Könyvtár rendezésében a Mezőgazdasági Múzeumban (Városliget, Vajdahunyad-vára). A kiállítás célja, hogy bemutassa a mezőgazdasági szakirodalom fejlődését, felhasználását és felhívja a figyelmet azokra a szakkönyvekre is, amelyek a kormányprogram és Nagy Imre elvtárs legutóbbi beszédében kifejtett feladatokat megoldáshoz adnak segítséget. A kiállítás, amely huzamosabb ideig lesz nyitva, fényképekben és grafikonokon mutatja be terünk célkitűzéseit.

*

Eredeti kezdeményezés következtében levélbeli tapasztalatcserére indult a lipcsei Városi Könyvtár és a fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a 24. számú fiókja között. Solt Andorné, a fiók vezetője ugyanis levelet írt a népi demokratikus országok több városi könyvtárának ebből a célból. A lipcsei Városi Könyvtár vezetője Anders, nyomban válaszolt. Levélből kiderült, hogy a könyvtár 180 ezer kötetet 1943-ban angol-amerikai bombatámadás folytán elégett. A mostani városi könyvtár, népkönyvtárak közé sorolva, egy XVIII. századi barokk épületben van. A helyiségek azonban nem cészeriek. A könyvállománya 25 ezer kötet és ezenkívül 7 ezer kötet a Lipcse városi területén foglalkozó gyűjtemény. Olvasóinak száma 3000; legtöbbször tanuló, tanár és tanító. Négy könyvtáros, két technikai dolgozó és még két tanuló (akik könyvtártechnikussá képeznek ki) a könyvtár személyzete. A könyvtáron kívül sok olvasóórát, könyvmegbeszélést, olvasóértekezletet tartanak. Eddig négy gyermekkönyvtár van a városban; a cél az, hogy mind a tizennyegyerületben legyen egy-egy gyermekkönyvtár.

u t a s í t á s a

a könyvtárak könyvállományának védelméről

A könyvtárak könyvállományának mint szocialista tulajdonnak a megóvása fokozott védelmet kíván. ezért az alábbiakat rendelem.

I.

A könyvtárat fenntartó szervek kötelességei.

1. A könyvtárat fenntartó szerv köteles megteremteni mindazokat a dologi (helyiség, berendezés, fűtés, világítás, takarítás stb.) és személyi (megfelelő könyvtárosok és segédzemélyzet) feltételeket, amelyek a könyvállomány megfelelő elhelyezését, nyilvántartását, biztonságos őrzését, tűz és rongálások elleni védelmét, gondos raktározását és az olvasók igényeinek kielégítését biztosítják.

2. A fenntartó szerv köteles gondoskodni arról, hogy a könyvtár vezetőjének személyében történő változás esetén a könyvtárat jegyzőkönyv alapján (4. pont) adják át; 10.000 kötetnél nem nagyobb könyvtárban az átadás csak teljes állományellenőrzés után történhet meg.

3. A fenntartó szerv legalább félévenként köteles ellenőrizni, hogy a könyvállomány védelmére vonatkozó rendelkezéseket a könyvtár dolgozói megtartják-e.

4. Fenntartó szerv az a tanács, amelynek költségvetésében a könyvtár fenntartási költségei elő vannak irányozva; a községi könyvtár fenntartó szervének minden esetben az illetékes községi tanácsot kell tekinteni.

II.

A könyvtár vezetőjének és munkatársainak felelőssége.

5. A könyvtár vezetője felelős a könyvállomány megőrzéséért, karbantartásáért, és a jelen utasításban foglalt rendelkezések megtartásáért mindaddig, amíg a könyvtár vezetését a fenntartó szerv által kijelölt személynek jegyzőkönyvileg át nem adta.

A könyvtár vezetője e feladatkörének megszűnése esetén köteles a könyvtárat a fenntartó szerv által kijelölt személynek jegyzőkönyvileg átadni. A 3 példányban elkészített jegyzőkönyv egy-egy példánya az átadónál, illetőleg az átvevőnél marad, egy példányát pedig a könyvtárat fenntartó szervnek kell átadni.

6. A könyvtár dolgozói a megőrzésükre, kezelésükre, vagy a könyvtári forgalom lebonyolítására átadott könyvekben bekövetkezett leltári hiányért anyagi és büntetőjogi felelősséggel tartoznak.

7. A könyvtár dolgozója a könyvállományban a hibájából bekövetkezett megrongálódásért felelősséggel tartozik. Az ilyen módon előállott kárt a dolgozónak a Munka Törvénykönyve és az azt kiegészítő jogszabályok értelmében:

a) szándékos károkozás esetén teljes egészében,

b) gondatlanság esetén egy havi fizetésének 15 százaléka erejéig kell megtérítenie.

III.

A könyvállomány épségének biztosítása a kölcsönzés során.

8. A könyvtárat minden beiratkozó olvasó használhatja. A beiratkozásnál az olvasónak személyazonosságát igazolnia kell.

Az olvasó részére akár könyvtári, akár otthoni olvasásra könyvet kikölcsönözni csak akkor szabad, ha a könyv átvételét aláírásával elismeri. A könyv visszaszolgáltatásakor a könyvtáros köteles az átvételt igazoló aláírást, az olvasó jelenlétében áthúzni.

9. Az a könyvtári dolgozó, aki könyvet az átvétel írásbeli elismertése nélkül ad ki, fegyelmi vétséget követ el.

Ha az írásbeli elismervény nélkül kiadott könyv elvész, azért mint leltárihiányért (lásd 6. pont) az a könyvtári dolgozó felelős, aki a könyvet kiadta, kivéve, ha a kárt az olvasó megtéríti.

10. Otthoni olvasásra könyvet legfeljebb 3 hétre lehet kölcsönadni; a kölcsönzési idő az olvasó kérésére meghosszabbítható.

11. Azoknak az olvasóknak a részére, akik ideiglenesen (üdülés, gyógykezelés céljából stb.) tartózkodnak a könyvtár székhelyén, csak 30 forint letét ellenében lehet ennél nem nagyobb értékű könyvet otthoni olvasásra kölcsönadni; 30 forintnál nagyobb értékű könyvet csak teljes értékű letét ellenében, vagy csak olvasótermi használatra lehet kiadni.

A fegyveres testületek tagjaitól letét helyett el kell fogadni parancsnokságuk írásbeli jóállását.

12. Az olvasónak a könyvtári könyvet gondosan kell kezelnie, abba beje-

gyeznie nem szabad, óvnia kell a könyvet mindennemű megrongálódástól és a kölcsönzési határidő lejártakor vissza kell szolgáltatnia a könyvtárnak.

13. Ha az olvasó a kölcsönzési idő lejártakor nem adja vissza a könyvtárnak a könyvet, vagy nem újítja meg a kölcsönzést, minden visszatartott könyvért napi 10 fillér késedelmi díjat köteles fizetni; 10 nap elteltével a késedelmi díj kétszeres mértékű. A késedelmi díj a könyv beszerzési árát nem haladhatja meg.

14. Ha az olvasó a könyvet elveszti, vagy megrongálja, köteles ugyanannak a műnek egy másik kifogástalan állapotban levő példányát a könyvtárnak beszolgáltatni, vagy a könyv árát megtéríteni. A kölcsönzési idő lejártától a pótlás megtörténteig az előző pontban meghatározott díjat kell fizetni.

15. Állandó használat céljait szolgáló kézikönyveket, különleges értékű, ritka könyvpéldányokat, kéziratokat, lexikonokat, térképeket, albumokat, egy példányban meglévő folyóiratgyűjteményeket, valamint a könyvtárközi kölcsönzés útján beszerzett könyveket otthoni olvasásra nem szabad kölcsönadni; ezek csak a könyvtárban való olvasásra, vagy tudományos intézmények részére adhatók ki.

16. A könyvtárosnak ismertetnie kell az olvasókkal a könyvtári szabályokat és nevelnie kell őket a könyvtári szabályok megtartására.

A könyvkölcsönzésre vonatkozó szabályokat, így különösen a jelen utasítás 8., 10–15., 17., 31. és 34. pontjaiban foglalt rendelkezéseket a könyvtár helyiségében szembetűnő helyen ki kell függeszteni.

17. Otthoni olvasásra könyvet kölcsönadni 1953. december 1-e után csak annak szabad, aki az alábbi szövegű nyilatkozatot aláírja:

»Tudomásul veszem, hogy a (könyvtár megnevezése) könyvtárból kikölcsönzött könyveket a kölcsönvétel napjától számított három héten belül a könyvtárnak vissza kell szolgáltatnom. Ha a kölcsönzési határidő lejártá után nem szolgáltatom vissza a könyvet, minden visszatartott könyvért napi 10 fillér, 10 nap eltelte után napi 20 fillér késedelmi díjat fizetek.

A kikölcsönzött könyv megrongálása vagy elvesztése esetén a kölcsönzési határidő lejártától számított 10 napon belül az elveszett műnek egy kifogástalan állapotban levő példányát beszolgáltatnom a könyvtárnak, vagy a könyv mindenkori beszerzési árát megfizetem.

(Keltezés, a kölcsönvevő neve, foglalkozása, lakcíme)«

18. Ha az olvasó a kölcsönzési határidő lejártáig a kikölcsönzött könyvet nem adja vissza, a könyvtár vezetője legkésőbb 10 nap elteltével köteles az olvasót írásban felszólítani arra, hogy a könyvet 8 napon belül adja vissza vagy annak árát térítse meg. Ennek a határidőnek eredménytelen eltelte után a könyvtár vezetője köteles a könyv beszerzési árának behajtása, illetőleg a könyv visszaadása iránt a bíróságnál eljárást indítani.

IV.

A könyvek nyilvántartása és raktározása.

19. Minden egyes könyvet és brosrút a könyvtárba érkezéstől számított, legkésőbb 6 napon belül leltárba kell venni és a könyvtár tulajdonjogát feltüntető bélyegzőnyomattal kell ellátni.

Az újságok és folyóiratok teljes évfolyamait be kell köttetni és ennek megtörténte után kell a leltárba felvenni.

20. A leltárkönyv oldalait meg kell számozni, a sorszámokat előre be kell írni, ennek megtörténte után a könyvtárat fenntartó szervnek a leltárkönyvet hitelesítenie kell.

A leltárba felvett könyvet csak a könyvtárat fenntartó szerv írásbeli engedélye alapján szabad a leltárból törölni.

A leltárkönyvet átírni, vagy a könyvállományt újra leltározni csak a fenntartó szerv írásbeli engedélyével szabad.

21. A könyvtárat elkülönített, világos, száraz helyiségben kell elhelyezni.

22. A könyvraktárba, ha az a kölcsönzőhelyiségtől el van különítve, a könyvtár dolgozóit és a felügyeletet gyakorló szerv kiküldötteinek kivételével csak az mehet be, aki erre a könyvtár vezetőjétől engedélyt kap.

23. A könyvtár helyiségeit rendszeresen takarítani és szellőztetni kell.

24. A könyvtárat tűzoltókészülékkel kell ellátni és a tűzvédelmi szabályok megtartását egyébként is biztosítani kell.

A könyvtár helyiségeiben csak az erre kijelölt helyen szabad dohányozni.

25. Ha a könyvraktár számára nem lehet külön helyiséget biztosítani, a könyveket zárt szekrényekben kell elhelyezni.

V.

Szerződéskötés rendszerének bevezetése a községi és fiókkönyvtáraknál

26. 1953. november 1. után új községi könyvtárat, vagy városi könyvállomást (fiókkönyvtárat) csak szerződés alapján

lehet létesíteni. A szerződést az utasítás-hoz mellékelte minta szerint kell megkötni, szövegét azonban a szükséghez képest ki lehet egészíteni.

A szerződést 3 példányban kell elkészíteni; egy-egy példánya a szerződő feleknél marad, harmadik példányát pedig a megyei (fővárosi) tanács V. B. népművelési osztályához kell felterjeszteni.

Nem kell szerződést kötni abban az esetben, ha a fiókkönyvtárat, vagy könyvállomást maga a létesítő tanács, vagy a létesítő könyvtár tartja fenn és vezeti.

27. 1953. november 1. előtt létesített községi és fiókkönyvtárakra vonatkozóan az átadó megyei, vagy járási könyvtáraknak 1953. december 31-ig az előző pontban meghatározott módon szerződést kell kötniök az átvevő szervvel (helyi tanács, termelőszövetkezet, tömegszervezet stb.). Ezekben a szerződésekben az esetleges hiányokat tételenként fel kell tüntetni, megjelölve azt is, ki felelős a hiányokért és hogyan gondoskodnak a hiányok pótlásáról.

A könyvtárlétesítési szerződést, mint okmányt szabályszerűen és pontosan kell kitölteni, gondosan meg kell őrizni, mind ezekért a megyei (járási, városi, kerületi) könyvtár vezetője felelős.

28. A könyvtárlétesítési szerződéseket a megyei (budapesti, városi) népművelési osztály köteles ellenőrizni.

VI.

Vegyes és büntető rendelkezések

29. Abban az esetben, ha a könyvtár dolgozója saját használatára kölcsönöz ki könyvet a könyvtárból, reá nézve ugyanazok a szabályok irányadók, mint a könyvtár többi olvasójára.

30. Leltárba nem vett (»ömlesztett«), továbbá a népművelési miniszter rendelkezése alapján forgalomból kivont, de a könyvtárban tárolt elavult könyveket zárt helyiségben, ha pedig ez nem lehetséges, zárt szekrényben kell őrizni. Ebből a könyvtári anyagból könyvet kölcsönözni nem szabad. Ez az elkülönített kezelés addig tart, amíg a leltárba nem vett könyvanyagot fel nem dolgozzák, illetőleg amíg a forgalomból kivonandó elavult könyvek jegyzékén szereplő anyagot a megyei könyvtárba, vagy a Népkönyvtári Központba el nem szállítják.

31. Fertőző beteg által használt könyvet a könyvtárba való visszaküldés előtt fertőtleníteni kell.

32. A jelen utasítás 6., 7. és 9. pontjaiban foglalt rendelkezések nem vonat-

koznak azokra a könyvtári dolgozókra, akik ezt a feladatukat társadalmi munkában látják el. Ilyen esetben — a szerződés (26—27. pont) értelmében — a könyvtárat átvevő szerv felelős a felmerült károkért.

33. A könyvtárat fenntartó szerv köteles gondoskodni arról, hogy a könyvtár vezetője a könyvállomány kezelésére, megőrzésére, helyes nyilvántartására vonatkozó ismereteket megszerezze.

A megyei és járási könyvtár vezetője köteles minden gondjára bízott könyvtár vezetőjével a könyvtári munka legfontosabb teendőit megismertetni.

34. Az, aki a könyvtár állományába tartozó könyvet eltulajdonítja, az 1950. évi 24. tvr. értelmében társadalmi tulajdon elleni bűncselekményt követ el és az említett tvr.-ben meghatározott büntetésben részesül.

35. A jelen utasítás hatálya kiterjed a Fővárosi Szabó Ervin könyvtárra, a fővárosi, kerületi könyvtárakra, a megyei, a járási, a városi, a városi kerületi, a községi könyvtárakra és könyvállomásokra.

Darvas József s. k.,
népművelési miniszter

Melléklet a 11—2—49/1953. Np. M. számú
utasításhoz

SZERZŐDÉS

A — — — — — -i (járási) könyvtár a — — — — — Községi Tanács (termelőszövetkezet) elnökének könyvtári használatra átad — — db, az állam tulajdonában levő, lebélyegzett könyvtári könyvet.

Az átadó könyvtár gondoskodik:

- a) a vándorkönyvtár könyveinek — legalább — félévenkénti cseréjéről,
- b) a vándorkönyvtár irányításáról, ellenőrzéséről,
- c) a szükséges nyomtatványokkal való ellátásáról,
- d) a könyvtáros továbbképzéséről.

A — — — — — Községi Tanács (termelőszövetkezet) vezetősége a jegyzék szerint átveszi a könyveket és kötelezi magát, hogy gondoskodik:

1. megfelelő könyvtáros beállításáról, továbbképzéséről (tanfolyamra küldéséről),
2. a könyvtár állományának megfelelő elhelyezéséről, zárható szekrényben való tárolásáról, a könyvállomány megóvására,
3. a könyvállomány — legalább — félévenkénti (vagy megállapodás szerinti)

cseréjéről, amely az átadó könyvtárban történik,

4. a könyvtár forgalmának növeléséről, az olvasók pontos nyilvántartásáról,

5. a kölcsönzési idő — legalább hetenkénti egyszeri — pontos betartásáról,

6. havi jelentések beküldéséről,

7. a könyvek megrongálása, elveszése esetén a veszteség megtérítéséről.

A könyvtár vezetésével — — — —
— — — — elvtársat bíztuk meg.

Kelt — — — — , 1953. — — — —
— — — hó — — -n.

a községi tanács V. B. (termelőszövetkezet)

a vándorkönyvtárat átadó megyei
(járási) könyvtáros.

A népművelési miniszter 11—2—49/A 1953. Np. M. sz.

u t a s í t á s a

a cserekönyvalapok* létrehozásáról és a községi könyvtárak nyilvántartásainak egyszerűsítéséről

A falusi könyvtárak számának gyors növekedése, és a könyvek iránti egyre fokozódó igény szükségessé teszi a falusi könyvtárak könyvekkel való ellátásának módosítását.

Ennek végrehajtására az alábbiakat rendelem el:

1. Minden megyei és járási könyvtárban, valamint a legalább 10 könyvállomással rendelkező budapesti kerületi, vagy vidéki városi könyvtárakban cserekönyvalapot kell létrehozni 1953. év végéig.

2. A cserekönyvalap, a falusi könyvtárak, a városi könyvkölcsönző állomások könyvállományának cseréjét, felfrissítését szolgálja.

3. A cserekönyvalap állományát állandóan fejleszteni kell a helyi kölcsönzésre szolgáló állomány fejlesztésével együtt.

A cserekönyvalapnak 1953. év végéig:

a) a megyei könyvtárakban legalább 1500 kötet,

* Letélt könyvvalapok.

b) járási könyvtárakban legalább 800 kötet,

c) budapesti kerületi és vidéki városi könyvtárakban legalább 500 kötet csere-tartalékot kell tartalmaznia.

4. A cserekönyvalap könyveit a helyi kölcsönzési anyagtól elkülönítve kell kezelni. Erről az állományról külön címleltárt kell felfektetni.

5. A cserekönyvalap-állományba kell számítani a csere-tartalékon felül még a községi könyvtárakban ideiglenesen kintlevő, vagy kölcsönzőállomásokon levő könyveket is.

6. A csere általában a megyei vagy járási könyvtárban történik.

7. 1953. december 31-től az újonnan szervezendő községi könyvtár cserekönyvanyagát már a cserekönyvalapokból kell biztosítani.

8. Az önálló falusi könyvtár állományának egy része továbbra is a cserekönyvalap része lehet.

Darvas József s. k.,
népművelési miniszter

1953. decemberében megindul

az

„OROSZ REMEKÍRÓK“ SOROZAT

Az 1953—54. évben az alábbi kötetek jelennek meg:

Turgenjev: Egy vadász feljegyzései — *Goncsarov*: Oblomov — *Lev Tolsztoj*: Háború és béke I—III. kötet — *Lev Tolsztoj*: Fejtámadás — *Lev Tolsztoj*: Gyermekkor - Serdülőkor - Ifjúkor (Életrajzi triógia) — *Szaltikov-Szesdrin*: Mesék — *Szaltikov-Szesdrin*: A Galavjov-csaád — *Turgenjev*: Apák és fiúk — *Goncsarov*: Szakadék — *Cschov* válogatott elbeszélései.

A sorozat kizárólag előjegyzésben kerül forgalomba.

Előjegyzéseket felvesznek: az állami könyvesboltok és az üzemi propagandisták.

*A Dunapentelei Város-
építkezés sztálinvárosi
üzemi könyvtára*

Az Egyesült Izzó üzemi könyvtára

Régi krónikákat dolgoznak fel a pécsi Egyetemi Könyvtárban